

SOSYAL AĞLARDA ETİKET AĞI ANALİZİ

2016
YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİLGİSAYAR MÜHENDİSLİĞİ

Eyüb Ekmel SULAK

SOSYAL AĞLARDA ETİKET AĞI ANALİZİ

Eyüb Ekmel SULAK

**Karabük Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

KARABÜK

Haziran 2016

Eyüb Ekmel SULAK tarafından hazırlanan “SOSYAL AĞLARDA ETİKET AĞI ANALİZİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. İlker TÜRKER

Tez Danışmanı, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 14/ 06/ 2016

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Burhan SELÇUK (KBÜ)

Üye : Yrd. Doç. Dr. İlker TÜRKER (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Ergin YILMAZ (BEÜN)

...../...../2016

KBÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Nevin AYTEMİZ

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Eyüb Ekmel SULAK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

SOSYAL AĞLARDA ETİKET AĞI ANALİZİ

Eyüb Ekmel SULAK

Karabük Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı:

Yrd. Doç. Dr. İlker TÜRKER

Haziran 2016, 116 sayfa

Tarih boyunca insanlar birbirleriyle iletişim halinde olmuşlardır. Bu iletişim süreci, zaman içinde insanlığın algısı ve devamında teknolojinin gelişimi ile eşzamanlı olarak değişim göstermiştir. Bugün internet tabanlı sosyal ağlar ile insanlar iletişimin en üst noktasına çıkmışlardır. Bu iletişim direk olabildiği gibi, bireylerin yazdıkları ve paylaştıkları materyallerin birbirleri ile olan benzerlikleri ile dolaylı olarak da sağlanmaktadır. Dolaylı iletişimi sağlayan bu veri hazinesinin içinde yapısal ve anlamsal olarak birliktelikler bulunmaktadır. Bu birliktelikler farklı yöntemler ile analiz edilerek, anlamlı sonuçlara ulaşmak amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada sosyal ağ verileri kullanılarak etiket ağı analizi yapılması ve sonuçların görselleştirilmesi amaçlanmıştır. Etiket ağı analizi çalışması, mikroblog sitesi özelliğindeki Twitter sosyal ağına ait veriler ile yapılmıştır. Twitter API kullanılarak elde edilen veriler belli kriterlere göre ayrıştırıldıktan sonra birlikte kullanım ve semantik yakınlık kriterlerine göre kompleks ağlara dönüştürülmüştür. Bu iki farklı

kompleks ağ analiz edilerek sonuçları karşılaştırılmış ve görselleştirilmiştir. Bu analiz sonucunda, etiketlerin birlikte kullanımının anlamsal olarak doğruluğu sorgulanmıştır.

Her iki kompleks ağ Gephi yazılımı ile görselleştirilmiş ve temel analizleri yapılmıştır. Ayrıca Gephi çıktıları MATLAB ile işlenerek daha detaylı analizler grafikler halinde sunulmuştur. Böylece Twitter etiketlerinin birlikte kullanım ve anlamsal yakınlık ağları detaylı olarak karşılaştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler : Etiket ağı analizi, semantik ağ, kompleks ağ, Twitter.

Bilim Kodu : 902.2.042

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

TAG NETWORK ANALYSIS IN SOCIAL NETWORK

Eyüb Ekmel SULAK

Karabük University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Computer Engineering

Thesis Advisor:

Assist. Prof. Dr. İlker TÜRKER

June 2016, 116 pages

Throughout history mankind have been in contact with each other. This communication process has changed simultaneously with the perception of humanity and the development of technology in time. Today, people are out on the top spot of communication by the use of internet-based social networks. This communication as well as being direct, indirect materials that individuals are provided with what they write and share similarities with each other. Resulting in the treasury of this data, there are structural and semantic togetherness and various methods are used for this togetherness are analyzed to arrive at meaningful results.

The aim of this study, making the hashtag network analysis using social network data and visualization of results. Hashtag network analyze study was conducted using data from Twitter which is a micro-blog. The data obtained using the Twitter API, disaggregated by certain criteria, is transformed into complex Networks according to the collocation and semantic similarity criteria. These both complex network

analyzed and after that compared the results and visualised. As a consequence of this analysis, questioned semantic precision of collocationof hashtags.

Gephi software was used for visualization and basic analyzation of both networks. Results of GEPHI analyze, analized detailed with MATLAB and shown in graphical format. Thus, collocation and semantic similarity networks of Twitter Hashtags are compared in depth.

Key Word : Analyze of hashtag network, semantic network, complex network, Twitter.

Science Code : 902.2.042

TEŞEKKÜR

Bu tez alıőmasının planlanmasında, araőtırılmasında, yürütölmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle alıőmamı bilimsel temeller ışığında őekillendiren sayın hocam Yrd. Doç. Dr. İlker TÜRKER'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Tez çalıőmam ve yazımında yardımlarını ve desteğini esirgemeyen arkadaşlarım Öğr. Gör. Hakan YILMAZ'a ve Arő. Gör. Sait DEMİR'e teşekkür ederim.

Sevgili aileme manevi hiçbir yardımını esirgemedен yanımda oldukları için tüm kalbimle teşekkür ederim.

Tez çalışmasında kullandığım 140dev yapısını ücretsiz paylaőtıęı ve verdiği hızlı destek için Adam Green'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
BÖLÜM 1.	1
GİRİŞ	1
1.1. KOMPLEKS AĞ TANIMI	1
1.2. GRAF (ÇİZGE) YAPILARI	2
1.3. KARMAŞIKLIK (COMPLEXITY).....	3
1.4. KOMPLEKS AĞ YAPILARI	4
1.4.1. Ağ Parametreleri.....	4
1.4.1.1. Düğüm Dereceleri.....	5
1.4.1.2. Derece Dağılımı	6
1.4.1.3. Kümelenme (Clustering).....	10
1.4.1.4. En Kısa Yol.....	11
1.4.1.5. Çap (Diameter).....	12
1.4.1.6. Modülerite (Modularity)	12
1.4.2. Gerçel Ağlar.....	13
1.4.2.1. Teknolojik Ağlar	14
1.4.2.2. Sosyal Ağlar	21
1.4.2.3. Biyolojik Ağlar	26
1.4.2.4. Finansal Ağlar	26
1.4.2.5. Semantik Ağlar	27
1.4.2.6. Diğer Gerçel Ağlar.....	27

	<u>Sayfa</u>
1.4.3. Sentetik (Model) Ağlar	28
1.4.3.1. Rassal (Random) Ağlar	29
1.4.3.2. Küçük-Dünya (Small-World) Ağları	30
1.4.3.3. Ölçek Bağımsız (Scale-Free) Ağlar	32
BÖLÜM 2.	34
VERİ KAYNAĞI OLARAK SOSYAL AĞLAR.....	34
2.1. YÖNTEMLER	36
2.1.1. Twitter API.....	36
2.1.1.1. Search API	36
2.1.1.2. REST API	37
2.1.1.3. Streaming API.....	37
2.1.2. 140dev Streaming API Yapısı	38
2.1.3. Phirehose Kütüphanesi	39
BÖLÜM 3.	41
SEMANTİK	41
3.1. BİLGİ KAVRAMI	41
3.2. SEMANTİK KAVRAMI	42
3.3. SEMANTİK AĞLAR.....	43
3.4. SEMANTİK WEB	47
3.5. SEMANTİK YAKINLIK HESAPLAMA	50
3.5.1. TF (Terim Frekansı)	50
3.5.2. IDF (Ters Doküman Frekansı)	50
3.5.3. TF-IDF.....	51
3.5.4. L2 Normalizasyonu	51
3.5.5. Cosine Yakınlığı Hesaplama	52
BÖLÜM 4.	53
UYGULAMA	53
4.1. VERİ SETİNİN OLUŞTURULMASI	53
4.1.1. Filtreleme.....	53

	<u>Sayfa</u>
4.1.1.1. Dil Seçimi	53
4.1.1.2. Otomatik Tweet Mesajları Engelleme	53
4.1.1.3. ReTweet Engelleme	54
4.1.2. Ön İşleme.....	54
4.1.2.1. URL'lerin Çıkarılması	54
4.1.2.2. Karakter Tekrar Sayılarının 2'ye Düşürülmesi.....	55
4.1.2.3. Altçizgilerin Kaldırılması	55
4.1.2.4. User Mention'ların Temizlenmesi	55
4.1.2.5. Smiley'lerin Temizlenmesi.....	56
4.1.2.6. Noktalama Ve İmla İşaretlerinin Temizlenmesi.....	56
4.1.2.7. Karakter Sayısı 20'den Fazla Olan Kelimelerin Silinmesi.....	56
4.1.2.8. Düzensiz Boşlukların Teke Düşürülmesi.....	56
4.1.2.9. Küçük Harfe Dönüştürme	57
4.1.2.10. Türkçe Karakterlerin Dönüşümü	57
4.1.2.11. Tek Karakterlerin Temizlenmesi	57
4.1.2.12. Yabancı Alfabelerin Karakterlerinin Temizlenmesi.....	58
4.2. AĞLARIN OLUŞTURULMASI	58
4.2.1. Kullanım Birlikteliklerine Göre Hashtag Ağı	58
4.2.1.1. TekTweet'te Geçen Tag'lerin Silinmesi.....	58
4.2.1.2. Nodes Tablosunun Oluşturulması.....	59
4.2.1.3. Edges Tablosunun Oluşturulması	59
4.2.2. Semantik Yakınlığa Göre Hashtag Ağı	61
4.2.2.1. Kelime Setinin Elde Edilmesi.....	61
4.2.2.2. Stopword'lerin Çıkarılması.....	61
4.2.2.3. 3'ten Az, 12'den Fazla Karakterden Oluşan Kelimelerin Çıkarılması.....	62
4.2.2.4. Kelime Setinin Oluşturulması.....	63
4.2.2.5. 7'den Az Kullanılan Tag'lerin İptali.....	70
4.2.2.6. Semantik Yakınlık Hesaplama.....	70
4.2.3. İki Ağ Çalışmasının Ortak Kümesinin İncelenmesi	76

	<u>Sayfa</u>
BÖLÜM 5.	81
AĞ ANALİZİ SONUÇLARI.....	81
5.1. GEPHI İLE AĞ ANALİZİ.....	81
5.1.1. Gephi Yazılımı.....	81
5.1.2. Gephi Temel Analiz Sonuçları	83
5.1.3. Ağ Görselleri	85
5.1.3.1. Birliktelik Ağı Görseli	85
5.1.3.2. Semantik Ağı Görseli.....	86
5.1.3.3. Ortak Küme Ağı Görseli.....	88
5.2. DETAYLI DÜĞÜM VE LİNK ANALİZİ	89
5.2.1. Düğüm Analizleri	89
5.2.1.1. Derece Dağılımlarının Saçılmış Grafikleri (Scatter)	89
5.2.1.2. Derece Dağılımlarının Toplanmış Grafikleri (Log-binned Degree Distribution).....	91
5.2.1.3. Ağırlıklı Derece Dağılımlarının Toplanmış Grafikleri (Log-binned Weighted Degree Distribution).....	92
5.2.2. Link Analizleri.....	93
5.2.2.1. Link (Edge) Weight Dağılımlarının Scatter Grafikleri.....	93
5.2.2.2. Maximum Degree Difference Scatter Grafikleri	97
5.2.2.3. 2 Boyutlu Yüzdeli Dağılım Grafikleri (Percentile)	100
5.2.3. Birlikte Kullanım Ve Semantik Yakınlık İlişkisinin Sorgulanması	104
5.2.3.1. Hashtag’lerin Cosine Yakınlıklarına Göre Birlikte Kullanılma Olasılıkları	104
5.2.3.2. Hashtag’lerin Birlikte Kullanılma Sıklıklarına Göre Cosine Yakınlıklarının Yüksek Olma Olasılıkları.....	105
BÖLÜM 6.	108
SONUÇ VE ÖNERİLER	108
6.1. SONUÇLAR	108
6.2. ÖNERİLER.....	109
KAYNAKLAR	110
ÖZGEÇMİŞ	116

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Grafların matematiksel ve görsel gösterimleri.....	3
Şekil 1.2. Rassal ağlarda poisson ve gerçel ağlarda power-law derece dağılımı.....	7
Şekil 1.3. Rassal ağlar için Poissonian derece dağılımı.....	8
Şekil 1.4. Scale-free ağlarda power-law derece dağılımı.....	9
Şekil 1.5. Çeşitli gerçel ağlara ait power-law uyumlu derece dağılımı grafikleri.....	9
Şekil 1.6. Sosyal ağlarda kümelenme.....	11
Şekil 1.7. Modülerite ve çap korelasyonu.....	13
Şekil 1.8. WWW ağının 2007’de gelen linklere göre derece dağılımı.....	16
Şekil 1.9. WWW ağının 2007’de çıkan linklere göre derece dağılımı.....	16
Şekil 1.10. WWW ağının görselleştirilmiş görüntüsü.....	16
Şekil 1.11. İnternet ağı düğüm derece dağılımı.....	17
Şekil 1.12. İnternet ağının görselleştirilmiş görüntüsü.....	17
Şekil 1.13. Türkiye güç iletim ağı.....	18
Şekil 1.14. Dünyadaki havayolu ulaşım ağı.....	19
Şekil 1.15. Bir kargo firmasının dağıtım ağı.....	20
Şekil 1.16. E-mail ağının görselleştirilmesi.....	21
Şekil 1.17. Sosyal ağ görseli.....	22
Şekil 1.18. Bilimsel işbirliği ağına ait derece dağılım grafiği.....	23
Şekil 1.19. Bilimsel işbirliği ağı görseli.....	23
Şekil 1.20. Bilimsel işbirliğine ait görselleştirme.....	24
Şekil 1.21. 1960, 1972 ve 2007 yıllarına ait film-aktör ağının derece dağılımı.....	25
Şekil 1.22. Kelime ağı görseli.....	25
Şekil 1.23. New York Borsası finans ağı görseli.....	27
Şekil 1.24. Üretilmiş ağ türleri.....	28
Şekil 1.25. Farklı p değerlerine göre Erdos-Renyi modeli ağ görselleri.....	29
Şekil 1.26. Watts-Strogatz ağının p değerinin artışına göre görünümü.....	31
Şekil 1.27. Ölçek bağımsız ağ modeli görseli.....	33
Şekil 2.1. REST API akış şeması.....	37

Şekil 2.2. Streaming API akış şeması.....	38
Şekil 2.3. 140dev yapısı	39
Şekil 3.1. Veri ve bilgi çevrimi	42
Şekil 3.2. İki cümleye ait düğümler ve ilişkileri	45
Şekil 3.3. Semantik çalışmaya ait düğümlerin mesafeleri.....	46
Şekil 3.4. Semantik ve normal arama algoritmalarının doğruluk karşılaştırılması ..	48
Şekil 3.5. Önerilen sistem mimarisi	49
Şekil 3.6. Semantik ve örtülü semantik ilişki.....	50
Şekil 4.1. Otomatik Tweet mesajlarının engellenmesi.....	54
Şekil 5.1. Gephi yazılımı ara yüzü	82
Şekil 5.2. Birliktelik ağı görseli.....	85
Şekil 5.3. Birliktelik ağı görseli yakın görünümü	86
Şekil 5.4. Semantik ağı görseli	87
Şekil 5.5. Semantik ağı görseli yakın görünüm.....	87
Şekil 5.6. Birliktelik ağı ile semantik ağı ortak kümesi görseli	88
Şekil 5.7. Birliktelik ağı dağıtık gösterimi	90
Şekil 5.8. Semantik ağı dağıtık gösterimi.....	90
Şekil 5.9. Ortak küme dağıtık gösterimi.....	91
Şekil 5.10. Birliktelik ağı toplanmış derece dağılımı.....	92
Şekil 5.11. Semantik ağı toplanmış derece dağılımı	92
Şekil 5.12. Ortak küme toplanmış derece dağılımı	92
Şekil 5.13. Birliktelik ağı toplanmış ağırlıklı derece dağılımı	93
Şekil 5.14. Ortak küme toplanmış ağırlıklı derece dağılımı	93
Şekil 5.15. Birliktelik ağı linklerin dağıtılmış gösterimi	94
Şekil 5.16. Semantik ağı linklerine ait cosine değerlerinin frekans dağılımı (scatter).....	94
Şekil 5.17. Ortak küme linklerin ağırlık değerlerinin frekans dağılımı (scatter)	95
Şekil 5.18. Ortak küme linklerine ait cosine değerlerinin frekans dağılımı (scatter).....	95
Şekil 5.19. Birliktelik ağı linklerinin ağırlık dağılımı (Log-binned)	96
Şekil 5.20. Semantik ağı linklerinin ağırlık dağılımı (Log-binned).....	96
Şekil 5.21. Ortak küme linklerinin ağırlık dağılımı (Log-binned).....	96
Şekil 5.22. Ortak küme linklerinin cosine dağılımı (Log-binned).....	97

Şekil 5.23. Birliktelik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin, ağın son halindeki maksimum derecelerinin farklarına ait frekans dağılımı (scatter)	97
Şekil 5.24. Semantik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin, ağın son halindeki maksimum derecelerinin farklarına ait frekans dağılımı (scatter)	98
Şekil 5.25. Ortak kümeye ait linklerin bağladığı düğümlerin, ağın son halindeki maksimum derecelerinin farklarına ait frekans dağılımı (scatter)	98
Şekil 5.26. Birliktelik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin ağın son halindeki maksimum derecelerinin farkına ait dağılım grafiği (Log-binned).....	99
Şekil 5.27. Semantik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin ağın son halindeki maksimum derecelerinin farkına ait dağılım grafiği (Log-binned).....	99
Şekil 5.28. Ortak kümeye ait linklerin bağladığı düğümlerin ağın son halindeki maksimum derecelerinin farkına ait dağılım grafiği (Log-binned).....	99
Şekil 5.29. Birliktelik ağına ait link ağırlığı – maksimum derece farkı percentile grafiği	100
Şekil 5.30. Semantik ağına ait cosine – maksimum derece farkı percentile grafiği	101
Şekil 5.31. Ortak küme ağına ait link ağırlığı – maksimum derece farkı percentile grafiği	101
Şekil 5.32. Ortak küme ağına ait cosine – maksimum derece farkı percentile grafiği.	102
Şekil 5.33. Ortak küme ağına ait link ağırlığı – cosine farkı percentile grafiği	102
Şekil 5.34. Hashtag'lerin semantik yakınlığa (cosine) bağlı olarak birlikte kullanılma olasılık dağılımı.....	105
Şekil 5.35. Hashtag'lerin birlikte kullanım ağırlıklarına göre semantik yakınlık kurma olasılıkları.	105

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 3.1. Semantik benzer cümleler.....	44
Çizelge 3.2. Öğrencilerin verdikleri cevaplar	47
Çizelge 4.1. Türkçe karakter dönüşümleri	57
Çizelge 4.2. Linklerin ağırlık değerleri	59
Çizelge 4.3. Ağırlığı en yüksek 20 link	60
Çizelge 4.4. Stopwords	62
Çizelge 4.5. En çok kullanılan 1000 kelime	63
Çizelge 4.6. Cosine yakınlık değeri en yüksek 100 hashtag birlikteliği	72
Çizelge 4.7. Cosine yakınlık değeri en düşük 100 hashtag birlikteliği.....	74
Çizelge 4.8. Ortak kümenin cosine değeri en yüksek 100 hashtag birlikteliği	76
Çizelge 4.9. Ortak kümenin weight değeri en yüksek 100 hashtag birlikteliği	78
Çizelge 5.1. İnteraktif görselleştirme ve veri analiz programı örnekleri	81
Çizelge 5.2. Ağlara ait düğüm ve link sayıları.....	83
Çizelge 5.3. Gephi yazılımı analiz sonuçları	83

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

SİMGELER

- G : Graf
 V : Düğüm Kümesi
 E : Link Kümesi
 n : Düğüm Sayısı
 p : Düşümler Arasındaki Bağlanma Olasılığı
 a_{ij} : İki Düşüm Arasındaki Bağlantı Sayısı
 k_i^{out} : Düşümden Çıkan Linklerin Sayısı
 k_i^{in} : Düşüme Gelen Linklerin Sayısı
 k_i : Toplam Düşüm Derecesi
 k : Ortalama Derece Değeri
 $P(k)$: Derece Dağılım Fonksiyonu
 $P(k_{in})$: Gelen Linkler İçin Derece Dağılım Fonksiyonu
 $P(k_{out})$: Çıkan Linkler İçin Derece Dağılım Fonksiyonu
 C : Kümelenme Değeri
 T_i : Geçişli Üçgenler Arasındaki Üçlülerin Sayısı
 tf : Terim sıklığı
 idf : Dökümandaki tekrar sayısı
 $tfidf$: Terimin tekrar sayısı ve dökümandaki tekrar sayısı

KISALTMALAR

- WWW : World Wide Web
MAC : Media Access Control Adress (Medya Erişim Kontrol Adresi)
IP : Internet Protokol
TUIK : Türkiye İstatistik Kurumu
API : Application Programming Interface (Uygulama Programı Arayüzü)

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Çok fazla sayıda düğüm ve linklerin birlikte olduğu ağlar, karmaşık ağlar veya kompleks ağlar (Complex Networks) olarak isimlendirilmektedir. Kompleks ağların bir türü olan ve teknolojinin gelişimiyle ortaya çıkan internet ağı beraberinde www (world wide web) ağını getirmiştir. Bu ağ, sınırları olmayan ve hergün büyüyen bir yapıdadır. Normalde sürekli büyüyen bu veri yığını saklamanın ve incelemenin imkansız olması beklenirken, teknoloji gelişimi beraberinde bilgisayarların saklama alanlarını, işlem hızlarını ve performanslarını arttırdığı için sürekli artan düğüm ve link veri setini işlemeyi ve analiz etmeyi olanaklı hale getirmiştir.

Ağdaki düğüm ve linklerin birbirleriyle olan ilişkilerini açıklamak için Graf teoremi kullanılmaktadır. Graf teoreminin çıkış noktası Leonhard Euler tarafından yayınlanan Königsberg köprüsü problemidir. Bu problemde Königsberg şehrinde herbir köprüden sadece bir kez geçerek şehri gezmek amaçlanmaktadır. Euler, problemi graf yapıları kullanarak analiz etmiştir [1].

Teknolojinin ve beraberinde gelişen bilgisayarların oluşturduğu internet ağı, www ağı ve sosyal ağlar gerçek dünyada (real-world) yer alan ağ yapılarıdır. Bu ağlar graf yapılarıyla ifade edildiğinde daha kolay anlaşılabilir ve analiz edilebilmektedir.

1.1. KOMPLEKS AĞ TANIMI

Kompleks ağ kavramından önce ağ kavramını tanımlarsak; ağ, matematiksel olarak ifade edilebilen ve elemanları arasında ilişki içeren sistemlerin graf yapıları kullanılarak tanımlanmasıdır [2]. Karmaşık ağ olarak da isimlendirilen kompleks ağlar çok büyük yapıdadırlar. Büyüklük ifadesi değişken olmakla beraber düğüm ve link sayısı ile doğru orantılı olarak nitelendirilebilir. Yani bir kompleks ağda düğüm

ve link sayısı ne kadar fazla ise o kompleks ağı o kadar büyük diyebiliriz. Farklı özellikteki kompleks ağlar birbirlerini etkilemektedirler. Örnek olarak sosyal ağ topolojisi bir bilginin yayılım hızı ile doğrudan orantılıdır. Bu bilginin aktarım hızı da internet ağı, www ağı ve telekomünikasyon ağı ile doğrudan alakalıdır. Farklı bilim dalları ağ yapıları ile çalışmalar yaptığından tümünü kapsayan ve eksiksiz bir tanım yapmak zordur. Kompleks ağlar için bilim insanları ve araştırmacılar kendi çalışma alanlarına yönelik lokal tanımlar yapmışlardır [3].

Kompleks ağlar farklı tanımları olmasına rağmen şu şekilde ifade edilebilir: Gerçek dünyadaki ilişkileri modelleyen ve barındırdığı düğüm ve link sayısının büyüklüğü nedeniyle, karmaşık bir topolojiye sahip, büyük hacimli ilişki yapılarıdır. Kompleks ağlarda, düğüm kümesindeki elemanlar birbirlerine linkler ile bağlıdır [4].

1.2. GRAF (ÇİZGE) YAPILARI

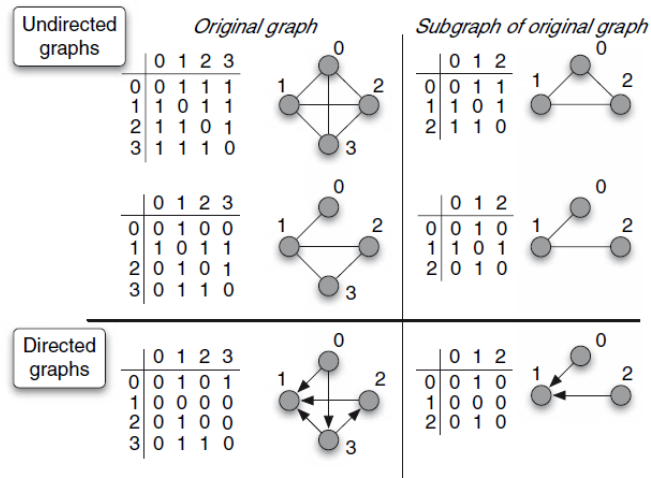
Bir ağıdaki düğüm ve linkler graf yapısı ile gösterilmektedir. Düğümler nokta, kare, üçgen gibi şekillerle; linkler ise çizgisel gösterimlerle ifade edilmektedir. Matematiksel olarak anlaşılması zor olan ağlar graf gösterimi ile anlaşılır hale gelmektedir.

$$G = (V; E) \quad (1.1)$$

Formülde G: Graf, V: düğüm kümesi, E: link kümesi kavramlarını ifade etmektedir. Modellemek istediğimiz nesnelere düğüm (Vertex) (V), bu düğümler arasındaki ilişki ve bağlantılar Linkler (Edge) (E) dir. Düğümler ve linkler arasındaki ilişkinin çizimsel oluşturulması Graf olarak adlandırılır. Sosyal ilişki ağını ele alırsak, düğümleri insanlar, bu insanlar arasındaki arkadaşlık ilişkileri ise linkler olarak isimlendirilir [3]. Graf teoremi ayrık matematiğin incelediği konulardan olmakla beraber ağ çalışmaları sosyal bilimlerde de önemli gelişmeler göstermiştir [1].

Düğümlerin ve linklerin konumları graf yapısında önemli değildir. Düğümlerin ve linklerin grafiksel özellikleri (boyut, şekil vb.) da önemli değildir. Düğümler

arasındaki ilişkinin doğru biçimde tanımlanması önemlidir. Düğümler arası ilişki iki eŐtittir: yönlü ve yönsüz. İki düğüm arasında oluşan link için yön bilgisi yoksa, yönsüz link olarak adlandırılır. Link düğüm 1 den düğüm 2 ye doğru gider Şeklinde bilgi var ise yönlü link olarak adlandırılır. Yönlü ve yönsüz grafa ait temel fark Şekil 1.1 de gösterilmiştir. Yönsüz graflarda bağlantı her iki yönlü olabilmektedir. Ancak yönlü graflarda akış sadece kaynak düğümden hedef düğüme doğru olabilmektedir [5].

Şekil 1.1. Grafların matematiksel ve görsel gösterimleri [6].

1.3. KARMAŞIKLIK (COMPLEXITY)

Karmaşıklık teorisine göre; dünyada var olan her Şey birbiriyle bağlantılıdır ve bu her Şey bir ağın düğümlerinden birisini oluŐurmaktadır [7]. Karmaşıklık kavramı bünyesinde iki temel tanımı barındırır. İlki, sistemlerin büyüklükleri  lisinde heterojen dağılım göstermeleri, ikincisi ise karmaŐıklıđın sistemi oluŐuran birimler arasındaki etkileŐimlerden kaynaklanmasıdır [5].

Karmaşıklık gerçel ağlarda zamana bağlı olarak çoğalmaktadır. Ağların karmaŐıklıđı her yeni eklenen düğümde artmaktadır. Örneğin bir  niversite ağında her yeni eklenen bölüm,  ğrenci ve personel ile ağ dinamik olarak büyümektedir. Gerçel ağlar çoğunlukla heterojen bir büyüme gösteriler [5]. Zamanla karmaŐıklıđı artan ağlara örnek olarak bilimsel işbirliği ağları da verilebilir. Zamanla bilim ilerlemekte ve

ilerleme beraberinde yeni araştırmacıları ve yayınları ortaya çıkartmaktadır [8]. Dünya üzerinde yaşayan yaklaşık 7 milyar insanın oluşturacağı 7 milyar dğmn link sayısının hesaplanabilmesi ve oluşan sosyal ilişki ağının analizi günümüz teknolojisini zorlayacak veri hacmine sahiptir [7].

1.4. KOMPLEKS Ağ YAPILARI

Gerçek dünyada bulunan bilgisayar ağları gibi fiziksel ağların veya sosyal ağlar gibi sanal ağların birbirleriyle ilişkili olarak bir araya getirilmesi kompleks ağları oluşturur.

Dğm ve link sayısı küçük olan ağların gösterimi ve anlaşılması kolaydır. Ancak kompleks ağlarda dğm ve link sayılarının çok büyük olması, görselleştirme araçlarını yetersiz kılar. Dğm ve link sayılarının büyümesine yol açan bilgisayar teknolojisi, aynı zamanda bu ağların modellenmesi ve topolojisinin belirlenmesi içinde kullanılır. Kompleks ağlar denilince karşımıza gerçel ağlar çıkar. Bir de bu gerçel ağlardan üretilen üretilmiş ağlar, sentetik ağlar veya bir diğer ismiyle model ağlar vardır. Kompleks ağlar; sentetik (model) ağlar ve gerçel ağlar olmak üzere iki grupta incelenir[7].

1.4.1. Ağ Parametreleri

Kompleks ağların anlamsal olarak nitelik kazanabilmesi için bazı temel kavram ve tanımların bilinmesi gerekmektedir. Topolojik zellikler incelenerek gerçel ve model ağlar analiz edilebilmektedir. Bu temel özellikler ile ağın yapısı ve durumu hakkında bir fikir sahibi olunabilmektedir. Model ağlar ve gerçel ağlar ortak özellikler göstermektedirler. Ortak zelliklerin yanında farklı özelliklerde gösterebilirler.

Gelişen bilgisayar teknolojisi ile birlikte veri miktarı büyümektedir. Büyüyen bu verilerin yine gelişen bilgisayar teknolojisi yardımıyla işlenmesi ile gerçek dünyadaki kompleks ağların analizi mümkün hale gelmiştir. Çok sayıda dğmn yer aldığı ağlar için, ağ yoğunluğu, derece dağılımı ve ortalama yol uzunluğu gibi

bilgilerin elde edilmesi ve işlenebilmesi bu gelişen bilgisayar teknolojisi ile mümkün olmuştur [2].

Teknolojinin gelişimine bağlı olarak analiz edilebilen veri kapasitesi ve yeteneği artmaktadır. Bununla birlikte kompleks ağlar ile alakalı yeni kavram ve analiz türleri de ortaya çıkmaktadır.

1.4.1.1. Düğüm Dereceleri

Düğümler ve linkler bir ağ yapısının en temel öğeleridir. En çok kullanılan kavram ise düğümlerin sahip olduğu derece değerleridir.

Düğüm: Kompleks ağ yapısında bulunan en küçük birime düğüm (*node*) denir. Düğümler bir araya gelerek ağı oluştururlar. İnternet ağında bulunan internet erişimi olan her cihaz bir düğüm noktası olarak örneklenebilir. Twitter’ da kullanılan her bir hashtag yine düğümlere örnek olarak verilebilir.

Link: Kompleks ağ yapısında her bir düğümün bir diğer düğüm ile olan bağlantısına link denilir. Twitter’ da bir Tweet’te kullanılan her bir hashtag düğüm iken, hashtag’lerin aynı Tweet (Twitter mesajı) içerisinde kullanımı ise aralarındaki linkleri tanımlar.

Derece: Kompleks ağ yapısında bir düğümün diğer düğümler ile yapmış olduğu bağlantı (link) sayısı o düğümün derece (degree) değeri olarak isimlendirilir. Özellikle sosyal ağlarda derece kavramı önemlidir çünkü popüler ve etkisi yüksek olan düğümler derece kavramına bakılarak bulunabilir [9]. Sosyal ağlarda genellikle takipleşme ağı bir kompleks ağ olarak değerlendirilir. Bu tür ağlardaki kullanıcılar birer düğüm, kullanıcılar arasındaki takipleşme hareketleri ise link olarak değerlendirilir. Bu takipleşme ağı Twitter’daki gibi yönlü veya Facebook’taki gibi yönsüz linklerden oluşabilir.

N adet düğüm bulunan bir ağda düğümler arasındaki bağlantılar (linkler) $N \times N$ boyutlu bir matris ile gösterilebilir (Eşitlik 1.2). Matris içerisinde her iki düğüm

arasındaki bağlantı sayısı a_{ij} ile gösterilir. Her bir düğüm için derece değeri olan a_{ij} Eşitlik 1.2'deki ilişki matrisinin elemanları olmak üzere aşağıdaki Eşitlik 1.3'deki formül ile hesaplanmaktadır [9].

$$\begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdot & \cdot & a_{1N} \\ a_{21} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ a_{31} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ a_{N1} & \cdot & \cdot & \cdot & a_{NN} \end{bmatrix} \quad (1.2)$$

$$k_i = \sum_{j \in N} a_{ij} \quad (1.3)$$

Düğümünden çıkan linklerin sayısı Eşitlik 1.4'deki formül ile hesaplanmaktadır. Düğüme gelen linklerin sayısının hesaplanması ise Eşitlik 1.5'de gösterilmiştir. Bazı ağlarda düğümler arasında tanımlan linklerde yön bilgisi mevcuttur. Linklerin yönlü ve yönsüz olmasına göre düğümlerin dereceleri değişmektedir. Eğer ağımızı oluşturan linkler yönlü ise her bir düğümünden dışarı çıkan link sayısı ile düğüme gelen link sayısı toplanarak düğüm derecesi elde edilir [8]. Düğüm derecesi Eşitlik 1.6'da verilen formül ile elde edilir.

$$k_i^{out} = \sum_{j \in N} a_{ij} \quad (1.4)$$

$$k_i^{in} = \sum_{j \in N} a_{ji} \quad (1.5)$$

$$k_i = k_i^{in} + k_i^{out} \quad (1.6)$$

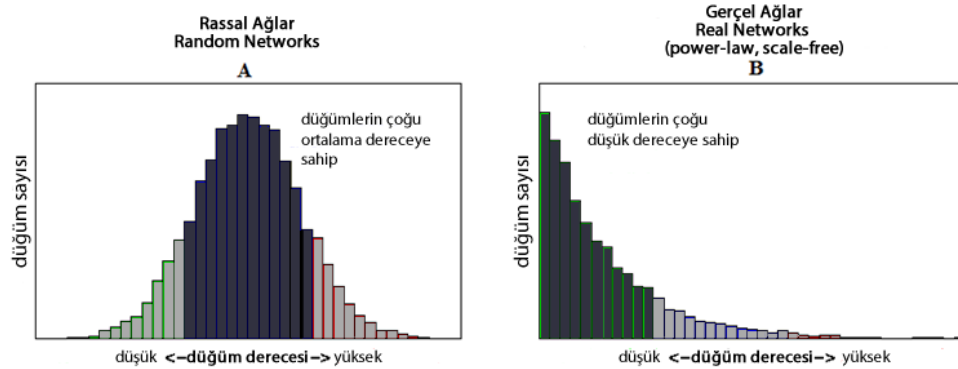
1.4.1.2. Derece Dağılımı

Düğüm derece dağılımı, kompleks ağların özelliğini belirleyen en önemli parametrelerden birisidir. Kompleks ağdaki her bir düğüme ait derece değerleri

bulunarak, bu derece değerlerinin tekrar sayıları elde edilir. Bu tekrar sayıları da normalize edilerek bir olasılık yoğunluk fonksiyonu şeklinde ($P(k)$) grafiğe dönüştürülür. Grafiğin analizini kolaylaştırmak için bazen logaritmik ölçekli eksenler de kullanılabilir.

Gerçek dünyada bulunan kompleks ağlarda düğüm dereceleri genellikle birbirine eşit değildir. Rastgele alınan bir düğümün k adet linke yani bağlantıya sahip olma olasılığını tanımlayan $P(k)$ dağılım fonksiyonu, derece dağılım kavramını açıklar [10]. Yönlendirilmiş graflarda düğümlere hem giren ve hem de çıkan linkler için ayrı ayrı olarak derece dağılımı hesaplanmaktadır. Rastgele seçilen bir düğümün k_{in} ve k_{out} sayısınca linke sahip olma olasılığını, düğüme gelen bağlantılara (linklere) ait $P(k_{in})$ ve düğümden çıkan bağlantılara (linklere) ait $P(k_{out})$ dağılımları belirler [6].

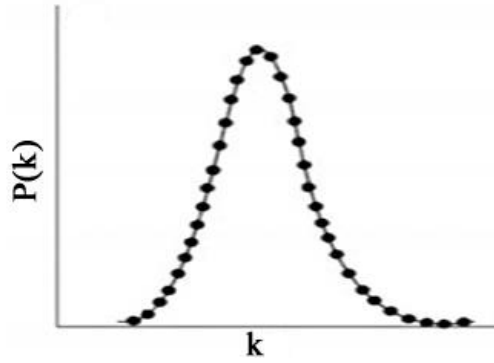
Gerçek ağlar ve model ağlar incelendiğinde bu ağların farklı düğüm derece dağılımlarına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu gözlem sonucunda kompleks ağların derece dağılımlarının iki farklı şekilde gerçekleştiği görülmüştür. Poisson veya Binom olarak isimlendirilen derece dağılımında, ağ içerisinde bulunan düğümlere ait dereceler belli bir ortalama derece etrafında çan eğrisi şeklinde yaygınlaşmıştır. Diğeri ise, ağ içerisinde bulunan düğümlerin ilişkilerinin heterojen olarak dağıldığı kompleks ağlarda karşılaşılan power-law (güç-yasası) derece dağılımı ve türevleridir [4].

Şekil 1.2. a) Rassal ağlarda Poisson ve b) gerçek ağlarda power-law derecede dağılımı [11].

Poission Derece Dağılımı

Poission derece dağılımı, düğümler arasındaki bağlantıların (linklerin) rastgele dağıtıldığı rassal ağlarda görülmektedir. Düğümler arası linklerin rastgele dağıtıldığı rassal ağlarda bu rastgele dağıtımdan dolayı düğümlerin ortalama derece değerleri birbirine yakın olmaktadır. Kompleks ağdaki derece dağılımı bu ağın ortalama derecesi olan $\langle k \rangle$ değeri seviyesinde yoğunlaşan bir çan eğrisi şeklinde oluşmaktadır [10]. Rassal ağlarda elde edilen ortalama derece değerinin görünümü Şekil 1.3'deki gibi görüntülenmektedir.

Şekil 1.3. Rassal ağlar için Poissonian derece dağılımı [12].

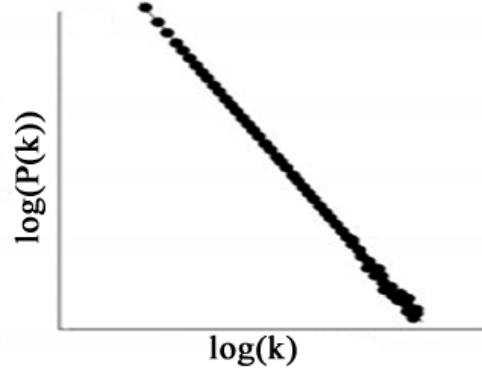
Power-Law (Güç-Yasası) Derece Dağılımı

Gerçek ağlarda Rassal ağlardan farklı olarak ağ içerisinde her ölçekte dereceye sahip düğümler bulunabilmektedir. Bundan dolayı düğümlerin sahip olduğu derece değerleri bir bölgede yoğunlaşmayıp, geniş bir ölçek içerisinde dağılmaktadır. Gerçek ağlarda rastlanan bu dağılım scale-free (ölçeksiz) olarak adlandırılmakta ve matematiksel olarak power-law ilkesine uyum göstermektedir [7]. Ağ analizlerinde power-law derece dağılımı ile ilgili çalışmalar, WWW ağının derece dağılımının Poisson dağılımından farklı olduğunun gösterilmesinden sonra hız kazanmıştır [10].

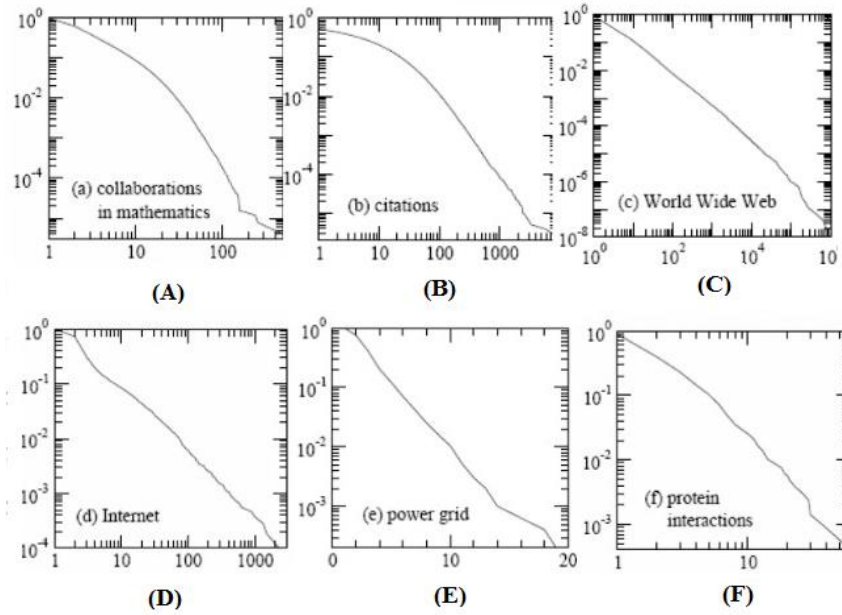
Düğümlere ait derece dağılımlarının heterojen özellik gösterdiği Scale-free özellikli gerçek ağlarda genellikle Power-law benzeri derece dağılımları görülür. Power-law yapıdaki ağlar Eşitlik 1.7'deki denklem ile ifade edilmektedir [5].

$$P(k) = Ak^{-y} \quad (1.7)$$

Power-law dağılımı analitik olarak, iki eksenini de logaritmik ölçeklenmiş bir derece dağılımı grafiğinin doğrusal düşüş gösterdiği durumlarla ilişkilendirilir (Şekil 1.4). Bu doğrusal düşüşün eğimi, Eşitlik 1.7'deki $-y$ katsayısına eşittir [13].

Şekil 1.4. Scale-free ağlarda power-law derece dağılımı [12].

Şekil 1.5. Çeşitli gerçel ağlara ait power-law uyumlu derece dağılımı grafikleri [14].

Şekil 1.5'deki görselde, farklı boyut ve türdeki bilimsel işbirliği ağından güç transfer ağına kadar gerçel ağların düğüm derece dağılımının power-law ilkesine uygun olarak gerçekleştiği görülmektedir. Ancak nadiren power-law prensibine tam uyumlu

(Şekil 1.5c) ağlar görülür, log-log eksenlerdeki doğrunun sol tarafında saturasyon (Şekil 1.5b) ya da sağ tarafında expansiyonel faz (Şekil 1.5e) eğilimli doğrularda sıkça rastlanmaktadır [13]. Power-law dağılımında grafiğin kuyruğu zamanla yavaş bir şekilde sıfır değerine doğru yakınsamaktadır [15].

1.4.1.3. Kümelene (Clustering)

Kümelene kavramı da sosyal ağlarda sık kullanılan terimlerden birisidir. Popüler düğümlerin çok olduğu işbirliği veya aktör ağları gibi ağlarda, kümelene durumu ile sıkça karşılaşılır. Kümelene sonucunda birbirleri ile ilişkili olan kapalı çevirim küçük kümeler oluşur. Örneğin bilimsel işbirliği ağında sürekli birbirleri ile yayın yapan yazarların oluşturduğu kümelene durumu buna örnek olarak gösterilebilir [10].

Bir düğümün komşularının kendi aralarındaki komşuluk ilişkileri kümelene kavramı ile ölçülmektedir. Sosyal ağlarda bir düğüme ait arkadaşların birbirlerini tanıyor olması kümelene değildir. Kümelene değeri bu durumda yüksek olmaktadır. Kümelene değeri yüksek olan bu tarz ağlarda düğümler arasında gerçekleşen üçgenlerin sayısı görece fazla olmaktadır [3].

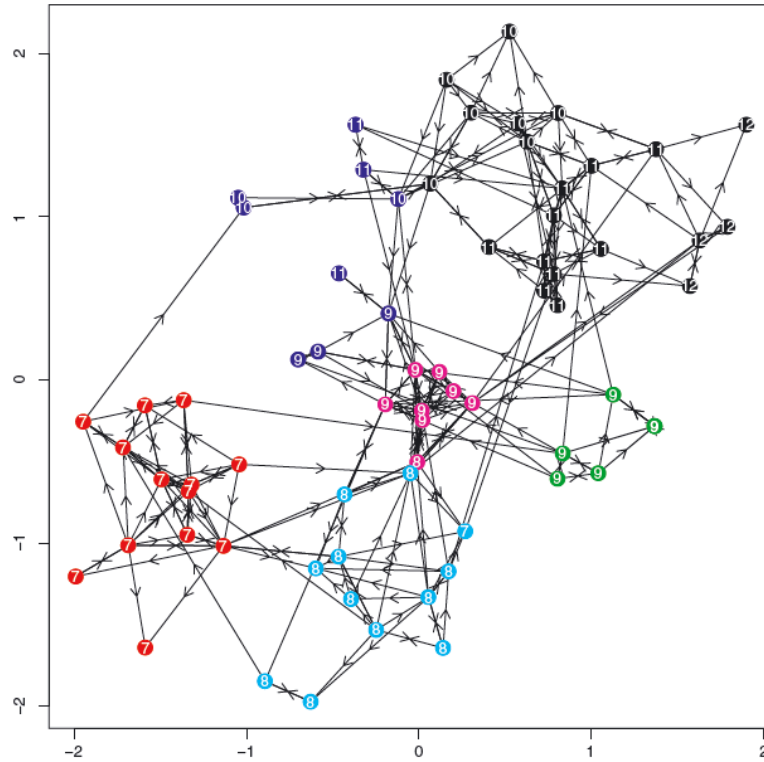
Genel bir grafta, T geçişli üçgenler arasındaki üçlülere ifade etmek üzere, T_i değeri Eşitlik 1.8a kullanılarak hesaplanır. Kümelene değeri olan C Eşitlik 1.8b kullanılarak bulunur [1,7]. C 'nin aldığı değer ağın sahip olduğu toplam kümelene katsayısının değerini ifade etmektedir. Herhangi bir düğüme ait kümelene katsayısının hesaplanması Eşitlik 1.8c'de gösterilmiştir. Eşitlik 1.8c'deki, i .Düğüme ait komşuların sayısı; E_i ise, bu komşuların gerçekte oluşturmuş oldukları link sayısıdır [10].

$$T_i = \frac{\text{Birbilerine üçgen şeklinde bağlı düğüm sayısı}}{\text{Üçgen şeklinde olup birbirlerine bağlı üçlü düğümlerin sayısı}} \quad (1.8a)$$

$$C = \frac{1}{n} \sum_i T_i \quad (1.8b)$$

$$C_i = 2E_i/k_i(k_i - 1) \quad (1.8c)$$

Sosyal ağlarda kümelenme üzerine yapılan bir çalışmada, gençlerin ergenliğin ilk dönemlerinde sağlıklı olmaya yönelik davranışları ve bu davranışların yetişkinliğin ilk dönemlerinde verdiği sonuçlar incelenmiştir [16]. Kurulan ağa ait kümelenme Şekil 1.6'da gösterilmiştir.

Şekil 1.6. Sosyal ağlarda kümelenme [16].

1.4.1.4. En Kısa Yol

İki düğüm arasındaki yollar içerisinde en kısa mesafeye sahip bağlantı yoluna en kısa yol denilmektedir. İki düğüm arasında belirlenen en kısa yol, başlangıç düğümünden çıkılarak bitiş düğümüne ulaşıncaya kadar geçilen link sayısına eşittir. Tüm düğümlerin birbiri ile ilişkili olduğu model ağlarda bu uzunluk her zaman bulunabilmektedir. Ancak bazı gerçek ağlarda tüm düğümler birbiri ile ilişkili olmadığından ve ana kümeden ayrık bir takım izole düğüm kümeleri bulunduğundan her düğüm için mevcut en kısa yol bilgisine ulaşılamamaktadır [8].

Ulaşım ve telekomünikasyon ağlarında en kısa yol kavramı çok önemlidir. Örnek olarak internet ağında bulunan bilgisayarlar arasında paket transferlerinin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi için en kısa yolun bilinmesi gerekliliğini gösterebiliriz. Tespit edilen en kısa yol paketlerin hızlı bir şekilde transfer edilmesini ve sistem kaynaklarının maksimum verimle kullanılmasını sağlamaktadır [1]. Coğrafi bilgi içeren ulaşım ağlarında ise iki düğüm arasındaki en kısa yol link sayısı ile değil düğümler arasındaki mesafe bilgisine bakılarak bulunur. Örneğin karayolları ağında kaç tane düğüm sayısı olduğu değil, düğümler arası coğrafi mesafelere bakılarak en kısa yol belirlenir.

Gerçel ağlarda düğümler birbirlerine oldukça yakın mesafelerde bulunurlar. Milgram'ın mektup deneyinde ve Twitter gibi sosyal ağların arkadaşlık ilişkisinin araştırılması gibi çalışmalarda, küçük dünya ağları arasındaki ortalama uzaklık değerinin 3 ile 6 adım arasında değiştiği görülmektedir [10].

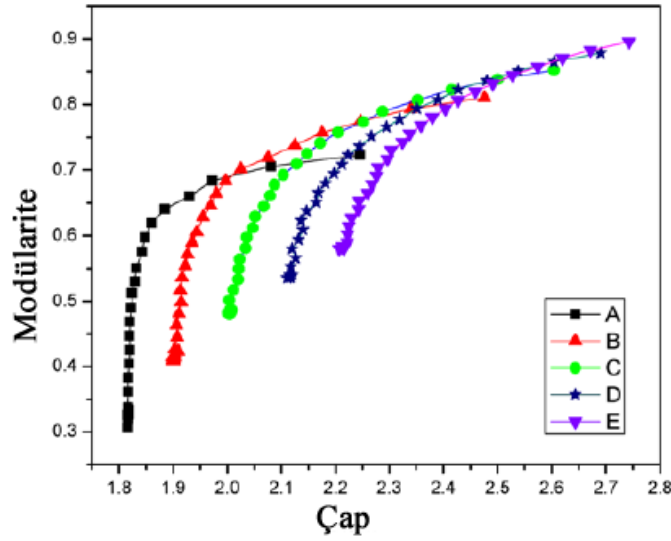
1.4.1.5. Çap (Diameter)

Milgram çalışmasında ortalama uzaklığın 6 adım olarak tespit edilmesi ile birlikte ağlardaki çap uzunluğuna dair önem artmıştır. Bir ağda bulunan tüm düğüm çiftleri arasındaki ortalama asgari yol uzunluğuna çap adı verilir. Rastgele ağlar kısa çap uzunluğuna sahiptir. Kısa çap uzunluğu ağın metabolik iletişim etkinliğini arttırdığından dolayı gerçel ağlar rastgele ağlara göre daha kısa çap uzunluğuna sahiptir [17]. Bir ağa ait topolojik özelliklerin belirlenebilmesi için ağın çap uzunluğunun bilinmesi gerekmektedir. Çap ağda lineer büyüklük ile ifade edilir. Bu büyüklük ağın gerçekte ne kadar büyük olduğunu gösterir. Başka bir deyişle çap ne kadar büyükse, ağ gerçekte o kadar büyüktür.

1.4.1.6. Modülarite (Modularity)

Linklerin kümelenme sayısı ile bağlantıların rastgele olduğu eşdeğer bir ağdaki bağlantı sayısının farkının çarpımsal sabitine modülarite adı verilmektedir [18]. Bir başka deyişle ağların alt gruplara bölünme ihtimaline modülarite denilmektedir. Modülarite pozitif veya negatif olabilir.

Ağ çapı büyüdükçe ağda bulunan düğümler ve linklerin birbirleri ile kümelenme ihtimalleri artacağından modülaritesi artacaktır. Simüle olarak oluşturulan farklı ağlara ait ağ çapları ve modülarite korelasyonu Şekil 1.7’de verilmiştir. Grafikte (Şekil 1.7) görüleceği üzere çap arttıkça modülarite artmaktadır. Çap ve modülarite arasındaki ilişki lineer değildir. Çapın kısa olduğu durumlarda, çaptaki küçük değişim modülaritede önemli artışa yol açmaktadır [17].

Şekil 1.7. Modülarite ve çap korelasyonu [17].

1.4.2. Gerçel Ağlar

Kompleks ağlar, dünya üzerinde mevcut olan gerçek veya sanal olarak varlığı bilinen olgulara ait ilişkilerin toplanarak, bunların birleştirilmesi sonucu elde edilen ağlardır. Bölüm 1.3.1. de incelediğimiz model ağlar, gerçel ağların anlaşılabilirliği ve incelenmesi için geliştirilmiş ağ modelleridir. Gerçel ağlarda düğümleri gerçek objeler ve olgular oluşturur. Örneğin bir arkadaşlık ağında gerçek insanlar düğümleri, bu insanlar arasındaki ilişkiler de linkleri oluşturur. Karmaşık yapıdaki ağların veri setleri elde edilerek gerçel ağlar ile alakalı araştırmalar yapılabilir. Ağ yapılarına ilişkin bilgiler, veri setlerinin bilgisayar yardımıyla metrik analizi ve görselleştirilmesiyle elde edilir. Gerçel ağlar üzerinde yapılan çalışmalar iki temel bölüm altında incelenmektedir [8].

1. Ağ sistemlerine ait düğüm derece dağılımı, kümelenme ve en kısa yol gibi matematiksel ve istatistiksel durumların incelenmesidir [8].
2. Ağ yapılarının görselleştirilmesidir. Görselleştirme çalışmaları ile ağıma ait ilişkiler resim formatına getirilmektedir. Görselleştirme ile soyut ağ yapılar somut olarak sunulmaktadır [8].

Aralarında ilişki bulunan dünya üzerindeki yapılar bir araya gelerek gerçel ağları oluştururlar. Türlerine ve yapılarına göre sınıflandırılan gerçel ağlar literatürde aşağıdaki ana başlıklar altında incelenmektedir [13,19].

1. Teknolojik Ağlar (Technological networks)
2. Sosyal Ağlar (Social networks)
3. Biyolojik Ağları (Biological networks)
4. Biyokimya Ağları (Biochemical networks)
5. Bilgi Ağları (Networks of information)
6. Jeofizik Ağları (Geophysical networks)
7. Ekolojik Ağlar (Ecological networks)
8. Finansal Ağlar (Financial networks)

1.4.2.1. Teknolojik Ağlar

1947 yılında transistörün icadıyla hızlı bir ivme kazanan bilişim sektörü ile birlikte teknolojik ağlar hayatımıza dahil olmuştur. Günlük hayatımızda en çok dahil olduğumuz bu ağlara internet ağı ve www örnek olarak gösterilebilir. Teknolojinin getirdiği elemanlar bu ağlarda düğümleri ve linkleri oluştururlar. İnternet ağına bilgisayarlar ve yönlendiriciler düğümleri, bu düğümler arasında bulunan bağlantılar da linkleri oluşturur. Bu linkler kablolu ve kablosuz olarak bulunabilirler.

Teknolojik ağlara örnek olarak aşağıdakiler verilebilir [1,13,19,20].

1. İnternet ve WWW (World Wide Web) Ağı
2. Telefon Ağları
3. Enerji İletim Ağları (Power grids)

4. Ulaşım (Transportation) Ağları
5. Ulaştırma ve Dağıtım Ağları
6. E-posta Ağı

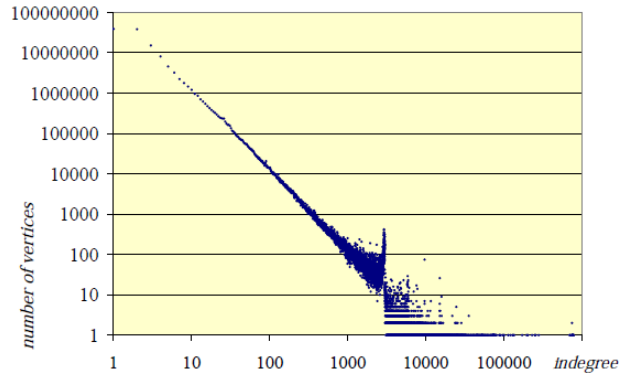
İnternet Ve WWW Ağı

Birbirine karıştırılan WWW ve internet kavramlarını şu şekilde açıklayabiliriz; web sayfalarının oluşturduğu ağ www ağı, birbirleriyle elektronik olarak haberleşebilen fiziksel donanımların oluşturduğu ağ ise internet ağıdır. Özetle internet erişimine açık cihazların birlikte oluşturduğu ağ internet ağı olarak isimlendirilebilir [14]. Bugüne kadar tespit edilebilen en büyük ağ WWW ağıdır. Sürekli yeni eklenen düğüm ve linkler ile devamlı büyüyen WWW ağında düğümleri web sayfaları, düğümler arasındaki bağlantıları (linkleri) ise bu düğümleri yani web sayfalarını birbirlerine bağlayan hyperlink'ler oluşmaktadır [20]. Günümüzde (Nisan 2016) www'nin en az 4.63 milyar adet web sayfasından oluştuğu tahmin edilmektedir [21]. Web sayfalarında yönlendirilmiş bağlantı bilgisi içeren gelen ve giden linkler vardır. Düğüme ait derece değerini her bir web sayfasına gelen ve giden linklerin toplamı oluşturmaktadır [22]. Sürekli eklenen düğüm ve linklerle devamlı büyüyen www ağının gerçek boyutunu tam olarak belirlemek imkânsızdır. Google gibi gelişmiş arama motorlularında dahi bütün web sayfalarına ait veriler indekslenmemektedir [9].

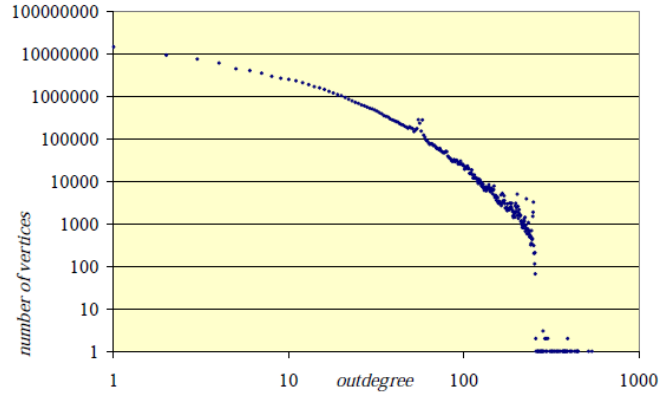
WWW'e ait düğüm derece değerleri Eşitlik 1.9 kullanılarak bulunur. Linkler yönlü olduğu için giren ve çıkan linklerin derece değerler ayrı ayrı hesaplanır [1]. Gelen linklerin dereceleri Eşitlik 1.9a'daki formül ileçıkan linklerin dereceleri Eşitlik 1.9b'deki formül ile bulunur. WWW ağı düğüm derece dağılımı power-law'a uygun olarak gerçekleşmektedir [20].

$$P_{in}(k) = k^{-\gamma_{in}} \quad (1.9a)$$

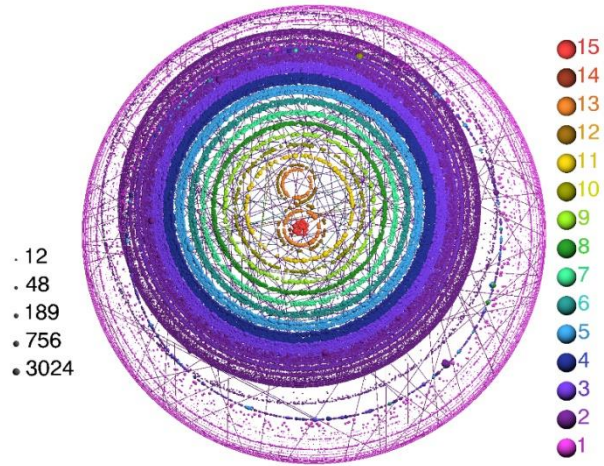
$$P_{out}(k) = k^{-\gamma_{out}} \quad (1.9b)$$

Şekil 1.8. WWW ağının 2007’de gelen linklere göre derece dağılımı [23].

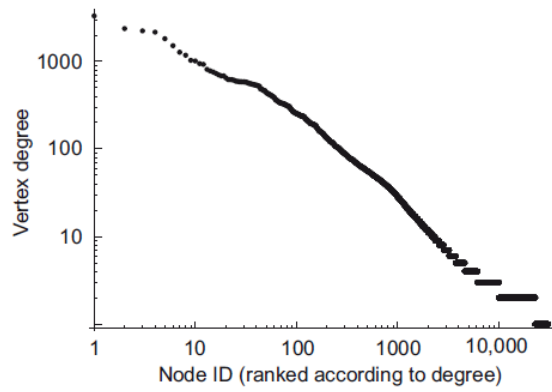
Şekil 1.9. WWW ağının 2007’de çıkan linklere göre derece dağılımı [23].

Şekil 1.10. WWW ağının görselleştirilmiş görüntüsü [24].

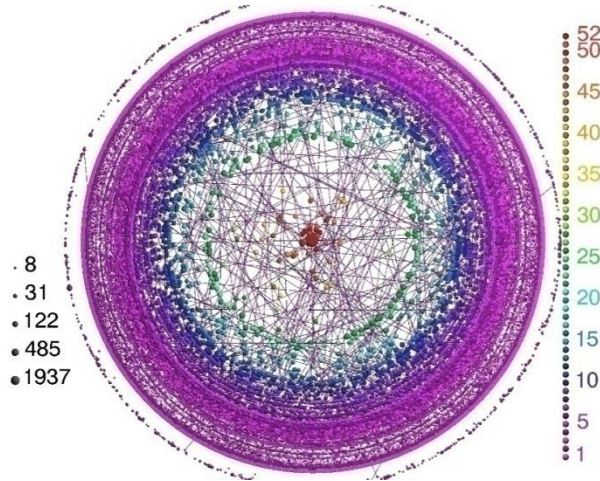
Şekil 1.10'da WWW ağının derece merkeziliği değerine göre renklendirilmiş görseli verilmiştir. Şeklin sağ tarafında merkezilik değerine göre renk ölçeği verilmiştir. Şeklin (Şekil 1.10) sol tarafında ise bazı düğümlere ait dereceler verilmiştir [24].

İnternet ağında düğümler, yönlendirici (router) ve bilgisayarlardan oluşmaktadır. Düğümler arasındaki linkler ise bu fiziksel cihazları birbirlerine bağlayan kablolu ve kablosuz bağlantılardan oluşmaktadır [20]. MAC adresleri ve IP protokolleri gibi sistemler internet ağında iletişim için kullanılmaktadır [9].

Şekil 1.11. İnternet ağı düğüm derece dağılımı [9].

Şekil 1.11'de görüldüğü üzere internet ağının düğüm derece dağılımı power-law özelliği göstermektedir [20]. İnternet ağının görselleştirilmiş görünümü Şekil 1.12'de verilmiştir.

Şekil 1.12. İnternet ağının görselleştirilmiş görüntüsü [25].

Telefon Ağı

Teknolojik ağlardan günümüzde kullanılan en eskisi telefon ağıdır. Telefon ağlarında veriye ulaşmak zor olduğundan bu ağla ilgili çalışma çok yapılmamıştır. Hizmet sağlayıcılar telefon kayıtlarını saklamalarına rağmen özel hayatının gizliliği ilkesinden dolayı araştırmacılar ile paylaşmamaktadırlar [19].

Telefon ağlarında düğümleri telefon numaraları oluşturmaktadır. Sabit veya mobil bir telefona ait numara bir düğümü oluşturur. Bu düğümler arasında yapılan aramalar ise linkleri oluşturur. İki telefon arasındaki görüşme bir düğümden (arayan numaradan) diğer düğüme (aranan numaraya) doğru yönlendirilmiş bir bağlantı (link) oluşturmaktadır. Bundan dolayı derece dağılımları yapılırken giden ve gelen linklere göre incelenmesi gerekmektedir. Telefon ağı için yapılan araştırmalarda giden ve gelen linklerin derece dağılımının power-law uyumlu olduğu tespit edilmiştir [20].

Enerji İletim Ağları

Yüksek voltajlı elektrik akımının ülkeler ve şehirler arasında uzun mesafeler boyunca taşınması için oluşturulan güç aktarım ağlarına enerji iletim hatları (Power Grids) denilmektedir.

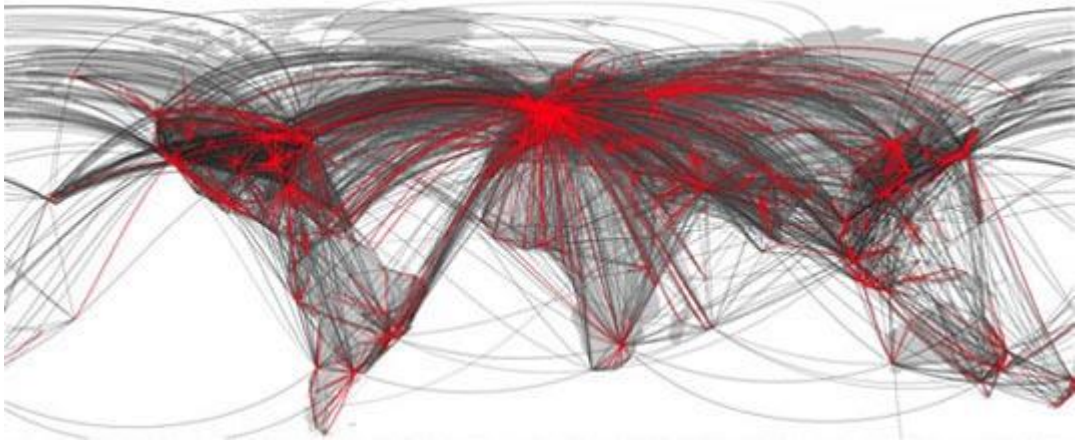

Şekil 1.13. Türkiye güç iletim ağı [26].

Yüksek voltaj elektrik iletim hatlarının oluşturduğu ağ yapıları düğüm ve linklerden oluştuğu için kompleks ağlar içerisinde yer almaktadır. Ağın düğümlerini güç aktarım için kullanılan trafolar (switching substations) ve iletim ağlarında elektrik üretimi yapılan istasyonlar (barajlar ve santraller gibi) oluşturmaktadır. Linkleri ise üretim tesisleri arasındaki kablolardan oluşan elektrik iletim hatları oluşturmaktadır. Elektrik iletim hatlarına dair bilgiler kolay elde edilebildikleri için üzerlerinde araştırmalar yapılabilir [19]. Şekil 1.13'de Türkiye'ye ait elektrik iletim ağının görseli görülmektedir.

Ulaşım Ağları

Ulaşım ağları, uçak, tren veya otobüs rotalarını barındıran ağ çeşididir. Bu ağları tanımlamak çok zor olmamakla birlikte, verileri analiz etmek zahmetli olabilmektedir [19]. Bir başka kompleks ağ çeşidi olan internet ağı ve www ağı gibi ağlar kullanılarak işlevlik kazanan ulaşım ağlarında, trenler için raylardan oluşan, otobüsler için karayollarından oluşan ve uçaklar için havayollarından oluşan bir yapı mevcuttur. Ulaşım ağlarında havaalanları düğüm noktaları bu havaalanları arasındaki uçak yolculukları linkleri oluşturmaktadır.

Şekil 1.14. Dünyadaki havayolu ulaşım ağı [27].

Ulaştırma Ve Dağıtım Ağları

Dağıtım ağları; petrol ve gaz boru hatları, su ve kanalizasyon yolları ve posta ofisleri ile kargo firmalarının kullandığı rotalardan oluşur [19]. Su ve kanalizasyon hatlarında her ev bir düğümü temsil ederken, su kaynakları da bir düğümü temsil etmektedir. Bunların arasındaki yollar ise linkleri oluşturur.

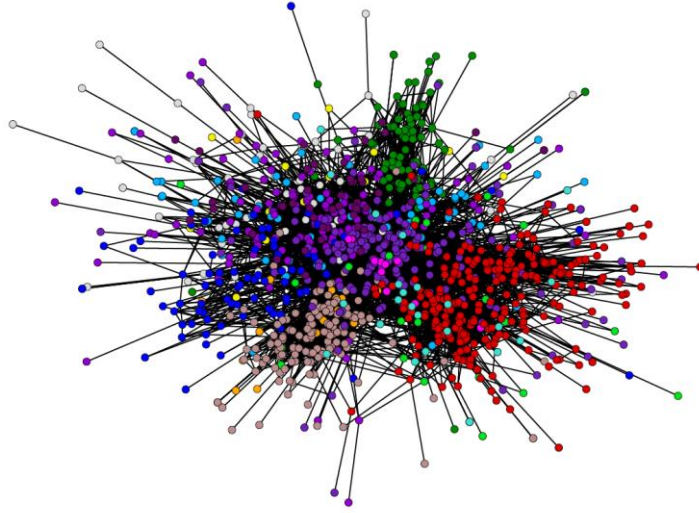
Şekil 1.15. Bir kargo firmasının dağıtım ağı [28].

Kargo dağıtım ağında her bir kargo şubesi bir düğümü temsil ederken arada izlenen rotalar ise linkleri oluşturur. Şekil 1.15’de bir kargo firmasına ait Türkiye sınırlarındaki düğüm noktaları ve linkleri gösterilmiştir.

E-mail (Elektronik Posta) Ağları

Teknolojik gelişmeler ile birlikte popülerliğini kaybeden kâğıt mektupların yerini elektronik postalar almıştır. Elektronik posta kullanımı internet kullanımının yaygınlaşması ile artmıştır. E-posta ağlarında, kompleks ağı oluşturan düğümleri posta adresleri oluşturmaktadır. E-posta hesapları arasında gönderilen mesajlar ise linkleri oluşturmaktadır. Hesaplar arasında iletilen bilgilerin gizliliğinden dolayı araştırmacılar ile paylaşılmamakta ve bu durum bu ağın incelenmesini zor kılmaktadır. E-posta ağında da telefon ağında olduğu gibi düğümler arasında ki

linkler bir noktadan diğere doğru olduğundan yönlendirilmiş bilgi içermektedirler [14].

Şekil 1.16. E-mail ağının görselleştirilmesi[14].

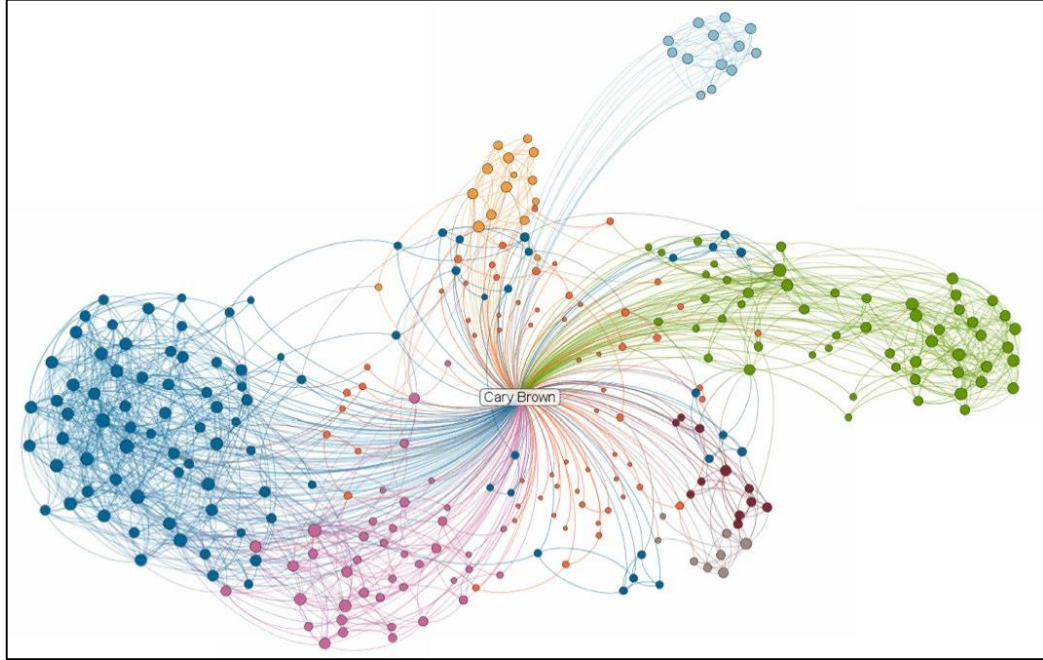
Tarragona Üniversitesine ait e-mail ağının görseli Şekil 1.16’da verilmiştir. Üniversitenin farklı birimleri farklı renkler ile gösterilmektedir. Kullanıcılar arasındaki mail trafiğine göre linkler oluşturulmuştur [14].

1.4.2.2. Sosyal Ağlar

Sosyal ağlar yeryüzündeki gerçek bireylerin (aktör, bilim insanı ve müzisyen vb.) dostluk, bağlılık (affiliation) ve işbirliği gibi sosyal kavramlar ile olan birlikteliklerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Gelişen teknoloji ile yeni sosyal ağ türleri ortaya çıkmış ve hayatımıza girmiştir [1]. En bilinen sosyal ağlara bilimsel işbirliği ağları ve film-aktör ağları örnek olarak verilebilir [20]. Son kullanıcı seviyesinde internet kullanımının artması ile Facebook ve Twitter gibi arkadaşlık ağları da popüler olan sosyal ağlardır.

Sosyal ağ kavramı Facebook, Twitter ve Instagram gibi bireylerin sanal ortamda bir araya gelerek sosyal etkileşimde buldukları siteler ile sıkça duyulmaya başlanmıştır. Her ne kadar internet ortamındaki bu tarz siteler sosyal ağlara örnek

olsa da sosyal ağ için internet altyapısına gerek yoktur. İnternet tabanlı bir yapı içermeyen bilimsel işbirliği ağları da sosyal ağa örnek olarak verilebilir. Şekil 1.17’de bir sosyal ağ görseli örneği verilmiştir.

Şekil 1.17. Sosyal ağ görseli [29].

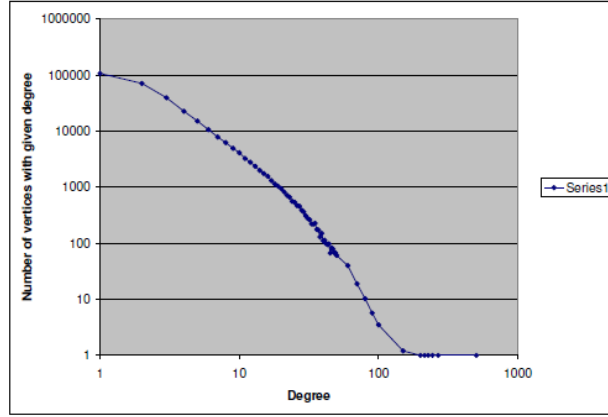
Sosyal ağların en bilinenleri şunlardır[1,10,20]:

1. Bilimsel İşbirliği Ağları (Scientific collaboration networks)
2. Film-Aktör İşbirliği Ağları (Movie actor collaboration networks)
3. Kelime Ağları (Networks in linguistics)
4. Facebook, Twitter ve Instagram sosyal ağları

Bilimsel İşbirliği Ağları

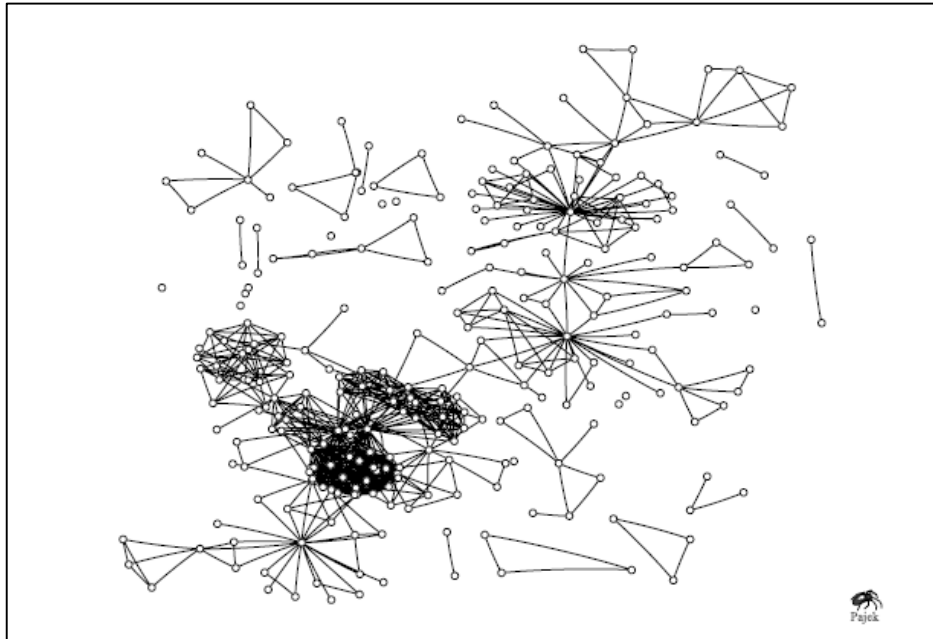
Bilim insanlarından oluşan sosyal ağa bilimsel işbirliği ağları (Scientific collaboration networks) denilmektedir. Bilimsel işbirliği ağı temelde bilim insanlarının birlikte yaptığı çalışmalardan oluşur. Bu birlikte yapılan çalışmalar bir makale haline getirildiğinde bilim insanları (yazarlar) düğümleri, yaptıkları yayındaki ortaklıkları ise linkleri oluşturur [20].

Ortalama yol uzunluğu oldukça kısa olan bilimsel işbirliği ağlarında kümelenme katsayısı çok yüksek olarak gözlenmektedir. Bilimsel işbirliği ağlarında düğüm derece dağılımı power-law ilkesine uyumludur (şekil 1.18)[20].

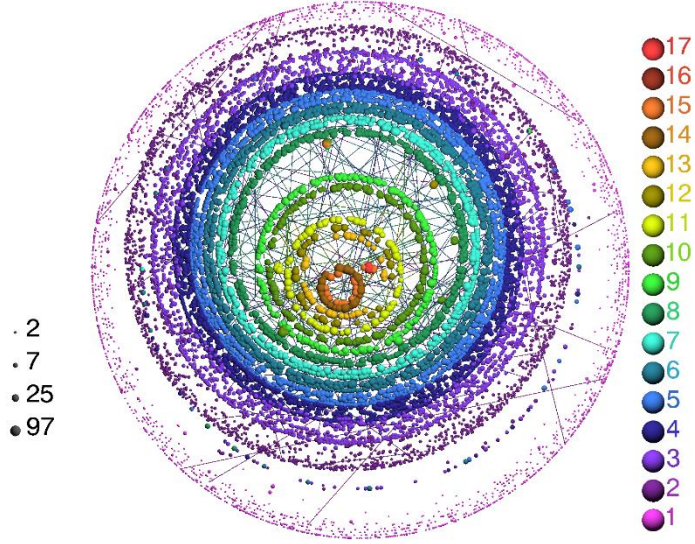
şekil 1.18. Bilimsel işbirliği ağına ait derece dağılım grafiği [3].

şekil 1.19’da bilimsel işbirliği ağına örnek basit bir ağ görselleştirmesi verilmiştir. Ağ üzerinde bulunan çok sayıda kümelenme mevcuttur. Bu farklı kümelenmeler farklı alanlarda faaliyet gösteren bilim adamlarını temsil etmektedir. Ağda izole düğümler ve düğüm kümeleri bulunmaktadır [14].

şekil 1.19. Bilimsel işbirliği ağı görseli [14].

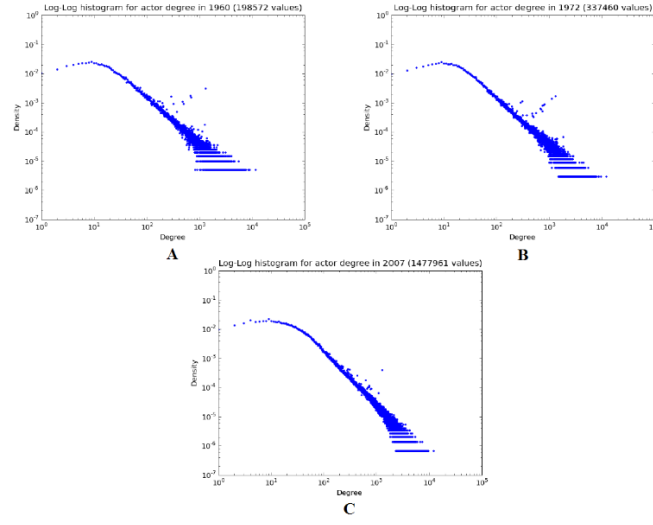
1995 ile 1998 yılları arasında fizik dalında yayın yapan bilim adamlarına ait bilimsel işbirliği ağının renklendirilmiş görseli Şekil 1.20’de verilmiştir [30].

Şekil 1.20. Bilimsel işbirliğine ait görselleştirme [30].

Film-Aktör İşbirliği Ağları

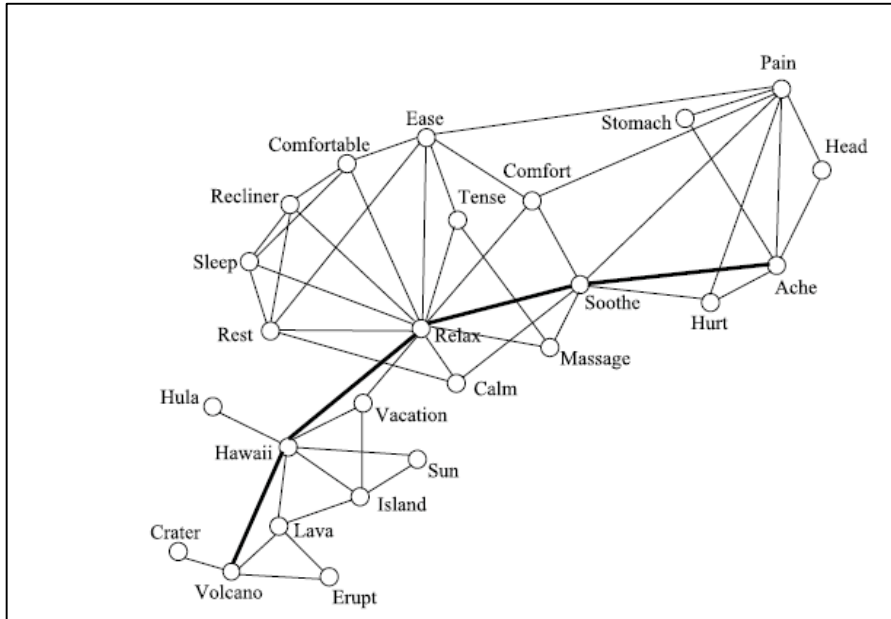
Analiz edilecek veri setinin nasıl elde edileceği kompleks ağlar ile alakalı yapılan çalışmalarda en büyük zorluktur. İnternet ortamında bulunan veri tabanlarında filmlere ait yapım yılı, yönetmen, oyuncular gibi verilere ulaşmanın kolay olması kompleks ağ türü olan film-aktör işbirliği ağları (Movie actor collaboration networks) üzerinde sıklıkla çalışma yapılmasına neden olmaktadır. Bu ağlarda aktörler düğümleri oluşturmaktadır. Aynı filmde yer alan aktörlerin birbirleri ile olan bağlantısı bu filmler olduğu için, filmler ilişkiyi oluşturmaktadır. Film-Aktör işbirliği ağlarında power-law’a uygun derece dağılımı gözlenmektedir [20]. Aktör ağının 1960, 1972 ve 2007 yılları için oluşturulmuş düğüm derece dağılımları Şekil 1.21’de verilmiştir.

Şekil 1.21. a) 1960, b) 1972 ve c) 2007 yıllarına ait film-aktör ağının derece dağılımı [3].

Kelime Ağları

Kelimeler konuşma dilini oluşturmaktadır. Bu kelime (dil) ağları da sosyal ağ türlerindedir. Her bir kelimenin bir düğümü oluşturduğu kelime ağlarında, kelimelerin arka arkaya gelmesi veya bir kelime uzaklıkta olması durumları da kelimeler arası linkleri tanımlamaktadır [10].

Şekil 1.22. Kelime ağı görseli [14].

Düğüm derece dağılımı kelime ağlarında power-law'a uygun olarak gerçekleşmiştir [20]. Volkan (Volcano) kelimesinin ardından gelen kelimelere olduğu kelime ağı görseli Şekil 1.22'de verilmiştir [14].

1.4.2.3. Biyolojik Ağlar

Çok geniş bir alana yayılan biyoloji bilimi birçok farklı disiplin ile ilişki içerisindedir. Kendi içerisinde biyolojik nesnelere ilişkilerinin anlaşılabilmesi ve diğer disiplinlerle olan ilişkilerinin incelenebilmesi için ağ yapıları kullanılmaktadır. Örnek olarak elementler arasındaki kimyasal reaksiyonların nasıl meydana geldiğini anlamak için moleküler biyoloji ağ yapıları kullanılmaktadır. Bir başka örnek olarak beyin hücrelerinin birbirlerine nasıl bağlandıklarını modellemek için nörologlar kompleks ağ yapılarını kullanmaktadırlar [19].

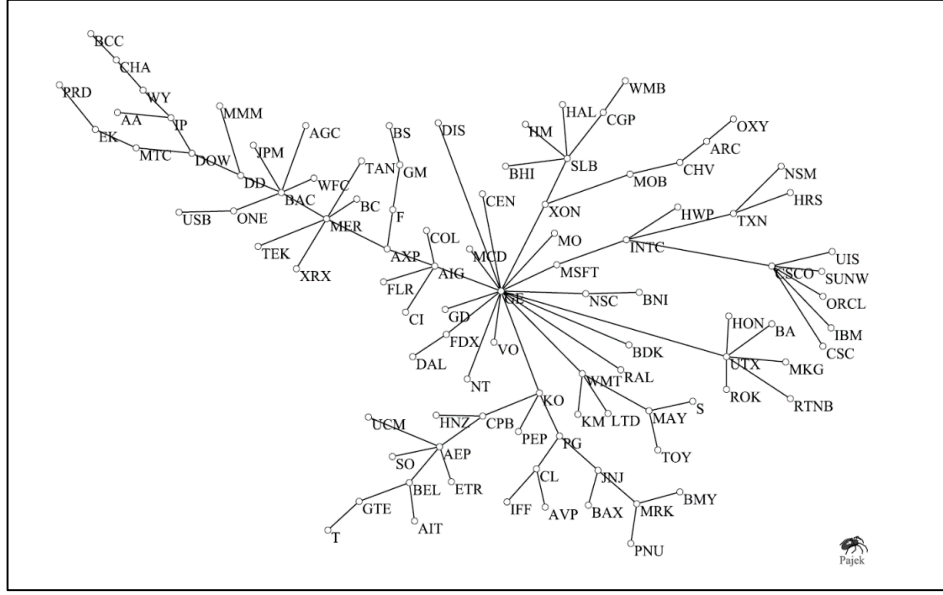
Günümüz biyoloji bilimi sadece elementlerin, moleküllerin ve hücrelerin fonksiyonları ile değil, bunların birbirlerine nasıl bir ağ ile bağlandığını incelemektedir. Bu sebepten dolayı biyolojik yapılardan oluşan ağın topolojisinin ve özelliklerinin de araştırılması gerekmektedir. Fakat biyolojik ağlar çok karmaşık yapıdadır. Bir hücre içerisinde bulunan binlerce molekül ve bu moleküllerin birbirleriyle ilişki halinde olması bu karışık yapının temel sebebidir [1].

Biyolojik ağ yapıları şu temel başlıklar altında incelenmektedirler [19];

1. Metabolik Ağlar (Metabolic networks)
2. Protein Etkileşim Ağları (Protein-protein interaction networks)
3. Genetik Ağlar (Genetic networks)
4. Beyin Ağı (Brain networks)

1.4.2.4. Finansal Ağlar

Finansal ağlar (*Financial networks*) mevcut finans sistemleri modellenerek tanımlanmaktadır. Genellikle şirketler arası ilişkileri tanımlamak için sosyal ağ özelliği gösteren finansal ağlar kullanılmaktadır.

Şekil 1.23. New York Borsası finans ağı görseli [14].

Hisse senedi işlemleri ve şirketler arasındaki ilişkiler modellenerek finansal ağlar meydana getirilmektedir. Örnek olarak hammadde üreten bir firma, bu hammaddeyi işleyen bir başka firma ve oluşan yeni ürünü pazarlayan bir diğer firma arasındaki ilişkiler kompleks bir ağ yapısı oluşturmaktadır. Bu kompleks ağ finansal ağlar ile açıklanmaktadır. Finans sisteminde yer alan bankalar, şirketler ve bireylerin birbirleri ile olan ilişkileri finansal ağlar yardımı ile tanımlanmaktadır [14].

1.4.2.5. Semantik Ağlar

Semantik ağlar, cümlelerin ve barındırdıkları kelimelerin anlamsal olarak analizinin yapıldığı ve ilişkilerin anlama dayalı olarak kurulduğu ağ yapılarıdır. Belirlenen kurallara bağlı olarak makine öğrenmesi ve yazılımı sonucu anlamlandırmanın oluşturulduğu bu ağ çeşidinde birden fazla yaklaşım bir arada kullanılabilir. Semantik ağlar ile daha detaylı açıklama Bölüm 3’de yapılmıştır.

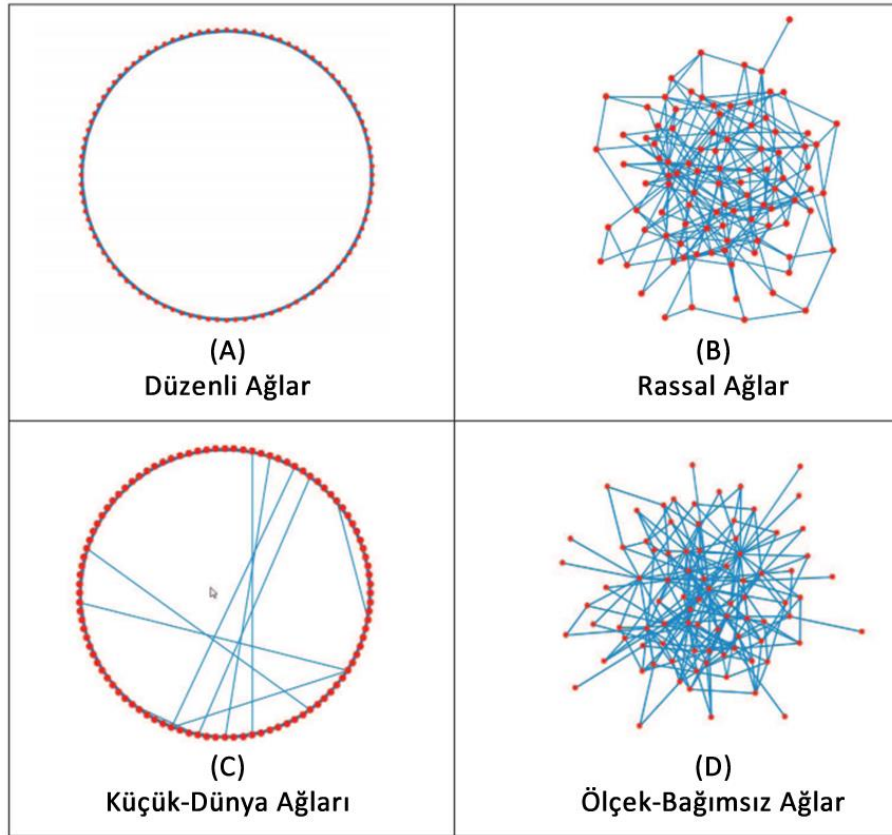
1.4.2.6. Diğer Gerçek Ağlar

Gerçek veya sanal ilişkileri barındıran çok sayıda gerçek ağ tanımlanabilmektedir. Büyük ölçekte veri içeren gerçek dünyada bulunan bazı kompleks ağ çeşitleri aşağıda verilmiştir [14,19].

1. Bilgi Ağları (Networks of information)
2. Jeofizik Ağları (Geophysical networks)
3. Ekolojik Ağlar (Ecological networks)

1.4.3. Sentetik (Model) Ağlar

Günlük hayatımızda var olan kompleks ağlara gerçel ağlar adı verilir. Bu ağları daha anlaşılır hale getirmek için üretilen yapay ağlara sentetik (model) ağlar denilmektedir. Bu yapay yapı, ağa ait parametrelerin çeşitli algoritmalar kullanılarak değiştirilmesi sonucu oluşur. Gerçel ağlara ait verilerin daha anlaşılır hale getirilmesi, model ağların üretilmesindeki temel amaçtır. Model ağlarda düğüm ve link sayısının istenildiği kadar tanımlanabilmesi ile istenilen büyüklükte yapay ağlar oluşturulabilir. Düğüm ve linkler arasındaki bağlanma ilişkileri çeşitli parametrelere bağlıdır [7].

Şekil 1.24. Üretilmiş ağ türleri [7].

En bilinen model ağ türleri şunlardır [1].

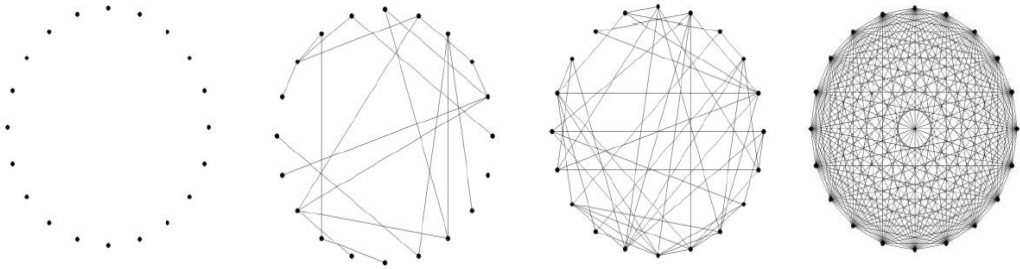
1. Rassal Ağlar (Random Networks)
2. Küçük-Dünya Ağları (Small-Worlds Networks)
3. Ölçek Bağımsız Ağlar (Scale-Free Networks)

En yaygın olan yapay ağ modellerine ait gösterimler Şekil 1.24'te verilmiştir. Parametreleri değiştirilerek model ağlar için farklı topolojilerde ağlar elde edilebilir.

1.4.3.1. Rassal (Random) Ağlar

Rassal ağlar ilk olarak 1959 yılında Macar matematikçiler Paul Erdős ve Alfred Renyi tarafından incelenmiştir [4]. Linklerin düğümler arasında rastgele olarak dağılması rassal veya diğer adıyla random ağları oluşturur. Rassal ağlarda, düğümler arasında oluşan linklere yönelik bir algoritma veya model bulunmadığından, hangi düğümün hangi düğümle bağlantı kuracağına rastgele kadar verilir. Erdős ve Renyi'nin çalışması kompleks ağ çalışmalarında sıklıkla kullanılmaktadır [20].

Erdős-Renyi modeline göre yapay bir ağ oluşturulurken n düğüm sayısını ve p düğümler arasındaki bağlanma olasılığını göstermek üzere, $0 < p < 1$ olması durumunda $n(n-1)p/2$ adet rastgele dağıtılmış linkden oluşan bir ağ elde edilir. Erdős-Renyi modelinde aynı sayıda düğümden oluşan ağlarda p 'nin değerine göre farklı link sayıları olabilir [8].

Şekil 1.25 .Farklı p değerlerine göre Erdős-Renyi modeli ağ görselleri [5].

Şekil 1.25’de 20 adet düğümden oluşan Erdos-Renyi rassal ağında p değerinin 0’dan (soldan) 1’e (sağa) doğru artırılması sonucunda oluşan ağlar görülmektedir [5].

1.4.3.2. Küçük-Dünya (Small-World) Ağları

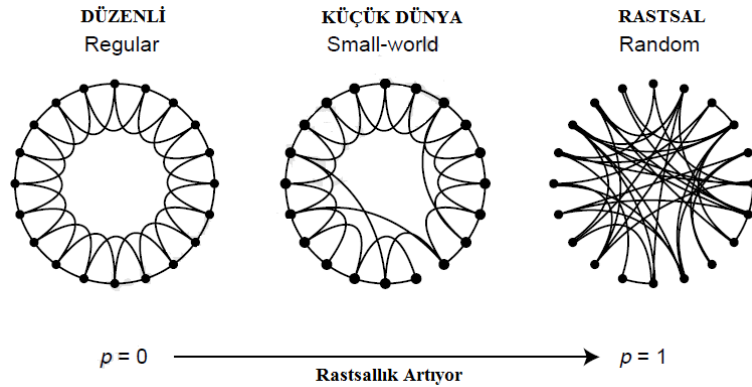
1967’de Stanley Milgram’ın yaptığı bilimsel araştırma Küçük-Dünya Ağları (Small-World Networks) model ağının temelini oluşturmaktadır. Milgram, rastgele seçilen iki insanın birbirleri arasında bağlantı olup olmasını ve birbirlerini tanıma ihtimallerinin ne olduğunu incelemiştir. Bu araştırmayı yaparken iki insanın birbiri ile direk bağlantısından farklı olarak ortak arkadaşlar üzerinden birbirleri ile olan dolaylı bağlantıyı tespit etmeye çalışmıştır. Bunun için iki insanın birbirinden ne kadar uzakta olduğu bilgisine ihtiyaç duyulmuştur. Uzaklık veya adım kavramı, iki kişi arasındaki bağlantıda, bu iki kişiden (düğümden) farklı olarak arada bulunan insan sayısıdır. Bir insandan (başlangıç düğümü) diğer insana (bitiş düğümü) ortalama kaç adımda varılacağı sorusuna odaklanılarak insanların birbirlerini tanıma ilişkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bugün kullanılan sosyal ağlara ait ilk örnek olarak Milgram tarafından yapılan çalışma gösterilebilir. Meşhur mektup deneyi Milgram tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu deneyde başlangıç kişisine verdiği mektubu, tanıyorsa hedef kişisine, tanıyorsa hedef kişisini tanıma olasılığı en yüksek kişiye vermesi istenmiştir. Mektubun her geçtiği kişiye ait isimler mektuba not edilmiş ve hedefe ulaştığında mektubun geçtiği adımlar incelenmiştir. Sonuç olarak başlangıç kişisi ile hedef kişisi arasındaki ortalama uzaklığın altı (6) adım olduğu sonucuna varılmıştır [9].

Özetle küçük-dünya ağları, ağdaki düğümler arasında bulunan kısa yolun varlığının gösterilebiliyor olmasıdır. Bu durum, ağın boyutundan bağımsız olarak çoğu gerçel ağ için tanımlanabilmektedir. Ağ yapılarında düğümleri birbirine bağlayan link sayısı düğümler arasındaki en kısa mesafedir. Küçük dünya özelliği gösteren ağlarda iki düğüm arası ortalama uzaklığın 6 adım olduğu kabul edilir [10].

Milgram’ın çalışması, 2001 ve 2008 yıllarında bilgisayar teknolojisi kullanılarak iki farklı çalışmada test edilmiştir. 2001 yılında Duncan Watts tarafından yapılan çalışmada, mektuplar yerine insanlara birbirlerine paket taşıyan elektronik postalar

(e-mail) gönderilmesi istenilmiştir. 2008 yılında ise Jure Leskovec ve Eric Horvitz tarafından Microsoft .NET Messenger servisi kullanılarak benzer bir çalışma yapılmıştır. Her iki çalışmada da düğümler arasındaki ortalama uzaklığın yaklaşık 6 adım olduğu sonucuna ulaşılmıştır [3,31]. Teknolojik gelişmeler kullanılarak yapılmış olan bu analizler Milgram'ın çalışması doğrulamıştır.

Watts-Strogatz modeli: 1998 yılında Milgram'ın küçük dünya deneyi temel alınarak Watts ve Strogatz tarafından oluşturulmuş bir ağ modeli olup gerçel ağların düşük düğümler arası uzaklıklarını taklit edebildiği için small-world model olarak da adlandırılmaktadır. Rastgele seçilmiş iki düğümün birbirine, komşu düğümlerden oluşan daha kısa bir yol ile bağlanabileceğini söylenir [22]. Watts-Strogatz ağında, düzenli bir ağda rastgele seçilen az sayıda link koparılarak kaynak düğüm sabit kalacak şekilde hedef düğümü tamamen rassal olarak yeniden belirlenir [7]. Model ağda rassallığı sağlamak için 0 ile 1 arasında bir Prewire (yeniden bağlanma olasılığı) değeri tanımlanmıştır. Bu Prewire değeri düşük tutularak ağın kümelenme özelliği de korunmaya çalışılmış, böylece hem yüksek kümelenme, hem de düşük düğümler arası uzaklıklara sahip bir ağ modeli elde edilmiştir [10].

Şekil 1.26. Watts-Strogatz ağının p değerinin artışına göre görünümü [32].

Şekil 1.26'da gösterildiği gibi p değeri 0'dan 1'e doğru arttıkça ağ düzenli ağdan rassal ağa doğru geçiş yapmaktadır.

1.4.3.3. Ölçek Bağımsız (Scale-Free) Ağlar

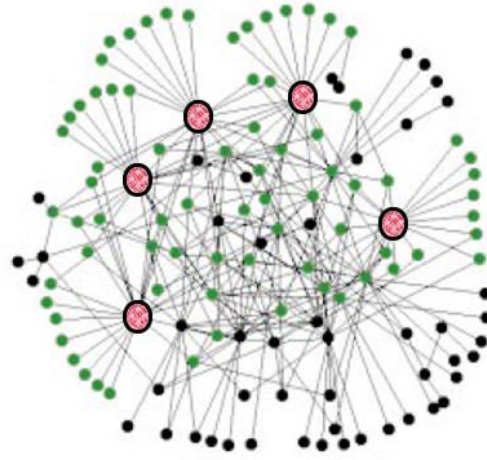
Model ağlar içerisinde, gerçek dünyadan üretilen ağlara en çok benzeyen yapay ağ modeli ölçek bağımsız ağlardır [7]. Watts-Strogatz modeli gerçek dünya ağlarının tüm özelliklerini yansıtamamaktadır. Bu nedenle 1999 yılında Albert-Laszlo Barabasi ve Reka Albert tarafından gerçel ağların anlaşılabilirliğini yükseltmek için, ölçek-bağımsız (*scale-free*) ağlar kavramı ortaya çıkarılmıştır [9]. Rassal ve küçük dünya ağlarından farklı olarak, ölçek bağımsız ağlarda, bir düğüm ağa eklendiğinde mevcut düğümlerden birine rastgele bağlanmayı değil popülaritesi yüksek hub olarak isimlendirilen düğümlere bağlanmayı (link oluşturmayı) daha çok tercih ederler. Bu durum, ağ içerisinde popülaritesi yüksek hub düğümlerinin sayısının azlığına, popülaritesi düşük düğüm sayısının da çok olmasına yol açmaktadır. Ölçek bağımsız ağlarda yayılım hızlıdır. Örnek olarak veri ve haber yayılımları gösterilebilir. Yayılım yapan şey, istenen ya da istenmeyen bir olgu olabilir. İstenilmeyen durum olarak hastalıkları örnek verebiliriz. Bir virüs eğer yüksek dereceli bir hub'a bulaşırsa, ağın geneline daha kolay yayılacaktır [10]. Ölçek bağımsız ağlar; sabit ölçek bağımsız ağ ve gelişen ölçek bağımsız ağ olarak iki başlığa ayrılmaktadır. Sürekli değişim ve gelişim içinde olmayan ağlar sabit ölçek bağımsız ağ (static scale-free network), dinamik değişim gerçekleşen ağlara ise gelişen ölçek bağımsız ağ (evolving scale-free network) adı verilir [1].

Barabasi-Albert Modeli: Bu modelde, küçük-dünya ve rassal ağlardaki ağların topolojilerinin modellenmesi yaklaşımından farklı olarak, gerçel ağların oluşum ve büyüme süreçlerinin incelenmesi, aşamalarının gözden geçirilmesi ve modellenmesi gerektiği fikri önerilmiştir. Bir kompleks ağ modellenirken ağın özelliklerinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Gerçel dünyada yer alan ve sürekli düğüm ve linklerin eklenip çıkarıldığı dinamik bir yapıya sahip olan ağlarda, bu ağın değişimine etki eden etkenler bulunabilirse model ağ daha doğru bir topoloji ile gerçekleştirilebilecektir [9]. Barabasi-Albert modelinde, gerçel ağlarda olduğu gibi power-law düğüm derece dağılımı olan ağlar oluşturulması amaçlanmaktadır [1].

Barabasi-Albert modelinde, ortaya konulan iki temel özellik vardır; bunlar büyüme ve tercihli bağlantı yaklaşımlarıdır [5].

Büyüme (growth): Ağ sistemlerine zaman içinde yeni düğümler eklenerek ağın genişlemesine büyüme denilir. Az sayıda düğüm ile başlayan ve zamanla yeni düğümlerin link oluşturması ile büyüyen ağlar, müdahale edilmediği sürece büyümeye devam eder. WWW ağı sürekli büyüyen ağlara örnek olarak verilebilir. Bu sürekli büyüme, her yeni web sayfasının yayına girmesi ile gerçekleşmektedir [16]. Bilimsel işbirliği ağları da zaman içerisinde hızla büyüyen ağlardandır [8].

Tercihli bağlantı (preferential attachment): Ağa yeni eklenen düğümün, mevcut bulunan düğümlerden hangisine bağlanacağını tanımlayan kavrama tercihli bağlantı denilir. Yeni eklenen düğümün, popüler bir düğüme bağlanma ihtimalinin daha yüksek olması durumuna tercihli bağlantı denir. Popülerite kavramı düğümün derecesi ile doğru orantılıdır. Örnek olarak bilimsel atıf ağlarında çok atıf alan ve dolayısı ile derecesi yüksek bir yayının atıf alma olasılığı, ağa yeni giren ve dolayısı ile derecesi düşük olan bir yayının atıf alma olasılığından yüksektir [10].

**Ölçek Bağımsız Ağ
(scale-free)**

Şekil 1.27. Ölçek bağımsız ağ modeli görseli [33].

Şekil 1.27’de gösterilen ölçek bağımsız ağ örneğinde, düğüm sayısı 130 , link sayısı 215’dir. Derecesi yüksek olan popüler düğümler diğerlerinden daha büyük olarak gösterilmiştir. Büyük düğümler en popüler hub noktalarıdır [33].

BÖLÜM 2

VERİ KAYNAĞI OLARAK SOSYAL AĞLAR

İlk insan ile başlayan sosyal ağ kavramı ilk olarak 1954 yılında Barnes tarafından dile getirilmiştir. Barnes, sosyal ağ kavramını bireyin çevresindeki diğer insanlarla olan ilişkilerini tanımlamak için kullanmıştır [34]. Bireyin dahil olduğu topluluklar büyüdükçe sosyal iletişim ve birliktelik değişmiş, mevcut duruma ayak uydurmuştur. Teknolojinin gelişmesi ile bu sosyal iletişim değişmeye başlamış, internet ile başka bir formata bürünmüştür. Teknoloji ve internet bugün hayatımızın her anında kullandığımız kavramlar haline gelmiştir. İnternet ile birlikte başlayan “sanal” kavramı, sosyal ağları sanal sosyal ağ kavramına dönüştürmüş ve ilk başlarda insanlar çekimser davransa da zamanla ve sosyal ağların yaygınlaşması ve bunları kullanan insanların sayısının artması ile bu sanal ortama adım atmışlardır. İlk başlarda sadece bir fikir almak veya sohbet etmek şeklinde başlayan bu eylemler her geçen gün hayatımızdaki tüm gerçeklikleri barındırmaya başlamıştır. Artık yaptığımız tatiller, yediğimiz yemekler, doğum ve vefat gibi haberlerimiz, iş toplantıları, ders notları vb gibi tüm gerçek yaşantımız bu sanal sosyal ağlar üzerinden yürümektedir. İnsanların iletişim aracı olarak bu sosyal ağları ilk sırada görmesi ve işlerin ağırlıklı olarak bu ağlar üzerinden yürütülmesi, diğer insanları da bu ağları kullanmaya mecbur kılmaktadır.

2004 yılında kurulan Facebook ile sosyal ağ kavramı dünya çapında hızla yayılmaya başlamıştır. Dünyada en çok kullanılan sosyal ağ sitesi haline gelen Facebook 2016 yılının ilk çeyreğinde 1,6 milyarın üstünde kullanıcıya erişmiştir [35]. Türkiye 32 milyonun üzerinde kullanıcı sayısı ile dünyada 7. Sıradadır [36]. Facebook ile başlayan bu sosyal ağ kullanımı patlaması beraberinde başka fikirler ortaya çıkarmıştır. Facebook ardından en çok kullanılan sosyal ağ olan Twitter bu fikirlerin başındadır. 2006 yılında kurulan Twitter 140 karakterlik metin paylaşım mantığı ile ortaya çıkmıştır. Kişiler o anki görüşlerini türkçede cıvılda manasına gelen

Tweetlerle paylaşmakta ve bu Tweetlere hashtag ekleyerek paylaşmaktadırlar. 2011 yılında Tweet metinleri türkçe dil desteği sağlamaya başlamıştır. 2006 yılının verilerine göre 320 milyon aylık aktif kullanıcıya sahiptir [37]. Türkiyede Twitter kullanımını türkçe desteği ile artışa geçmiştir. Sosyal ağlardaki her geçen gün artan kullanıcı sayısı ve bu kullanıcıların oluşturduğu büyük miktardaki veriler çeşitli analizlere imkan sağlamaktadır.

Kompleks ağ analiz çalışmalarının konu aldığı gerçel ağlar genellikle “self-organization” olarak da bilinen, düğümlerin bağlanma tercihleri ile şekillenen yapıya sahiptirler. Ancak düğümlerin bağlanma tercihleri dışındaki etkenlerle şekillenen gerçel ağlar da vardır. Örneğin aktör ağları, aktörlerin filmlerde birlikte çalışması ile şekillenen ağlardır. Filmde yer alan aktör kadrosunun belirlenmesinde aktörlerin etkisi olsa da “cast director” tercihleri de etkin rol oynamaktadır. Ya da power-grid ağlarında trafo yerleşimlerinde trafoların tercihleri söz konusu olmayıp özellikle coğrafi ve demografik yapının yol açtığı enerji ihtiyaçları haritası, ağın şekillenmesinde önemli pay sahibidir.

Bu açıdan bakıldığında düğümlerin “self-organization” tercihlerinin baskın olduğu ağ türlerinin başında bilimsel işbirliği ağları, sosyal ağlar, telefon ağları gibi türler gelmektedir. Bu ağ örneklerinde link oluşum süreçleri, düğümlerin kendi tercihleri ile şekillenmektedir. Bunun sonucu olarak da”scale-free”,”clustering” ve “small-world” özellikleri daha saf olarak gözlenebilmektedir.

Teknolojik ağ türleri “self-organization” olgusunun baskın olduğu bir ana başlıktır. Twitter sosyal ağı üzerinde gerçekleştirmiş olduğumuz etiket (hashtag) birliktelik ağı çalışması, etiket birlikteliğini doğuran süreçlerin doğallığı ve kullanıcı tercihleri dışındaki etkenlere kapalı oluşu nedeniyle iyi bir “self-organization” örneğidir. Aynı zamanda birlikte kullanılan etiketlerin tanımlandığı linklerin semantik doğruluğunun da Twitter’ın sağladığı geniş veri seti sayesinde sorgulanabilir olması, çalışmaya derinlik katmapotansiyeli olan bir olgudur.

Türkiye’de 10 milyona yaklaşan kullanıcı sayısı ile Twitter, günde 8 milyon Tweet verisine sahiptir [38]. Bu rakamlara bakıldığında Twitter’ın veri seti sağlamak

açısından büyük bir hazine olduğu görülmektedir. Bu verilerin elde edilmesi için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bir sonraki bölümde bu yöntemler hakkında bilgi verilecektir.

2.1. YÖNTEMLER

Bu tez çalışması kapsamında Twitter sosyal ağından sağlanan veriler üzerinde etiket ağ analizi yapılmış, aynı etiketlerin semantik yakınlıklarının tanımladığı bir diğer ağ çalışması ile etiket birlikteliği ağ çıktıları karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada veri kaynağımız olan Twitter ortamından veri sağlamak için kullanılan Twitter Streaming API, diğer veri sağlama yöntemleri ile birlikte bu bölümde ele alınmıştır.

2.1.1. Twitter API

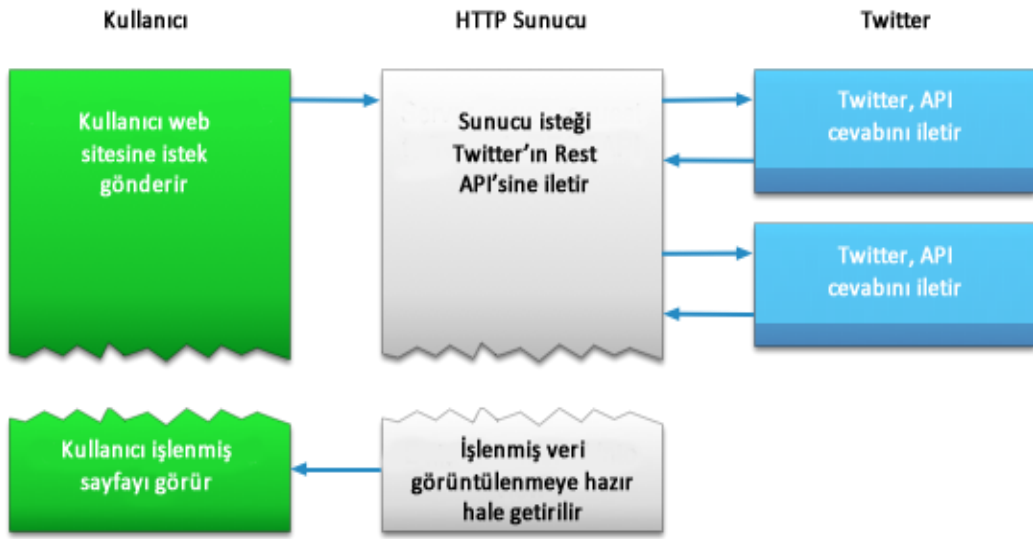
Twitter, barındırdığı veri setine API'ler aracılığıyla kısıtlı ölçüde erişime izin vermektedir. Twitter API; farklı özelliklere sahip üç farklı API'den oluşmaktadır. Bunlar Search API, REST API ve Streaming API'dir [39]. Bu API'ler devamlı geliştirilmekte ve güncellenmektedir. Yapılacak çalışmalara yönelik olarak Twitter'ı bir veri kaynağı olarak kullanmamızı sağlayan bu API'ler geliştiricilere veri merkezli uygulamalar geliştirme imkanı sağlamaktadır.

2.1.1.1. Search API

Belirlenmiş bir arama sorgusuna yönelik olarak Twitter içeriğine ulaşma ihtiyacı duyan geliştiriciler için tasarlanmıştır. Bu arama sorgusu; belirli anahtar kelimeler, belirli bir kullanıcıya ait Tweetler veya belirli bir kullanıcıdan bahseden Tweetler gibi sorgular olabilir. Arama kriteri belirlendiği için sonuçlar kısıtlanacak ve dolayısıyla sonuçlarda eksikler olabilecektir. Bütün sonuçların eksiksiz dönmesi istenilirse Streaming API kullanılmalıdır. Search API, REST API v1.1'in bir parçasıdır [40].

2.1.1.2. REST API

REST API zaman çizelgeleri, kullanıcı bilgileri, durum güncellemeleri gibi Twitter veri setinde mevcut olan daha özel bilgilere ulaşmak için kullanılmaktadır. Ayrıca REST API ile kullanıcı Tweet oluşturma, gönderme, favori ekleme ve cevap yazma gibi Twitter ile etkileşimli işlemlerde de kullanılabilir. REST API akış şeması Şekil 2.1'de gösterilmektedir.

Şekil 2.1. REST API akış şeması [41].

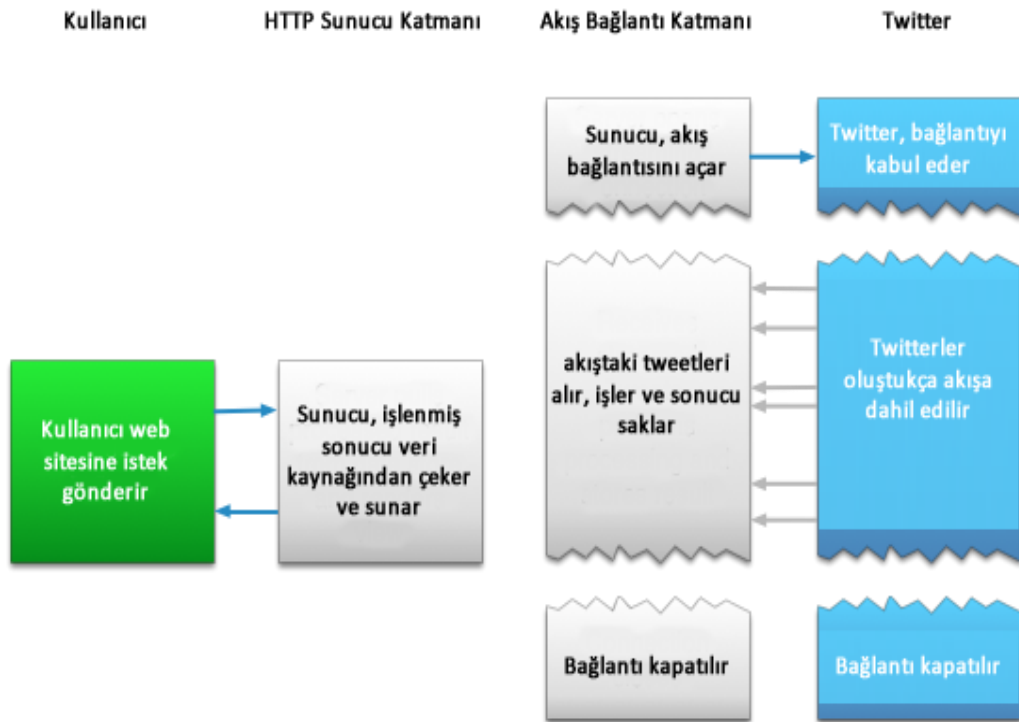
2.1.1.3. Streaming API

Twitter veri akışına anlık olarak erişim imkanı sağlar. Çok fazla veriye ihtiyaç duyan geliştiriciler için kullanışlıdır. Arama kriterlerini etkin biçimde kullanabildiğimiz Search API'ye göre Streaming API ile daha fazla veri elde edebiliriz. Streaming API'de arama kriterlerini sadece belli kelime veya kullanıcı bazında sınırlandırabiliriz.

Twitter üzerinde verilere eş zamanlı erişim Firehose olarak isimlendirilmektedir. Twitter Streaming API aracılığıyla bu Firehose erişiminin sadece %1 lik dilimini geliştiricilere ücretsiz olarak sunmaktadır [42]. %1 lik dilimden daha fazla veri elde

etmek isteyen geliştiriciler bu veriler için ücret ödemek zorundadırlar. Ancak veri hacmi çok yüksek olduğu için %1'lik dilim araştırmalar için önemli bir kaynaktır.

Streaming API akış şeması şekil 2.2'de görölmektedir. Kullanıcı istemde bulunur ve bu istem sunucu tarafından değerlendirilir. Bu işlem için sürekli açık bir http bağlantısı olması gerekmektedir. Bağlantı kurulduktan sonra kullanıcı istemi neticesinde Tweet'ler bu isteme cevap olarak sunucu tarafından kullanıcıya aktarılır. Bu döngü kurulmuş olan bağlantı sonlandırılana kadar devam eder.

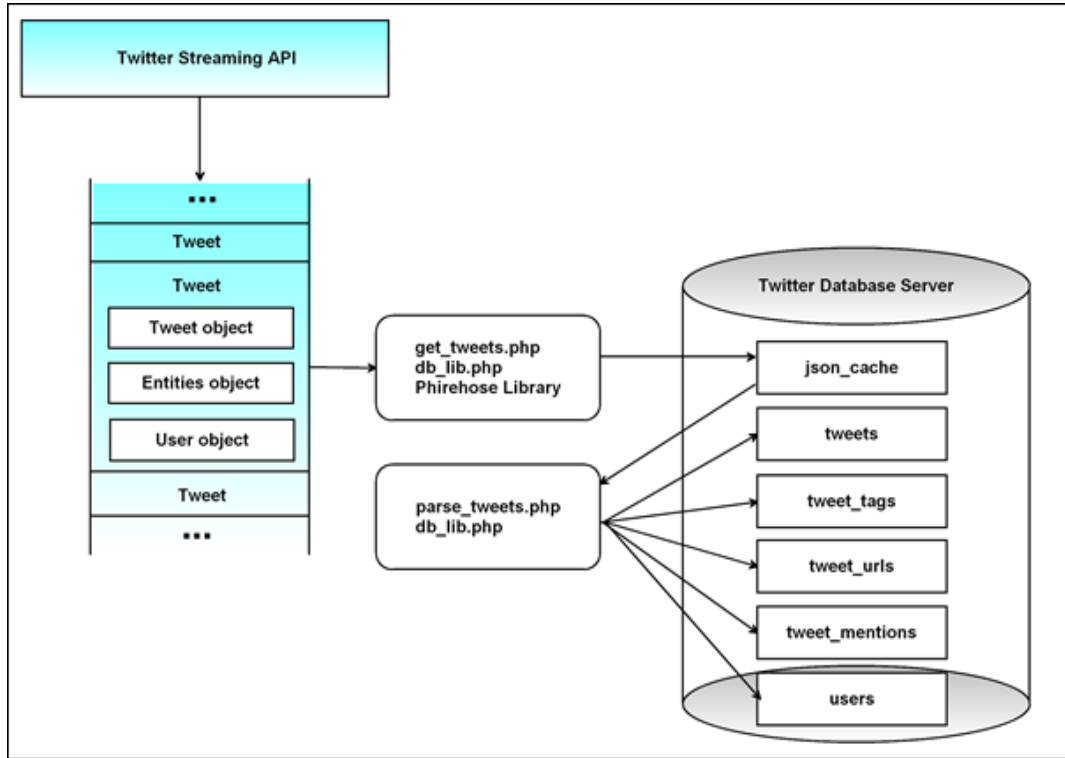

şekil 2.2. Streaming API akış şeması [41].

2.1.2. 140dev Streaming API Yapısı

140dev Streaming API Adam Green tarafından oluşturulmuş ve GPL lisansı ile ücretsiz yayınlanan bir kütüphanedir. Twitter Streaming API'ye kolay ve etkili biçimde, basit bir arayüz ile bağlantı sağlamayı amaçlamaktadır.

140dev, PHP ve Javascript dilleri kullanılarak geliştirilmiştir. Depolama için MySQL veritabanını kullanmaktadır. Veritabanı üzerindeki veriler etkileşim içindedir ve modüller arası etkileşim veritabanı üzerinden gerçekleşir. Bu sayede bir başka programlama dilinde yazılmış MySQL veritabanına sahip modüller bu yapıya dahil edilebilirler [43]. Şekil 2.3’de Adam Green tarafından geliştirilen 140dev yapısının çalışma şekli görülmektedir.

Şekil 2.3. 140dev yapısı [44].

2.1.3. Phirehose Kütüphanesi

140dev yapısı ile birlikte yüklenmiş olan Phirehose kütüphanesi, Twitter Streaming API ile Tweet alma işleminin büyük kısmını gerçekleştirir. Phirehose Fenn Bailey tarafından geliştirilmiş güncel sürümünün 140dev yapısı ile birlikte çalışmasına izin verilmiştir. Phirehose, 140dev yapısından ayrı olarak açık kaynak kodlu bir projedir. Twitter Streaming API, eşzamanlı veri alma sırasında sürekli açık bir bağlantıya ihtiyaç duymaktadır. Phirehose, bağlantıyı kurma, veri alma ve bağlantının kopması durumlarında tekrar bağlanma gibi işlerin hepsini gerçekleştirmektedir. Ayrıca veri

toplamak için gerekli olan kullanıcı id ve arama kelimelerinin otomatik güncellenmesi işlemleri de Phirehose tarafından gerçekleştirilir [45].

Çalışma kapsamında büyük veri hazinesine sahip olduğundan dolayı veri kaynağı olarak Twitter mikroblog sitesi, veri sağlama yöntemi olarak ise veri akışına anlık erişim imkanı sağlamasından dolayı Streamin API kullanılmıştır. 140dev Streaming API ve bağlantıyı sürekli açık tutan Phirehose kütüphanesi açık kaynak kodlu olmasından dolayı veri sağlama yönteminde tercih edilmiştir.

BÖLÜM 3

SEMANTİK

İnsanlık tarihi boyunca bilgi kavramı yaşamın devamı ve gelişimi için en önemli kavram olmuştur. Bilgiye ulaşmaya çalışırken verileri değiştiren insanoğlu, ulaştığı her yeni bilgiden başka bilgiler çıkarma yollarını aramıştır. Bu arayış neticesinde nitel ve nicel gözlem ve çalışmaların ürünü olarak elde edilen veriye bilgi denilmektedir. Bu bilgiye ulaşım dolaylı veya dolaysız olabilir. Yapılan analizin niteliği, bilginin soyutlama seviyesini belirler. Semantik analiz, doğrudan ölçülebilen bilgi niteliklerinden dolayı, daha üst seviyede yer alan bilgi niteliklerine erişilmesini sağlayan yöntemlerdir ve semantik analiz sonucunda erişilen bilgi de semantik bilgidir [46]. Öğrenmenin en önemli tarafı, hedef tarafından bilginin değerlendirilmesi olarak kabul edilebilir. İnsan yapısından kaynaklanan subjektiflik ve sınırlı veri işleme sorunlarından dolayı objektif değerlendirme ve büyük verilerin işlenmesinde bilgisayar kaynaklı öğrenme tercih edilmektedir [47]. Ancak bilgisayarın sentetik yapıya sahip olmasından dolayı kelimeler kurallar bütünü içerisinde verilmelidir [48].

3.1. BİLGİ KAVRAMI

Teknolojideki hızlı gelişim ile birlikte düne kıyasla bugün daha fazla bilgi elde etmekteyiz. Bu bilgi yığınının organize edilmesi ve işlenebilmesi her geçen gün daha zor hale gelmektedir. Bilginin ham haline ve yapılmış veya yapılacak işlemlerin belirli bir formatta kayıt altına alınmış haline veri denilmektedir. Genellikle tek başına bir anlamı olmayan bu veriler, birlikte kullanıldıklarında veya bir işlemde geçirildiklerinde anlam kazanarak bilgi adını almaktadırlar. Yani veriler analiz edilerek yorumlandığında bilgi haline dönüşürler. Şekil 3.1’de veri ve bilgi çevrimi görülmektedir. Analiz ve işlem basamağı, bilgisayar yazılımları, metin madenciliği, önerme çalışmaları gibi birçok adımı barındırmaktadır.

Şekil 3.1. Veri ve bilgi çevrimi.

Mevcut bulunan veriler kullanılarak, kullanışlı bilgiye ulaşılmasına veri madenciliği denilmektedir. Metin madenciliği ise, bilgisayar tarafından yazılmış dokümanlarda bulunan verilerden bilinmeyen bilgiye ulaşılmasıdır. Veri madenciliğinde veriler veritabanlarında düzgün bir formatta tutulurken, metin madenciliğinde genellikle doğal dil kalıplarının içinde bulunmaktadır [49].

3.2. SEMANTİK KAVRAMI

Semantik (anlambilim) ögenin içindeki veya ögeler arasındaki anlamları inceler. Ögeler arasındaki anlamlandırma üç seviyede gerçekleşebilir [50]:

1. Sözdizimsel (syntactic): Tamamen otomatik olarak çalışan makineye özgü anlamlandırma seviyesidir. Karakterlerin sıralamasından ve bir araya gelişlerinden anahtar oluşturularak bu anahtarlar yardımı ile anlamlandırma gerçekleşir.
2. Anlamsal (semantic): Sadece makine değil insanında etkin olduğu anlamlandırma seviyesidir. İnsan tarafından belirlenen kurallara bağlı olarak makine tarafından değerlendirilir.
3. İşlevsel (pragmatic): Anlam net değildir. Ne anlatılmak istendiğinin bilinmesi gerekir. İnsan yapısı anlamlandırabilir. Bundan dolayı makine tarafında bir model tasarlanamamıştır.

Her geçen gün daha fazla alanda semantik yakınlık kullanılmaktadır. Bu sayede verilerin ve bilgilerin birbirleri ile yakınlığı tespit edilerek daha verimli ve işe yarar bilgi çıkarımları elde edilebilmektedir. Örnek olarak, “Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı” ile “Recep Tayyip Erdoğan” arasında semantik bir yakınlık vardır.

Semantik yakınlığın çoğunlukla kullanıldığı alanlar şunlardır [51]:

1. Doğal dil işleme
2. Bilgi elde etme
3. Kelime anlamı belirsizliklerin giderilmesi
4. Metin parçalamaları
5. Soru cevaplama
6. Öneri sistemleri
7. Bilgi çıkarımı

Kelimeler arasındaki semantik yakınlık çalışmaları doğal dil işleme ve bilgi çıkarım çalışmalarının bir parçası haline gelmiştir [52]. Kelimelerin anlamlarının değişmesi, değişen ve gelişen hayat ile birlikte kelimelere yeni anlamlar yüklenmesi bu semantik çalışmaların önemini artırmaktadır.

3.3. SEMANTİK AĞLAR

Düğüm ve linklerden oluşan ağlarda bu düğümler birbirleri ile yönlü veya yönsüz ilişki içinde bulunurlar. Bir ağda bulunan düğümlerin birbirleri ile olan anlamsal ilişkilerinin incelenmesine semantik ağ, birbirleri ile olan yakınlık seviyelerine ise semantik yakınlık ismi verilir. Semantik ağlar yönlü veya yönsüz olarak kurulabilirler.

En çok bilinen semantik ağ çeşitleri şunlardır [53]:

1. Tanımsal (Definitional) Ağlar: Tanımsal ağlar, alt anlam veya kavramlar ile alt anlamlar arasındaki ilişkileri inceler. Bu alt anlamların oluşturduğu genel anlamın özelliklerinin hiyerarşik olarak saklandığı ve genellendiği ağlardır. Bu ağlarda, bilgiler genellikle doğru olarak kabul edilir.
2. İddiasal (Assertional) Ağlar: İddiasal ağlar, önermelere yönelik olarak tasarlanmıştır. Tanımının aksine, iddiasal ağlarda, bir operatör tarafından belirtilmediği sürece bilginin bir ihtimal doğru olduğu varsayılır.

3. Sezdirimsel (implicational) Ağlar: Sezdirimsel ağlarda, düğümleri bağlamak için birincil olarak imalar kullanılır. Bunlar inanışlar, nedensellik ve sonuç kavramlarını içermektedir.
4. Çalıştırılabilir (Executable) Ağlar: Çalıştırılabilir ağlar, işaretleyici veya çıkarım yapmak, mesaj aktarmak, kalıplar ve birlikteliklerini aramak gibi bağlı prosedürleri içermektedir.
5. Öğrenme (Learning) Ağları: Öğrenme ağları, örneklerden bilgi edinme yolu ile ağı oluşturur veya mevcut ağları genişletir. Yeni bilgiler varolan düğümleri ve linkleri silerek veya yeni düğümler ve linkler ekleyerek ağı değiştirir. Yeni bilgiler sayısal değerleri değiştirerek düğümlerin ve ilişkilerin ağırlıklarını değiştirerek de ağ yapısında değişimlere neden olurlar.
6. Hibrid (hybrid) Ağlar: Hibrid ağlar, önceki tekniklerden 2 veya daha fazlasını bir ağda çalıştırarak etkileşimli ağlar ortaya çıkarır. Genellikle çalışmalarda tanımsal, çalıştırılabilir ve öğrenme ağları birlikte kullanıldığından bu semantik ağlar hibrid ağlar ismi ile anılır.

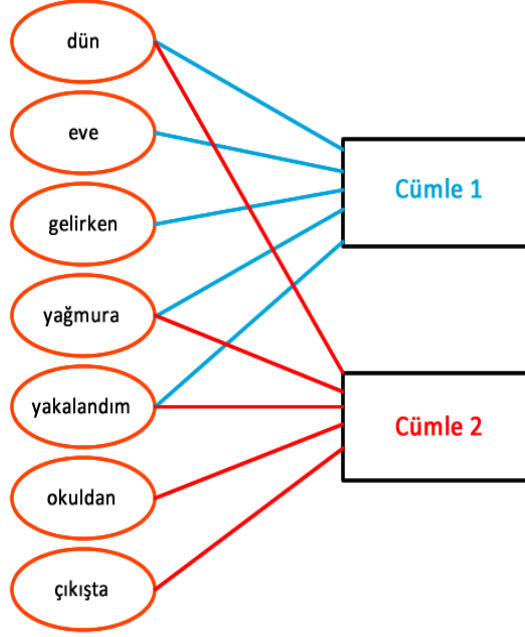
Çizelge 3.1. Semantik benzer cümleler.

Cümle 1	Dün eve gelirken yağmura yakalandım.
Cümle 2	Dün okuldan çıkışta yağmura yakalandım.

Çizelge 3.1’de semantik yaklaşıma örnek olarak iki cümle verilmiştir. İlk cümle “dün,eve,gelirken,yağmura,yakalandım” kelimelerinden, ikinci cümle ise “dün,okuldan,çıkışta,yağmura,yakalandım” kelimelerinden oluşmaktadır. İki cümlenin de beşer kelimedenden oluştuğu görülmektedir. Bu beş kelimenin üç tanesinin her iki cümlede de ortak olarak kullanıldığı görüldüğüne göre, hiçbir ağırlıklandırma yapmadan ve kelime seti kullanmadan analiz edersek %60 oranında kelimelerin eşleştiği ve bu cümlelerin %60 oranında benzer olduğu söylenebilir. Toplam yedi adet kelimedenden oluşan düğüm tablomuzun olduğu bu ağda, ortak kullanılan 3 kelime olduğunu göz önünde bulundurursak 3/7 oranında bir eşleşme var gibi gözükmemektedir. Ancak düğüm tablomuzdaki her kelimenin ağırlığının da aynı olmadığını unutmamalıyız. Kelimelerin kullanım sayıları da hesaba katıldığında bu 3 kelimenin toplam ağırlığının 6, düğüm kümesinin ise 10 olduğu görülmektedir. 6/10

yani %60 eşleşme sonucuna ulaşılmaktadır. Semantik ilişkilendirmede, daha büyük kelime setleri ve fazla sayıda veriler ile daha doğru sonuçlara ulaşmak mümkündür.

Bu kurulan ağda kelimeler düğümleri, bu kelimelerin birbirleri ile olan bağı cümleler ise ilişkileri oluşturmaktadır. Şekil 3.2’de düğümler ve ilişkileri görülmektedir.

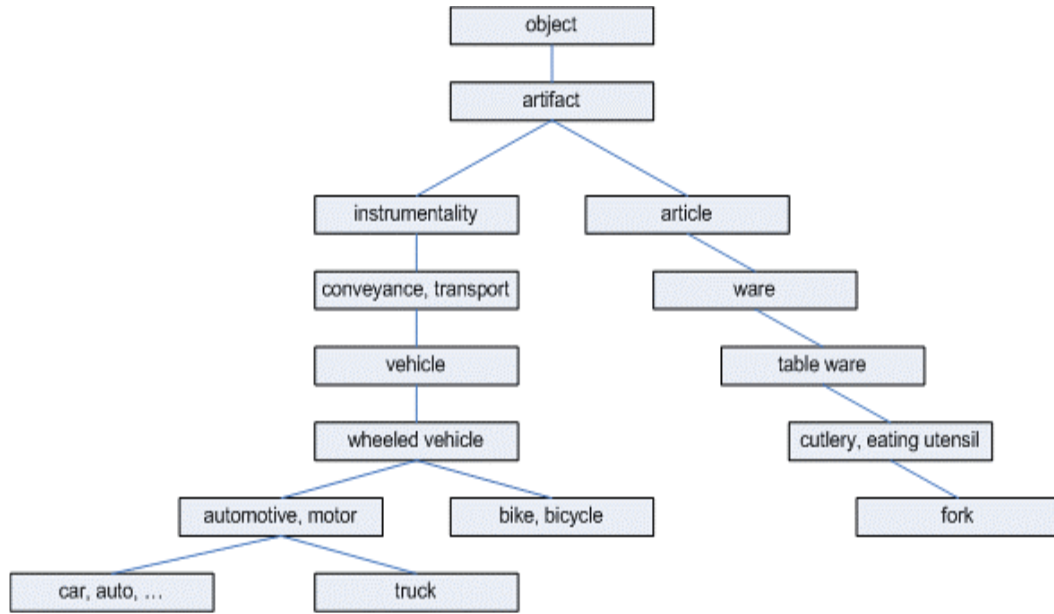

Şekil 3.2. İki cümleye ait düğümler ve ilişkileri.

Semantik analiz çalışması yapılmadan önce veri seti üzerinde önışleme çalışması yapılması gerekmektedir. Dao ve Simpson tarafından yapılan çalışmada, iki cümlenin semantik ilişkisini incelemek için izlenmesi gereken adımlar şu şekilde verilmiştir [54]:

1. İlk olarak cümleler parçalanır.
2. Belirsizlikler giderilir.
3. Kelime ekleri temizlenir.
4. Her kelime için en uygun anlam belirlenir.
5. Son olarak, kelimelerin anlamsal yakınlığına göre cümlelerin anlamsal yakınlıkları hesaplanır.

Bu aşamalar dikkate alınarak yapılacak bir semantik analiz çalışmasında öncelikle cümleler kelimelere bölünür ve ardından cümle içerisinde sık kullanılan fakat anlamsal olarak zayıf olan stopword'ler temizlenir. Belirsizliklerin giderilmesi aşamasında, kelimenin yapısının ne olduğu (isim, fiil, zarf.. vb.) belirlenir. Kelimeler eklerinden arındırılarak, kök haline getirilir. Kök haline getirilen kelimelerin sözlük anlamları üzerinden benzerlikleri ölçülür. Eş anlamlı kelimeler arasında ilişki semantik (anlamsal), kelimelerin anlamları arasındaki ilişki ise lexical (sözcüksel) olarak isimlendirilir. Şekil 3.3'de yapılan çalışmaya ait görsel görülmektedir. Bir düğümden diğer düğüme mesafe ne kadar kısa ise o iki düğüm birbiri ile o kadar alakalıdır [54].

Şekil 3.3. Semantik çalışmaya ait düğümlerin mesafeleri [54].

Tekerlekli araçların iki tekerli ve daha fazla tekerlerden oluşan iki düğüme ayrıldığı şekilde görülmektedir. “otomobil” ve “kamyon” bir düğüm ile birbirlerine bağlı iken, “otomobil” ve bisiklet” iki düğüm ile birbirlerine bağlıdır. Bundan yola çıkarak, “otomobil” “kamyon” ile “bisiklet” ten daha yakın ilişki içindedir denilebilir.

Mohler and Mihalcea, tarafından yapılan çalışmada Kuzey Texas Üniversitesi'nde 30 öğrencinin veri yapıları sınavında verdikleri cevaplar değerlendirilerek semantik ilişkiler hesaplanmış ve bilgisayara 1 ile 5 arasında otomatik puan verdirilmesi

sağlanmıştır. Çizelge3.2’de sorular ve öğrencilerin cevapları gösterilmektedir. İki kişi tarafından gerçekleştirilen değerlendirilme sonuçları da puan bölümünde ayrı ayrı gösterilmektedir.

Çizelge 3.2. Öğrencilerin verdikleri cevaplar [47].

Sample questions, correct answers, and student answers	Grade
<i>Question: What is the role of a prototype program in problem solving?</i>	
<i>Correct answer: To simulate the behavior of portions of the desired software product.</i>	
<i>Student answer 1: A prototype program is used in problem solving to collect data for the problem.</i>	1, 2
<i>Student answer 2: It simulates the behavior of portions of the desired software product.</i>	5, 5
<i>Student answer 3: To find problem and errors in a program before it is finalized.</i>	2, 2
<i>Question: What are the main advantages associated with object-oriented programming?</i>	
<i>Correct answer: Abstraction and reusability.</i>	
<i>Student answer 1: They make it easier to reuse and adapt previously written code and they separate complex programs into smaller, easier to understand classes.</i>	5, 4
<i>Student answer 2: Object oriented programming allows programmers to use an object with classes that can be changed and manipulated while not affecting the entire object at once.</i>	1, 1
<i>Student answer 3: Reusable components, Extensibility, Maintainability, it reduces large problems into smaller more manageable problems.</i>	4, 4

Bilgisayar analizleri farklı algoritmalarla gerçekleştirilmiştir. Kullanılan başlıca algoritmalar LSA (örtülü semantik analiz) ve ESA (açık semantik analiz) algoritmalarıdır. Doğrudan değil dolaylı olarak anlamsal yakınlıklara bakılan LSA algoritması, soru başına 0,5099 korelasyon ve sınav kağıdı başına 0,6735 korelasyon ile en başarılı sonucu vermiştir[47]. Bu çalışma kelimelerin direk anlamlarının yanında örtülü anlamlarının da semantik çalışmalarda önemli bir etken olduğunu göstermiştir.

3.4. SEMANTİK WEB

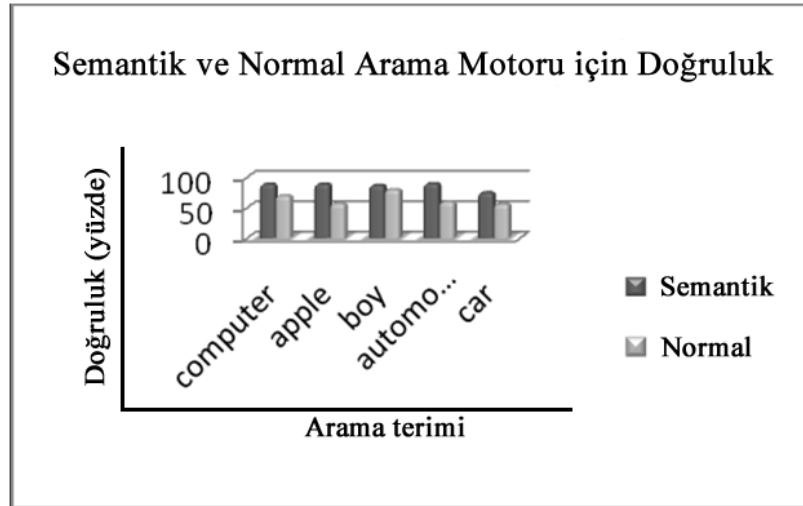
Bireylerin bilgiye ulaşmak için kullandıkları yöntemlerin başında bugün internet gelmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan araştırmaya göre 2007 yılında 16-74 yaş grubu bireylerin %30 civarı internet kullanırken, 2015 itibari ile bu oran %55’e yükselmiştir [55]. İnternet kullanım seviyesindeki bu artış, web tabanlı yazılımların kullanıcıya yönelik olmasının önemini arttırmıştır. İnsanların bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir. Dünyanın farklı noktalarındaki insanlar aynı anda aynı aramaları farklı yazımlarla ve dillerde yapmaktadırlar [56]. Anlamsal olarak aynı fakat yazımsal olarak farklı olan bu arama cümlelerinin bağdaştırılmasında semantik analizlere başvurulmaktadır. Kullanıcılar tarafından yapılan aramalarda kelimelerin anlamlarının yanında kullanımları önem

kazanmaktadır. Örnekle olarak “Blackberry” araması yapıldığında bu büyük ihtimalle meyveden ziyade, telefon markası olarak kastedilmektedir [57].

İnternet kullanıcılarının arama sorguları ile her geçen gün daha büyük bilgi topluluğu haline gelen www ağında bu sorgularda kullanılan kelimelerin semantik analizlerine yönelik çalışmalar artmaktadır. Semantik analize örnekle olarak, google arama motorunun “bunu mu demek istediniz” şeklindeki önermelerini gösterilebilir. Bu kavram semantik web olarak isimlendirilmektedir. Arama sorguları ile normalde bir ilişkisi olmayan bilgiler gizli olarak gözükme ve bu bilgilerin kullanıcılara gösterilebilmesi için semantik yakınlık kavramı önem kazanmaktadır [58].

Bu bağlamda arama motorlarında semantik analizler devreye sokulmuştur. En çok kullanılan semantik yakınlık ölçme algoritmaları şunlardır [48]:

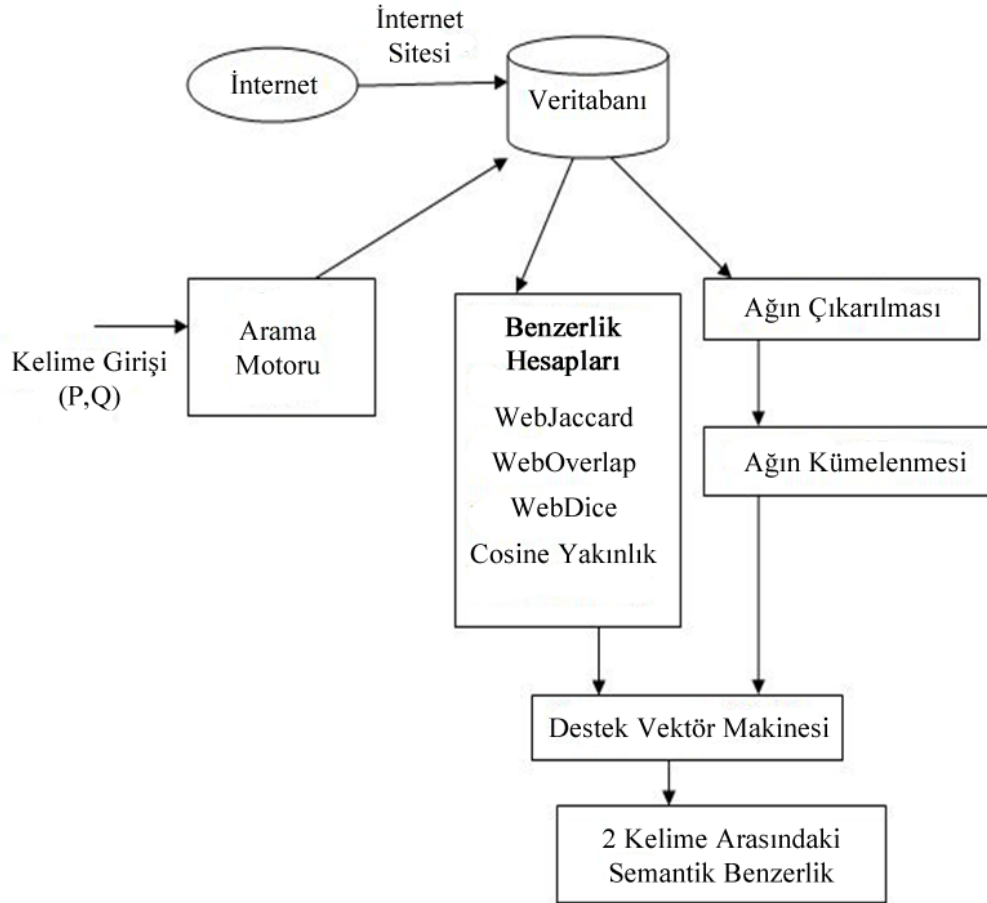
1. Simple matching (Basit eşleşme)
2. Dice
3. Jaccard
4. Overlap
5. Cosine coefficient (Cosine katsayısı)

Şekil 3.4. Semantik ve normal arama algoritmalarının doğruluk karşılaştırılması [58].

Şekil 3.4’de normal ve semantik arama algoritmalarının doğruluk sonuçlarının yüzde cinsinden karşılaştırılması görülmektedir. Semantik algoritmaların kullanıldığı aramaların daha doğru sonuçlar geri döndürdüğü görülmektedir.

Arama sorgusunun nasıl çalıştığına dair önerilen sistem mimarisi Şekil 3.5’de görülmektedir.

Şekil 3.5. Önerilen sistem mimarisi [57].

Google tarafından, anlamsal (semantic) ilişki ve örtülü anlamsal indeksleme (latent semantic indexing) değerlendirilerek sonuçlar kullanıcılara gösterilmektedir. Örtülü anlamsal indeksleme, bir metin yığını içinde kelimelerin anlamsal olarak yakınlıklarına bakılarak istatistiksel hesaplamalar sonucu elde edilen yöntemin adıdır [59]. Semantik ve örtülü semantik ilişkiye örnek Şekil 3.6’da gösterilmiştir.

Örnek’de (Şekil 3.6) görüldüğü üzere uçak ile yolcu ve tren ile yolcu anlamsal olarak doğrudan ilişki içindedir. İlişki içinde olduğu yolcu kelimesinden dolayı uçak ve tren kelimeleri de bir dolaylı ilişkiye sahiptir. Bu ilişkiye örtülü anlamsal ilişki adı verilmektedir.

Şekil 3.6. Semantik ve örtülü semantik ilişki.

Bir diğer çalışma örneği ise e-ticaret sitelerindeki semantik çalışmalardır. 2009 ile 2014 arasında e-ticaret %290 oranında artmıştır [60]. Firmalar kullanıcı profillerini doğru analiz ettikleri takdirde müşteri memnuniyetini üst düzeye çıkarabileceklerdir. Bunun için de metin madenciliği ve semantik analiz çalışmalarını yerinde ve verimli kullanabilmeleri önem taşımaktadır.

3.5. SEMANTİK YAKINLIK HESAPLAMA

3.5.1. TF (Terim Frekansı)

Veri setinde bulunan tüm dökümanlar ve bu dökümanlar içindeki kelimeler semantik yakınlık analizi yaparken önem teşkil etmektedir. Her kelimenin anlamsal yakınlık kurulurken oluşturacakları önem miktarı değişiklik göstermektedir. Bu önem miktarını en çok etkileyen faktör, kelimenin doküman içinde kaç defa kullanıldığıdır. TF (term frequency) belirlenen terimin dökümanda kaç defa tekrar ettiğinin sayısıdır [48]. Bir kelimenin TF değeri arttıkça semantik yakınlığa etkisi de artmaktadır.

3.5.2. IDF (Ters Döküman Frekansı)

Kelimelerin tekrar sayıları TFdeğerlerini vermektedir. Ancak tekrar sayısı kadar kaç farklı dökümanda kullanıldığı da önemlidir. IDF (inverse document frequency)

verisi, her bir kelime için toplam düğüm sayısının, o kelimenin kaç düğüm ile bağı olduğuna bölünerek, sonucun logaritması alınarak bulunur [61].

$$idf(w) = \log\left(\frac{|D|}{DF(w)}\right) \quad (3.1)$$

Eşitlik 3.1'deki formülde $|D|$ toplam düğüm sayısını, $DF(w)$ ise kelimenin kaç düğüm ile bağlantılı olduğunu göstermektedir[62]. IDF, her kelime için global değere sahiptir, yani hashtag'e göre değişim göstermez.

3.5.3. TF-IDF

“TF” ile “IDF” çarpımı ile “TF-IDF” verisi elde edilmiştir. TF-IDF verisi ile kaç defa geçtiğinin yanında kaç farklı dokümanda geçtiği de önem kazanmıştır. Eşitlik 3.2'de TF-IDF'in denklemi görülmektedir [62].

$$tfidf(w) = tf(w) \times idf(w) \quad (3.2)$$

Formülde de (Eşitlik 3.2) görüldüğü gibi kelimelerin tekrar sayıları ile kaç farklı dokümanda geçtikleri çarpılarak, hem TF hem de IDF'in önemli olduğu TF-IDF verisi bulunmaktadır.

3.5.4. L2 Normalizasyonu

Bir kelimeye ait TF-IDF vektörü, o kelimenin, kelime uzayındaki semantik örüntüsünü temsil eder. Birden fazla kelimeyi semantik olarak birbiri ile karşılaştırabilmek için bu vektörler kullanılır. Ancak bu vektörlerin uzunlukları çeşitli sebeplerden dolayı çok düşük ya da yüksek olabilir. Bu da karşılaştırma işlemlerini olumsuz etkiler. Semantik karşılaştırma genellikle bu vektörlerin aralarındaki açının tespiti ile yapılmaktadır. Bu açının tespitinde ise vektörlerin birim vektöre normalize edilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle TF-IDF vektörleri L2 normalizasyonuna tabi tutulmuştur.

L2 normalizasyonu yapılırken öncelikle n boyutlu uzayda vektörün tüm boyutlardaki uzunluklarının kareleri toplamının karekökü alınarak uzunluğu bulunur (öklit uzunluğu). Sonra vektörün tüm elemanları bu uzunluk değerine bölünerek normalize edilir. Böylece tüm kelimelerin TF-IDF vektörlerinin uzunluklarının 1 olması sağlanmış olur (Eşitlik 3.3 ve 3.4).

$$uzunluk = \sqrt{tfidf_1^2 + tfidf_2^2 + tfidf_3^2 + \dots + tfidf_n^2} \quad (3.3)$$

$$L2_x = tfidf_x / uzunluk \quad (3.4)$$

3.5.5. Cosine Yakınlığı Hesaplama

İki vektörün birbirleri ile yakınlıklarının incelenmesi yöntemlerinden birisi cosine yakınlık fonksiyonudur. Cosine yakınlık incelenirken vektörler arasındaki açıya bakılır. İki vektör arasındaki açı büyüdükçe cosine değeri sıfıra yaklaşacağından benzerlik azalacak, açı azaldıkça cosine değeri bire yaklaşacağından benzerlik artacaktır [63]. İlişkisi incelenecek iki düğüm için cosine değeri, Eşitlik 3.5’de görüldüğü üzere L2 normalizasyonuna tabi tutulmuş TF-IDF vektörlerinin skalar çarpımları ile bulunur.

$$cosine = L2_1 * L2_2 \quad (3.5)$$

BÖLÜM 4

UYGULAMA

4.1. VERİ SETİNİN OLUŞTURULMASI

Bu çalışmada 140dev Streamin API yapısı kullanılarak Twitter mikroblog sitesinden 01.10.2015 – 20.01.2016 tarihleri arasında veri çekilmiştir. Elde edilen 9 320567 adet Tweet'in 7 917 949 adetinde etiket bulunmayıp, 1 402 618 adet Tweet'te etiket mevcuttur. Ayrıca 1952237 adet etiket elde edilmiştir. Bu etiket kümesi ise 104492 adet tekil tag'den oluşmaktadır.

4.1.1. Filtreleme

Veri çekme işlemi sırasında veritabanının boyutunun gereksiz artmasını önlemek için 3 farklı filtreleme uygulanmıştır. Bunlar dil seçimi, otomatik Tweet mesajlarının önlenmesi ve reTweet engelleme filtreleridir.

4.1.1.1. Dil Seçimi

Türkçe Tweetler ve tagler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanan bu uygulamada diğer dillerdeki Tweetlerin alınmaması gerekmektedir. Streaming API ile dönen Tweet nesnesinde bulunan dil alanı Türkçe olarak seçilmiştir. Bu sayede yapılacak çalışmada Tweet metinlerinin Türkçe olması sağlanmıştır.

4.1.1.2. Otomatik Tweet Mesajları Engelleme

Twitter mikroblog sitesinde direk Tweet göndermenin 3. parti uygulamalar üzerinden de otomatik mesajlar gönderilebilmektedir. "I'm at", "I'm in" veya "Facebook'ta yeni bir" şeklinde başlayan bu mesajlar anlamsal olarak bir değer taşımamaktadır.

Anlamsal olarak bir değeri olmadığı için uygulamada kullanılamayacaktır. Veritabanında boyut arttırmaması için bu mesajlar Tweet'ler parse edilirken Şekil 4.1'de verilen kod ile otomatik olarak engellenmiştir.

```
53 $tweet_text = $oDB->escape($tweet_object->text);
54 //Otomatik Tweet engelleme
55 if (0 != strpos($tweet_text, "I'm at") ) {continue;}
56 if (0 != strpos($tweet_text, "I'm in") ) {continue;}
57 if (0 != strpos($tweet_text, "Facebook'ta yeni bir") ) {continue;}
58
```

Şekil 4.1. Otomatik Tweet mesajlarının engellenmesi.

4.1.1.3. ReTweet Engelleme

Bir başkasına ait Tweet mesajının diğer bir kişi tarafından paylaşılmasına reTweet adı verilmektedir. Mevcut olan Tweet metninin tekrar kopyalanması, veri setine yeni bir mesaj ve anlam kazandırmayacağı için bu reTweet mesajları engellenmiştir.

4.1.2. Ön İşleme

Twitter Streaming API yöntemi ile elde edilen veri setindeki ham haldeki Tweet verileri, yapılacak olan çalışmada kullanılabilmek için bazı ön işleme aşamalarından geçirilmiştir. Bu ön işlemenin amacı Tweet metinlerinin kelimelere ayrılarak anlam kazandırılabilmesi, bu sayede semantik analizde kullanılabilmesidir. Semantik analizde, kelimelerin birlikte kullanım istatistikleri önem taşımaktadır. Aşağıdaki işlemler sırasıyla uygulanarak ham veri seti uygulamada kullanılabilir hale dönüştürülmüştür.

4.1.2.1. URL'lerin Çıkartılması

Kullanıcılar Tweet metinleri içerisinde bir başka siteye ait URL (web bağlantıları) paylaşımı da yapmaktadırlar. Ayrıca Twitter kullanıcılarına metnin yanında fotoğraf ve video paylaşımı yapma imkanı da sunmaktadır. Bu video ve fotoğraflar gönderilerde URL olarak yer alır. Hem gönderi linkleri hem de dış kaynaklara

verilen URL'ler anlamsal olarak bir değer taşımadığı için Tweet metinlerinden temizlenmiştir.

4.1.2.2. Karakter Tekrar Sayılarının 2'ye Düşürülmesi

Herhangi bir imla denetim mekanizmasına sahip olmayan Twitter platformunda, kullanıcıların gönderilerinde imla hataları yer almaktadır. Kullanıcılardan kaynaklanan birçok yanlış yazım meydana gelmektedir. Bütün bu yanlışları kontrol edebilmek ve düzeltebilmek mümkün değildir.

Bazı yanlışları ortadan kaldırabilmek için yapılan bu ön işleme çalışmalarında Türkçe sözcüklerde bir karakterin ikiden fazla tekrar etmediği gerçeği göz önünde bulundurularak, ikiden fazla tekrar eden karakter sayısı ikiye düşürülmüştür. Örnek olarak bu işlem sonunda “gonullu” kelimesi “gonullu” haline dönüştürülmüştür.

4.1.2.3. Altçizgilerin Kaldırılması

Kullanıcıların yazım alışkanlıkları aynı metni farklı yazım şekillerinde karşımıza çıkarmaktadır. Hashtag kullanımında bazı kullanıcılar “1kasimsecimi” şeklinde kullanırken, bazı kullanıcılar kelimelerin arasına altçizgi koyarak “1_kasim_secimi” şeklinde kullanmışlardır. Bu farklılığı ortadan kaldırmak için altçizgiler silinmiştir. Böylece “1_kasim_secimi” şeklinde yazılmış bir hashtag “1kasimsecimi” şekline dönüştürülmüştür.

4.1.2.4. User Mention'ların Temizlenmesi

Bazı Tweet metinlerinde user mention'lar bulunmaktadır. Türkçe karşılığı “bahsetmek” olan mention kelimesi Twitter'da metnimizin içinde bir kişiyi etiketlemek istediğimizde kullandığımız özelliktir. Bu user mention'lar herhangi bir kelime değeri ve anlamı olmadığı için metinlerden temizlenmiştir.

4.1.2.5. Smiley'lerin Temizlenmesi

Kullanıcılar Tweet gönderilerinde smiley adını verdiğimiz ifadelerle yer vermektedirler. Smiley'ler belli karakter kombinasyonları ile yüz ifadelerini belirtmenin kolay yoludur. Bu karakter kombinasyonlarına örnek olarak “:), :-), :(“ gösterilebilir. Bu ifadeler anlamsal olarak bir bağ kurulmasına yardımcı olmayacağından metinlerden temizlenmiştir.

4.1.2.6. Noktalama Ve İmla İşaretlerinin Temizlenmesi

Bütün metinlerde olduğu gibi Tweet metinlerinde de noktalama işaretleri kullanılmaktadır. Noktalama işaretlerinin kelimelerle bitişik kullanıldığı gözlemlenmiştir. Örneğin “Bencil insanların,mutlu olduğu konusunda hemfikirim” metninde “insanların” ve “mutlu” kelimeleri “,” işaretiyle birleşik kullanılmıştır. Kelimelerin ayrılmasını sağlamak için bu noktalama işaretleri, boşluk yani “ ” karakteriyle değiştirilmiştir.

4.1.2.7. Karakter Sayısı 20'den Fazla Olan Kelimelerin Silinmesi

Tez çalışmamızda, Tweet metinlerinde kelimelerin ayrışmasını sağlayarak anlamlandırma yapmak amaçlanmaktadır. Ancak bazı kullanıcıların kelimeler arasında boşluk kullanmadan metinler oluşturmaları bu kelimeleri ayrıştırmayı ve anlamlandırmayı imkansız kılmaktadır. Karakter sayısı 20'den fazla olan kelimelerde ve hashtag'lerde kelime öbeklerinin birleşik yazıldığı tespit edilmiştir. Bu amaçla “bencil insanların mutlu olduğu konusunda hemfikirim” şeklindeki yazımlar Tweet metinlerinden çıkarılmıştır.

4.1.2.8. Düzensiz Boşlukların Teke Düşürülmesi

Kullanıcılar metinlerini yazarken herhangi bir kontrol mekanizması olmadığından kelimeler arasında birden fazla boşluk bırakabilmektedir. Ayrıca ön işleme aşamalarında bazı karakterlerin boşluk ile değiştirilmesi sonucu da metinler içinde

düzensiz boşluklar oluşmuştur. Tüm bu düzensiz boşluklar teke düşürülerek kelimeler arası tek boşluk olması sağlanmıştır.

4.1.2.9. Küçük Harfe Dönüştürme

Bir yazım kuralı olmadığı için Tweet metinlerinde büyük ve küçük harf kullanımı farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Kelimelerin eşleşmesi belli bir kurala göre yapılacağından bütün karakterler küçük harfe dönüştürülmüştür. Bu işlem sonrasında örnek olarak “Bencil insanların MUTLU olduğu konusunda HEMFİKİRİM” ifadesi “bencil insanların mutlu olduğu konusunda hemfikirim” şekline dönüştürülmüştür.

4.1.2.10. Türkçe Karakterlerin Dönüşümü

Kullanıcıların kullandıkları işletim sistemi ve klavye dili tercihleri aynı metni farklı şekilde yazmalarına sebep olmaktadır. Kontrol edilemediği için kişilerin yazım alışkanlıkları da bu farklılıkları doğurmaktadır. Örnek olarak “insanların” ifadesi bir başkası tarafından “insanların” şeklinde yazılmakta ve bu iki yazım aynı olmasına rağmen farklı değerlendirilmektedir. Bu farklılığı önlemek için bütün Türkçe karakterler İngiliz alfabesinde bulunan karakterlerle eşlenerek dönüşümü yapılmıştır. Bu dönüşüm sonunda hangi karakterin hangi karaktere dönüştürüldüğü Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Türkçe karakter dönüşümleri.

Eski hali	Dönüştürüldüğü karakter
ç	c
ğ	g
ı	i
ö	o
ş	s
ü	u

4.1.2.11. Tek Karakterlerin Temizlenmesi

Bütün yapılan ön işleme aşamalarının sonrasında oluşan tek karakterler ve metin içerisinde yer alan “a dostlar” ifadesindeki “a” gibi tek karakterler anlamsal bir değer taşımadığından dolayı metinlerden temizlenmiştir.

4.1.2.12. Yabancı Alfabe Karakterlerinin Temizlenmesi

Dil Türkçe seçilmesine rağmen, kullanıcıların Türkçe Tweet içinde gerek Tweet metni gerekse hashtag’ler içinde başka alfabe karakterleri ile yazımları tespit edilmiştir. Örnek olarak “sonunda Twitter Arap alfabesini desteklemeye başladı” Tweet ine arap alfabesi ile hashtag eklenmiştir. Bu yabancı alfabe ile yazılmış Tweet metinleri ve hashtag’ler temizlenmiştir.

4.2. AĞLARIN OLUŞTURULMASI

Tez çalışmamızda Twitter mikroblog sitesinden elde edilen veri seti kullanılarak etiket ağı analizi yapılmıştır. İki farklı yöntem ile bu etiketlerin birbirleri ile olan ilişkileri incelenmiştir. Bu yöntemlerden birincisi kullanım birlikteliklerine göre hashtag ağı analizi, diğeri ise semantik yakınlığa göre hashtag ağı analizidir. Hashtag’lerin birlikte kullanımının anlamsal olarak hangi ölçüde doğru olduğu ve anlamsal ilişkilerin tanımladığı ağ yapılarının ne derece uyumlu olduğunun ortaya konulması amacıyla bu iki yöntemin eşleşen sonuçları karşılaştırılmıştır.

4.2.1. Kullanım Birlikteliklerine Göre Hashtag Ağı

4.2.1.1. TekTweet’te Geçen Tag’ların Silinmesi

Twitter kullanıcıları bazen Twitter’da mevcut tag’lardan birisini Tweet’lerinde kullanmakta, bazen de kendi tag’larını oluşturup popüleştirmeyi denemektedirler. Ancak çoğu zaman bu tag denemeleri başarısız olmakta, sadece o kullanıcıya has kalmaktadır. Bu tür tekrarsız tag’lar ile birliktelik analizi yapılamayacağından, sadece bir Tweet’te geçen tag’lar silinmiştir. Sonraki adımda ise her bir Tweet için

eğer bir Tweet'te sadece bir hashtag var ise, yine hashtag birlikte kullanım analizi yapılamayacağı için o hashtag ve Tweetde silinmiştir. Bu işlem sonunda 1 855 802 adet hashtag kümesinden 1 084 407 adeti silinerek 771395 adet hashtag kalmıştır.

4.2.1.2. Nodes Tablosunun Oluşturulması

Birliktelik ağımızda hashtag'ler düğümü, iki düğümün aynı Tweet'te kullanılması da linkleri temsil etmektedir. Düğüm tablosu oluşturmak için hashtag'ler tekil hale getirilmiştir. Bunun sonucunda 34111 adet tekil hashtag ten oluşan düğüm tablosu elde edilmiştir.

4.2.1.3. Edges Tablosunun Oluşturulması

Aynı Tweet içerisinde birlikte kullanılan, dolayısıyla veritabanımızda aynı Tweet id'ye sahip olan hashtag'ler birbiri ile alakalı kabul edildiğinden bunlar arasında yönsüz bir ilişki kurulmuş ve edges tablosu oluşturulmuştur. Bu işlem sonunda toplam 197675 adet link oluşmuştur. İki adet hashtag'in tekrar birlikte kullanımlarında yeni edge oluşturulmayıp, edge tablosunda mevcut ilişkinin ağırlık (weight) değeri bir arttırılmıştır. Çizelge4.2'de görüldüğü üzere, ağırlığı az olan link sayısı fazladır. Ağırlık değeri yükseldikçe bu değere sahip olan link sayısı azalmaktadır.

Çizelge 4.2. Linklerin ağırlık değerleri.

Ağırlık (weight)	Edge sayısı
1	119833
2	30468
3	12886
4	7630
5	5123
6	3313
7	2676
8	1986
9	1495
>10	12265

Çizelge 4.3'de ağırlığı en yüksek 20 link listelenmiştir. Bu listeye göre en çok birlikte kullanılan hashtag'ler “acil” ve “kan” hashtag'leridir. Listenin 5. sırasında da

“acil” ve trombosit” kelimeleri görmekteyiz. “kan” kelimesinin günlük hayatta da “acil” lazım olan bir çağrışım yaptığını göz önünde bulundurursak, ağırlık ne kadar fazla ise iki hashtag’in o kadar ilişkili olduğu sonucuna varabiliriz. “haber” hashtag’inin “Türkiye” ve “İstanbul” hashtagleri ile olan kuvvetli birlikteliğini de yine tablodan görebilmekteyiz. İstanbulun türkiyede ki nüfus ve diğer açılardan konumunu düşündüğümüzde haber kelimesi ile Türkiye ve hemen ardından İstanbul kelimelerinin eşleşmesi günlük hayatta olduğu gibi çalışma sonucunda da ortaya çıkmıştır.

Çizelge 4.3. Ağırlığı en yüksek 20 link.

source	target	weight
acil	kan	4898
dirilis	haber	4613
istanbul	kan	4146
haber	turkiye	3976
acil	trombosit	3602
dirilis	gazete	3339
gazete	haber	3332
dirilis	turkiye	3325
gazete	turkiye	3325
guncel	haber	3316
gazete	guncel	3299
dirilis	guncel	3299
guncel	turkiye	3295
takip	takipleselim	3258
acil	istanbul	3044
ass	video	2567
istanbul	trombosit	2513
sex	video	1940
ass	dul	1907
ankara	trombosit	1892

Bu bölümde elde etmiş olduğumuz hashtag birliktelik ağının analizi 5. Bölümde detaylı olarak sunulacaktır. Tez çalışmamızın önemli çıktılardan birisi de hashtag’lerin birlikte kullanım sıklıklarının anlamsal olarak ne kadar doğru, gerçek hayatla ne kadar ilişkili olduğunun ortaya çıkarılmasıdır. İkinci ağ çalışmamız olan

semantik ağ ile hashtag'lerin anlamsal yakınlığı incelenecek olup, birlikte kullanımlarının gerçekçilik oranı nicel olarak da sorgulanabilecektir.

4.2.2. Semantik Yakınlığa Göre Hashtag Ağı

Tez çalışmamızın bu bölümünde hashtag'lerin birlikte kullanımı değil, semantik (anlamsal) yakınlığı göz önünde bulundurularak bir kompleks ağ tanımlaması yapılacaktır. İki hashtag'in semantik yakınlığını tespit edebilmek, birlikte kullanıldıkları kelime kümelerinin benzerliklerinin belirlenmesi ile mümkündür. Bu nedenle ikinci ağ çalışmamız, hashtag'lerin birlikte kullanıldığı kelimelerin analizini gerektirmektedir.

Bu analiz esnasında, bir tweet içerisinde birlikte kullanılan hashtag'ler aynı kelime kümesine sahip olacağından dolayı semantik hesaplama üzerinde gürültü etkisi oluşturacaktır. Bu nedenle birden fazla hashtag içeren 771 395 adet tag veri setinden temizlenmiş, sadece tek hashtag içeren 1 084 407 adet Tweet ile semantik analiz gerçekleştirilmiştir.

Semantik analiz kendine özgü bir takım kelime işleme prosedürleri gerektirmektedir. Bu bölümde bu adımlar izah edilecektir.

4.2.2.1. Kelime Setinin Elde Edilmesi

Hashtag'lerin semantik olarak anlamlandırılması ve bağ kurulması için birlikte kullanılmış oldukları kelimeler birer nitelik olarak ele alınacaktır. Bu nedenle her bir Tweet'te geçen kelimeler ayrıştırılarak kelime tablosuna tekil olarak kaydedilmiştir. Tweet setinde 372937 adet farklı kelime bulunmaktadır.

4.2.2.2. Stopword'lerin Çıkarılması

Tüm diller, cümle içerisinde sık kullanılan fakat anlamsal etkisi düşük olan kelimeler barındırırlar. Bu kelimeler semantik analizde stopword olarak adlandırılırlar ve kelime setinden çıkarılırlar. Çizelge 4.4'de Türkçe Tweet'lerde tespit edilen bu

kelimeler listelenmiştir. Semantik bağ kurulurken sonucu etkilemesini önlemek için bu kelimeler, kelime listesinden temizlenmiştir. Bu işlem sonucunda kelime tablosunda 372756 adet kelime kalmıştır.

Çizelge 4.4. Stopwords.

acaba	altı	ama	ancak	artık	asla
aslında	az	bana	bazen	bazı	bazıları
bazısı	belki	ben	beni	benim	beş
bile	bir	birçoğu	birçok	birçokları	biri
birisi	birkaç	birkaçı	birşey	birşeyi	biz
bize	bizi	bizim	böyle	böylece	bu
buna	bunda	bundan	bunu	bunun	burada
bütün	çoğu	çoğuna	çoğunu	çok	çünkü
da	daha	de	değil	demek	diğer
diğeri	diğerleri	diye	dokuz	dolayı	dört
elbette	en	fakat	falan	felan	filan
gene	gibi	hala	hangi	hangisi	hani
hatta	hem	henüz	hep	hepsi	hepsine
hepsini	her	her biri	herkes	herkese	herkesi
hiç	hiç kimse	hiçbiri	hiçbirine	hiçbirini	için
içinde	iki	ile	ise	işte	kaç
kadar	kendi	kendine	kendini	ki	kim
kime	kimi	kimin	kimisi	madem	mı
mi	mu	mü	nasıl	ne	ne kadar
ne zaman	neden	nedir	nerde	nerede	nereden
nereye	nesi	neyse	niçin	niye	on
ona	ondan	onlar	onlara	onlardan	onların
onların	onu	onun	orada	oysa	oysaki
öbürü	ön	önce	ötürü	öyle	rağmen
sana	sekiz	sen	senden	seni	senin
siz	sizden	size	sizi	sizin	son
sonra	şayet	şey	şeyden	şeye	şeyi
şeyler	şimdi	şöyle	şu	şuna	şunda
şundan	şunlar	şunu	şunun	tabi	tamam
tüm	tümünü	üç	üzere	var	ve
veya	veyahut	ya	ya da	yani	yedi
yerine	yine	yoksa	zaten	zira	

4.2.2.3. 3'ten Az, 12'den Fazla Karakterden Oluşan Kelimelerin Çıkarılması

“a”, “e” gibi tek karakterden oluşan veya “aa”, “eh”, “oh” gibi iki karakterden oluşan kelimeler anlamsal yönden güçlü olmayıp çok sık kullanılmaktadır. Yine belli bir uzunluktan fazla olan kelimeler ya anlamsız olmakta ya da birden fazla kelimenin birleşiminden oluştuğu için anlamsız hale gelmektedir. Veri seti incelendiğinde uzunluk sınırı için 12 karakter eşik değerinin uygun olduğu görülerek, uzunluk sınırı 12 olarak kabul edilmiştir. 3'ten az ve 12'den fazla karakterden oluşan 59962 adet kelime silinerek kelime tablosunda kelime sayısı 312794 adete indirilmiştir.

4.2.2.4. Kelime Setinin Oluşturulması

Kelimelerin ağırlıklarındırılması ve ardından bu kelimelerin anlam birlikteliğindenitelik olarak kullanılabilmesi için bir kelime setine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kelime seti, semantik analizin hesaplama prosedürlerini de etkilediği için belli bir sayı ile sınırlı olmak durumundadır. Çalışmamızda 500 kelime bir nitelik kümesi kullanımı uygun görülmüştür. Kelime tablosunda en çok kullanılan 1000 kelime Çizelge 4.5’de listelenmiştir.

Çizelge 4.5. En çok kullanılan 1000 kelime.

sıra	kelime	tekrar	35	karsi	10313	70	bolum	6566
1	olsun	28578	36	dunya	10232	71	hesaplar	6565
2	yok	25702	37	takip	10147	72	islam	6520
3	iyi	24010	38	olmak	10128	73	ayni	6381
4	guzel	20508	39	pkk	9869	74	isid	6362
5	ilk	19745	40	guclu	9366	75	vatan	6344
6	olan	19224	41	saat	9197	76	kadin	6325
7	allah	18780	42	htt	8955	77	polis	6294
8	gun	18682	43	takipci	8587	78	dogru	6112
9	yeni	18570	44	adam	8555	79	aksam	5977
10	turkiye	18405	45	istanbul	8294	80	sayin	5963
11	ask	18177	46	akp	8218	81	sehit	5951
12	bugun	17530	47	egitim	8196	82	bekliyoruz	5946
13	tek	17221	48	yil	7922	83	adalet	5940
14	enes	16839	49	eden	7818	84	kimse	5904
15	insan	16505	50	2015	7732	85	acik	5882
16	zaman	14864	51	cocuk	7708	86	teror	5876
17	buyuk	14700	52	yarin	7688	87	gore	5808
18	hadis	14541	53	insanlar	7609	88	kasim	5755
19	nbavote	13820	54	mutlu	7527	89	haydi	5697
20	kanter	13735	55	devlet	7469	90	yapan	5680
21	oldu	13525	56	diyen	7435	91	gunaydin	5663
22	destek	13395	57	gunu	7337	92	hdp	5630
23	fenerbahce	13108	58	baris	7241	93	olsa	5524
24	tahirelci	12803	59	eger	7136	94	basina	5477
25	oldugu	12599	60	amp	7094	95	ozel	5433
26	kisi	12163	61	cocuklar	7073	96	paris	5415
27	sadece	11929	62	can	7055	97	10kasim	5384
28	olur	11847	63	bin	6955	98	periscopeta	5367
29	turk	11825	64	sahip	6932	99	hak	5366
30	lutfen	11760	65	olacak	6756	100	kurt	5329
31	devam	11429	66	ali	6686	101	rus	5313
32	olarak	11098	67	baska	6638	102	olmaz	5309
33	canli	10684	68	ediyor	6608	103	nin	5287
34	istiyoruz	10528	69	haber	6580	104	gercek	5244

Çizelge 4.5. (devam ediyor).

105	agir	5225
106	oluyor	5175
107	gece	5139
108	degildir	5131
109	basladi	5129
110	allaha	5114
111	sokaga	5028
112	falkutusu	5016
113	yerde	4993
114	tam	4991
115	atama	4991
116	onemli	4980
117	bekliyor	4978
118	hicbir	4966
119	oldugunu	4946
120	sondakika	4877
121	allahin	4858
122	geri	4842
123	ulke	4841
124	yer	4817
125	gelecek	4816
126	hayirli	4762
127	2016	4734
128	verin	4727
129	geldi	4717
130	vardir	4713
131	cikti	4712
132	serif	4710
133	yeter	4673
134	isi	4658
135	etmek	4653
136	kismetseolur	4638
137	hadi	4618
138	insallah	4616
139	savas	4612
140	hayir	4610
141	secim	4587
142	ses	4580
143	acil	4552
144	demirtas	4528
145	turkmen	4500
146	musluman	4484
147	turkiyenin	4463
148	fazla	4441
149	olmus	4435
150	birlikte	4432
151	all	4427
152	kan	4425
153	erdogan	4424
154	sonucu	4419
155	aciklama	4412
156	dua	4395
157	besiktas	4383
158	gelen	4352
159	katil	4350
160	etti	4333
161	baskani	4332
162	ulkede	4308
163	varsa	4304
164	yardim	4300
165	bak	4295
166	milli	4292
167	tesekkurler	4284
168	geliyor	4283
169	hayat	4281
170	secim2015	4263
171	kaldi	4244
172	asik	4235
173	chp	4231
174	tarafindan	4195
175	arkadaslar	4183
176	parti	4180
177	tweet	4171
178	terorist	4091
179	biraz	4089
180	ogretmen	4084
181	kiralikask	4060
182	ankara	4056
183	rusya	4028
184	hafta	4020
185	zor	3999
186	millet	3990
187	lazim	3989
188	aturturk	3987
189	evet	3986
190	tahir	3981
191	halk	3977
192	nba	3972
193	sevgi	3925
194	insanin	3914
195	cikma	3909
196	izlemek	3908
197	mtvstars	3906
198	tag	3894
199	ihbar	3866
200	olun	3859
201	bigbrothertr	3849
202	dedi	3841
203	saygi	3840
204	cocugu	3834
205	mac	3826
206	yapanlar	3750
207	allahim	3722
208	yeniden	3722
209	onunde	3721
210	sabah	3719
211	kez	3717
212	aniyoruz	3703
213	diyor	3685
214	israil	3653
215	100	3643
216	genel	3632
217	insanlarin	3632
218	izmir	3607
219	oykullan	3591
220	ver	3590
221	istiyor	3590
222	soz	3570
223	gerek	3562
224	dun	3562
225	edin	3550
226	ulkenin	3549
227	gelir	3541
228	huzur	3528
229	insanlik	3526
230	para	3498
231	olum	3493
232	egitimi	3473
233	aski	3472
234	kadro	3469
235	kotu	3455
236	olmayan	3444
237	veren	3435
238	sosyal	3427
239	yalniz	3415
240	yapilan	3398
241	beyaz	3395
242	hizmet	3385
243	yap	3379
244	subatta	3371
245	kiz	3369
246	beden	3364
247	ettigi	3363
248	1dtr	3359
249	dunyanin	3343
250	kuran	3335
251	dakika	3332

Çizelge 4.5. (devam ediyor).

252	bunlar	3328
253	yaninda	3326
254	yoktur	3326
255	bence	3321
256	galatasaray	3308
257	dolu	3304
258	aralik	3268
259	bos	3266
260	aci	3245
261	gecen	3219
262	ahmet	3203
263	kabul	3188
264	lan	3179
265	bizde	3163
266	instagram	3156
267	eder	3146
268	abi	3145
269	karsilikli	3121
270	ortak	3116
271	gel	3113
272	tesekkur	3110
273	yapiyor	3099
274	gormek	3097
275	edildi	3044
276	diyarbakir	3038
277	turkiyede	3036
278	verdigi	3027
279	yol	3016
280	cagatay	3008
281	olmasi	2992
282	yalan	2985
283	yuzde	2984
284	dogdun	2982
285	adi	2967
286	tekrar	2965
287	kalp	2961
288	bakin	2945
289	anda	2944
290	dunyada	2942
291	ogretmenle ri	2939
292	silah	2937
293	istiyorum	2935
294	omer	2928
295	genc	2925
296	yuzden	2918
297	bizler	2913
298	mucadele	2909
299	ozgur	2902
300	insanlari	2902

301	elci	2901
302	twitter	2900
303	hocam	2896
304	mustafa	2894
305	yere	2892
306	tebrikler	2886
307	insani	2885
308	sandiga	2882
309	gelsin	2880
310	yaz	2875
311	medya	2861
312	satın	2856
313	yapın	2855
314	keske	2845
315	tarih	2839
316	cagri	2838
317	beraber	2836
318	00da	2835
319	selam	2833
320	takiplesir	2833
321	turkce	2826
322	silvan	2825
323	genclik	2823
324	yasagi	2822
325	tiklayın	2811
326	cuma	2807
327	yolda	2804
328	belli	2796
329	dedigi	2793
330	demektir	2788
331	rtbegeni	2786
332	ayse	2785
333	umut	2784
334	ilan	2782
335	takipclub	2779
336	basin	2776
337	star	2771
338	halki	2770
339	yapti	2754
340	almak	2751
341	goz	2738
342	ediyorum	2733
343	bas	2732
344	olalim	2732
345	iyiki	2728
346	harika	2718
347	kutlu	2702
348	milyon	2696
349	ediyoruz	2693

350	yasamak	2691
351	yayın	2688
352	kasimda	2678
353	kahve	2673
354	olmali	2671
355	tweeti	2664
356	spor	2660
357	oangeliyor	2660
358	hakkimiz	2659
359	asil	2652
360	mhp	2652
361	altında	2636
362	saglik	2631
363	hakki	2624
364	uzun	2609
365	vardi	2594
366	din	2583
367	arasında	2583
368	suriye	2573
369	sekilde	2564
370	kirazmevsi mi	2554
371	cocuklari	2554
372	yaptigi	2553
373	sandik	2545
374	diyener	2542
375	dur	2534
376	gencler	2526
377	kitap	2526
378	rabbim	2510
379	magdur	2507
380	ozgurluk	2505
381	dikkat	2502
382	gerçekten	2502
383	hemen	2500
384	rahmet	2493
385	aciklamasi	2492
386	iman	2490
387	duyun	2488
388	ulan	2478
389	cizre	2477
390	kucuk	2474
391	ilgili	2472
392	sessiz	2452
393	yada	2447
394	ates	2447
395	imzala	2442
396	tarihi	2437
397	istikrar	2426
398	ailesi	2412

Çizelge 4.5. (devam ediyor).

399	halde	2407	448	goren	2231	497	basliyor	2084
400	vermek	2405	449	olmasin	2224	498	turlu	2083
401	dunyaya	2387	450	inadina	2220	499	suan	2081
402	zulum	2375	451	sur	2217	500	bende	2079
403	dizi	2374	452	engel	2215	501	basbakan	2078
404	ugruna	2372	453	engelli	2208	502	dershane	2071
405	istanbulda	2365	454	300	2198	503	bolumuyle	2069
406	yasa	2364	455	zamani	2196	504	sucu	2067
407	karar	2363	456	yasinda	2194	505	hakkinda	2062
408	amk	2352	457	aldigimiz	2192	506	fatih	2060
409	ayaga	2350	458	ceza	2190	507	mektup	2060
410	hersey	2349	459	ihanet	2186	508	dogum	2060
411	askin	2344	460	yazip	2177	509	uzerine	2054
412	mehmet	2344	461	verildi	2173	510	sonu	2052
413	fav	2333	462	giden	2172	511	kurdistan	2052
414	hediyeye	2326	463	hesap	2168	512	hazir	2048
415	ister	2324	464	erkek	2167	513	davutoglu	2040
416	yapmak	2317	465	yazik	2164	514	suc	2039
417	17aralik	2308	466	gurur	2161	515	nesil	2035
418	ders	2307	467	baba	2156	516	cocuklarin	2030
419	alan	2307	468	calisan	2155	517	unutma	2024
420	icine	2300	469	iktidar	2150	518	tikla	2024
421	karsisinda	2292	470	kemal	2146	519	gozaltina	2024
422	yuksekk	2291	471	bol	2139	520	muebbet	2024
423	eski	2290	472	formasyon	2132	521	fragmani	2021
424	misiniz	2289	473	edip	2130	522	merkezi	2017
425	sayisi	2288	474	cikan	2129	523	yanlis	2017
426	delibal	2288	475	boyun	2126	524	cevap	2016
427	herkesin	2288	476	gonul	2124	525	emre	2006
428	amed	2287	477	cozum	2120	526	oyunu	2006
429	bati	2287	478	cennet	2116	527	buyurdu	2002
430	issiz	2284	479	farkli	2115	528	unutmayin	1995
431	ulusoy	2283	480	ihtiyaci	2114	529	isin	1995
432	istemiyoruz	2282	481	gelecegi	2114	530	anne	1993
433	aziz	2278	482	hava	2113	531	ortaya	1992
434	rahat	2278	483	cay	2113	532	one	1990
435	adami	2268	484	yasindaki	2112	533	orgutu	1988
436	paralel	2264	485	ulkeyi	2110	534	hedef	1988
437	olursa	2262	486	verilen	2107	535	saglikli	1987
438	izin	2262	487	ziyaret	2106	536	askla	1987
439	sene	2261	488	rahmetle	2102	537	milletin	1986
440	gunde	2259	489	olup	2101	538	oyku	1981
441	gidiyor	2249	490	yola	2095	539	yolu	1979
442	binlerce	2242	491	yayalim	2095	540	yakin	1978
443	okul	2242	492	isteyen	2089	541	olduk	1977
444	sende	2239	493	yaa	2088	542	sonunda	1976
445	olabilir	2237	494	den	2087	543	bizden	1970
446	kampanyayi	2236	495	hayatini	2087	544	bilgi	1970
447	dundar	2232	496	pazar	2085	545	isler	1967

Çizelge 4.5. (devam ediyor).

546	etsin	1950
547	olen	1950
548	diyoruz	1948
549	masum	1946
550	akpnin	1946
551	film	1941
552	verdi	1936
553	yildir	1935
554	gecti	1932
555	oglu	1931
556	akitelanet	1931
557	defne	1927
558	yilinda	1922
559	dini	1921
560	sesimizi	1921
561	sesi	1918
562	demokrasi	1918
563	imtihanday iz	1914
564	insanlara	1910
565	112	1906
566	ozgecanasla n	1905
567	asker	1901
568	adim	1899
569	yasin	1896
570	kara	1894
571	zafer	1893
572	fuat	1893
573	deger	1890
574	islami	1889
575	rasulullah	1889
576	dost	1884
577	geceler	1884
578	fransa	1884
579	lider	1880
580	seviyorum	1871
581	birlik	1871
582	dogu	1869
583	esit	1868
584	erdem	1865
585	ayca	1861
586	abd	1860
587	gitti	1857
588	versin	1856
589	kisa	1850
590	olanlar	1850
591	hakkini	1846
592	ederiz	1844
593	pkknin	1844
594	gunler	1843
595	devletin	1842
596	askvegurur	1838
597	kursun	1834
598	halkin	1830
599	iran	1826
600	taga	1826
601	merak	1819
602	gundur	1819
603	basinda	1818
604	git	1818
605	aldi	1818
606	koca	1815
607	teog	1812
608	canim	1810
609	ana	1808
610	ici	1806
611	istiklal	1806
612	edecek	1803
613	gulen	1801
614	gereken	1801
615	ilce	1794
616	yasam	1794
617	neler	1794
618	baskan	1790
619	muhammed	1790
620	kemalsunal	1787
621	ikinci	1781
622	helal	1780
623	ipek	1780
624	bosa	1779
625	kadinlar	1779
626	acikladi	1770
627	gec	1763
628	hayati	1756
629	aciask	1755
630	sahibi	1754
631	twit	1752
632	putin	1750
633	katliam	1749
634	sesini	1745
635	olmaya	1743
636	oldum	1743
637	saygiyla	1739
638	iyilik	1737
639	sadakat	1733
640	yolunda	1732
641	net	1731
642	kardesim	1729
643	tutuklandik	1729
644	kurtler	1728
645	kar	1728
646	olmesin	1728
647	gunun	1725
648	500	1722
649	dan	1720
650	kalan	1718
651	ankarada	1716
652	bitti	1715
653	namaz	1711
654	sanki	1703
655	ihtiyac	1703
656	misin	1703
657	acilan	1701
658	sonrasi	1698
659	bakalim	1698
660	hain	1697
661	alip	1695
662	osmanli	1695
663	imza	1694
664	cizrede	1691
665	ocak	1687
666	turkiyeye	1685
667	seyyid	1685
668	sonsuz	1682
669	hayal	1682
670	video	1681
671	cezasi	1681
672	beyazshow	1681
673	gununde	1679
674	siteleri	1676
675	tatil	1668
676	yasasin	1667
677	kere	1659
678	kolay	1654
679	ozur	1652
680	yuregi	1652
681	justin	1652
682	askina	1652
683	burasi	1652
684	der	1651
685	ismail	1647
686	olduruldu	1647
687	oylomasinda	1645
688	surda	1644
689	takibi	1639
690	hakaret	1636
691	oglum	1636

Çizelge 4.5. (devam ediyor).

692	00de	1635
693	dunyayi	1635
694	ogretmenle r	1635
695	sart	1632
696	ara	1632
697	hamenei	1630
698	biliyor	1629
699	cikar	1629
700	dava	1624
701	diyorum	1624
702	esi	1623
703	resmi	1619
704	yuz	1618
705	selin	1617
706	aille	1613
707	maci	1610
708	adina	1608
709	dustu	1608
710	yuzunden	1607
711	dahi	1606
712	dostlar	1606
713	gunes	1606
714	bisey	1605
715	silvanda	1601
716	ucagi	1599
717	russia	1597
718	imtihan	1596
719	eglenceli	1594
720	kelepce	1594
721	olamaz	1591
722	sizde	1590
723	sakin	1590
724	gunluk	1586
725	saldiri	1583
726	olma	1583
727	oyun	1581
728	cumhuriyet	1579
729	sorun	1579
730	nusaybin	1574
731	ele	1573
732	deyip	1571
733	iside	1569
734	hayata	1568
735	gul	1566
736	diyerek	1563
737	mal	1560
738	uzerinde	1558
739	allahtan	1557
740	hepimiz	1556
741	sira	1554
742	seninle	1553
743	adamlar	1552
744	gol	1549
745	terk	1546
746	askim	1542
747	istifa	1540
748	teslim	1540
749	edilen	1540
750	tercih	1539
751	atururke	1539
752	atanmak	1539
753	acin	1536
754	tespit	1535
755	degilim	1534
756	kazanmak	1533
757	olunca	1532
758	ucak	1531
759	peki	1527
760	ekmek	1527
761	hoott	1524
762	ocaka	1524
763	lanet	1520
764	hesaptan	1517
765	onlari	1517
766	uzak	1515
767	bolumu	1514
768	basi	1513
769	ederim	1511
770	alinan	1510
771	suresi	1505
772	aydin	1499
773	kisinin	1499
774	demis	1499
775	hergun	1498
776	pazartesi	1498
777	yeri	1494
778	etme	1491
779	aciga	1491
780	katili	1490
781	suriyede	1489
782	kullandigi	1489
783	reis	1489
784	mutlaka	1489
785	davasinda	1489
786	resmen	1487
787	hilesi	1486
788	gelin	1483
789	baziinsanlar	1482
790	haklari	1480
791	islamin	1478
792	stara	1477
793	kesin	1476
794	yapar	1476
795	mukemmel	1474
796	sevgili	1474
797	olmadigi	1472
798	olacaktır	1468
799	kadina	1467
800	hesabini	1465
801	kiralikaskin	1463
802	dusman	1456
803	hale	1455
804	olu	1453
805	mavi	1453
806	yapalim	1452
807	hukumet	1448
808	yas	1448
809	ardindan	1448
810	ayri	1445
811	defa	1442
812	birakin	1442
813	kitabı	1440
814	muhtesem	1440
815	kimsenin	1438
816	dogan	1437
817	birliği	1436
818	mutluluk	1435
819	bey	1433
820	nur	1432
821	isik	1432
822	karari	1427
823	yigit	1427
824	begen	1427
825	insana	1425
826	puan	1424
827	bilir	1423
828	tane	1423
829	ustune	1423
830	nefret	1422
831	bomba	1421
832	mesaj	1419
833	alin	1418
834	sivil	1418
835	varken	1417
836	guc	1417
837	evde	1415
838	iskence	1414

Çizelge 4.5. (devam ediyor).

839	dusen	1413
840	fark	1410
841	hapis	1404
842	etmeyin	1403
843	verir	1402
844	basarilar	1401
845	cocugun	1401
846	teпки	1400
847	hakim	1400
848	soguk	1399
849	kurban	1399
850	oncesi	1398
851	budur	1396
852	gider	1395
853	gelecege	1393
854	hakkimizi	1393
855	kimligi	1392
856	bari	1391
857	beri	1390
858	sozleri	1389
859	kontenjan	1386
860	rte	1385
861	cik	1384
862	olsaydi	1384
863	tagi	1383
864	avrupa	1382
865	gazi	1381
866	gunku	1379
867	ogretmeni	1377
868	ait	1374
869	atan	1374
870	yuzunu	1374
871	gundem	1373
872	serbest	1373
873	hakli	1372
874	kis	1371
875	bakan	1370
876	ummet	1365
877	veriyor	1365
878	zulme	1364
879	yazdi	1364
880	burda	1363
881	katledildi	1359
882	yana	1358
883	kisiye	1355
884	arkadas	1354
885	super	1353
886	cehennem	1350
887	gunlerden	1349
888	halka	1349
889	kanal	1348
890	davet	1342
891	devleti	1342
892	sozu	1342
893	elcinin	1341
894	tehdit	1340
895	agliyor	1339
896	onune	1339
897	icim	1338
898	yilda	1336
899	milleti	1336
900	december	1336
901	askeri	1335
902	deniz	1329
903	yayinda	1329
904	yukseldi	1327
905	agac	1325
906	hirsiz	1323
907	doguda	1320
908	kufur	1319
909	yapip	1319
910	durum	1318
911	kor	1317
912	kardes	1311
913	ulkeye	1310
914	akin	1310
915	hareket	1309
916	hukuk	1307
917	alim	1307
918	millite	1306
919	yilin	1305
920	dilekdogan	1305
921	sinan	1301
922	savasa	1301
923	arada	1300
924	etmis	1299
925	gomez	1297
926	tayyip	1296
927	sizce	1295
928	dedim	1293
929	nasip	1293
930	zamanda	1293
931	izle	1292
932	anadolu	1292
933	nefes	1291
934	turkmenler	1291
935	yasamini	1289
936	tahirelcinin	1289
937	isim	1288
938	topraga	1287
939	gazeteci	1285
940	fransiz	1284
941	katledilen	1283
942	sicak	1282
943	yapsin	1281
944	onur	1281
945	olmadan	1276
946	elinde	1275
947	ataturkun	1274
948	istedigi	1273
949	sozde	1272
950	haberi	1272
951	cocuga	1270
952	van	1266
953	ciddi	1266
954	kirmizi	1265
955	kul	1263
956	kiniyoruz	1263
957	inat	1262
958	oyuncu	1261
959	isleri	1260
960	edelim	1258
961	tvde	1254
962	cumartesi	1254
963	alindi	1254
964	cicek	1253
965	soru	1253
966	yillar	1252
967	hoca	1251
968	girdi	1251
969	edenler	1250
970	adil	1249
971	gazetesi	1248
972	bayrak	1245
973	amin	1241
974	yasak	1241
975	dik	1241
976	inadinaask	1241
977	peygamber	1241
978	basini	1241
979	lideryaoal	1241
980	kiralik	1237
981	kesinlikle	1237
982	silopi	1236
983	laf	1234
984	isterdimki	1233
985	yarali	1231

Çizelge 4.5. (devam ediyor).

986	sarki	1230
987	yargi	1230
988	baskanlik	1228
989	bayan	1228
990	olmadi	1227
991	aska	1225

992	rahatsiz	1223
993	benden	1222
994	insaallah	1222
995	vefatinin	1221
996	altina	1219
997	muminedur us	1216

998	the	1215
999	vermeye	1215
1000	iftira	1212

Çizelge 4.5’de ki kelimeler incelenerek Türkçe dilinde kelime kullanımları ve anlamsal etkileri göz önünde bulundurularak 500 kelimedenden oluşan bir kelime seti oluşturulmuştur. Çizelge 4.5’de seçilen 500 kelime seti koyu olarak gösterilmiştir.

4.2.2.4. 7’den Az Kullanılan Tag’lerin İptali

Hashtag’lerin kullanım sayısı arttıkça bağlı oldukları Tweet metinleri ve bu metinlerde geçen kelime sayısı da artacaktır. Belli bir sayının altında kullanılan hashtagler sınırlı sayıda kelime ile eşleşeceğinden anlamlandırılması zorlaşacaktır. Yazılımsal olarak çeşitli eşik değerleri belirlenerek çalışmalar yapılmış ve bu çalışma sonuçlarına göre eşik değeri 7 olarak belirlenmiştir. 7’den az tekrarla kullanılan hashtagler ve bağlı olduğu Tweetler temizlenmiştir. Bu işlem sonucunda 1032812 adet hashtag ve Tweet verisi kalmıştır. Hashtag’ler düğümleri oluşturacağı için tekilleştirilmiştir. Tekil olarak belirlenen 10169 adet hashtag, semantik ağın düğümlerini oluşturmuştur. Her bir hashtag birlikte kullanıldığı kelimeler ile eşleştirilmiş ve hashtag-kelime birlikteliği tablosu oluşturulmuştur. Bu ilişki de ağın linklerini tanımlamaktadır. Bu prosedür sonucunda 235650 adet link oluşmuştur.

4.2.2.5. Semantik Yakınlık Hesaplama

TF

Düğüm tablosunu oluşturan her bir hashtag’in hangi kelimeler ile birlikte kullanıldığı incelenerek, bu birlikteliklerden tag_kelime birliktelik tablosu oluşturulmuştur. Hashtag ve kelime birlikte kullanım tekrarlarında, tekrar sayıları arttırılmıştır. Böylece her bir hashtag ve kelime birlikteliğinin veri setinde kaç defa geçtiğine dair

sayılar bulunmuştur. Bu tekrar sayıları Bölüm 3’de anlatıldığı gibi TF verisini vermektedir. Bu çalışmada bir hashtag ile birlikte kullanılan kelimelerin tekrar sayıları, o kelimeye ait TF değerini vermektedir. Kelimeler, farklı hashtag’leri için farklı TF değerlerine sahiptir. Hesaplanan TF değerleri tag-kelime tablosunda oluşturulan TF sütununa yazdırılmıştır.

IDF

Bölüm 3’de anlatıldığı gibi kelimelerin tekrar sayılarının yanında, kelimelerin kaç farklı dökümanda kullanıldığına da önemli olmasından dolayı IDF verisi semantik yakınlık hesaplamasında önemlidir. Çalışmamızda her bir hashtag ile ilişkili Tweet kümesi bir doküman olarak kabul edilmiştir. Eşitlik 3.1’deki formül ile IDF verileri hesaplanmış ve kelime tablosunda IDF sütunu oluşturularak her kelime için hesaplanan değerler veritabanına kaydedilmiştir.

TF-IDF

Kelimelerin kaç defa geçtiğinin yanında kaç farklı dökümanda olduğunun da önem kazandığı TF-IDF verisi Bölüm 3’de anlatılan TF-IDF hesaplama formülasyonuna uygun olarak hesaplanmıştır. Her hashtag’a ait kelime listesinin yanında TFIDF sütunu oluşturularak hesaplanan değerler bu hücrelere yerleştirilmiştir.

L2 Normalizasyonu

Bir hashtag’e ait TF-IDF vektörünün Bölüm 3’de anlatıldığı gibi normalize edilmesi gerekmektedir. Normalizasyon için, hashtag’e ait vektörün tüm boyutlardaki uzunluklarının karelerinin toplamının karekökü alınarak uzunluk bulunur. Tüm elemanlar bu uzunluğa bölünerek normalize edilmiş olur.

Cosine Yakınlık Hesaplama

İki hashtag’in cosine yakınlıkları incelenirken, Bölüm 3’de anlatılan yöntem ile cosine değeri hesaplanır. Bu değer 1’e yaklaştıkça hashtag’ler arasındaki semantik

yakınlık artacaktır. Cosine değeri, hashtag vektörlerine ait L2 normalizasyon değerleri çarpılarak bulunur.

Cosine Eşiğini Belirleme

Hashtag çiftlerinin normalize TFIDF vektörlerinin skalar çarpımı ile elde edilen Cosine değerleri göz ile incelenmiş, anlamsal yakınlığın yaklaşık 0,5 değeri üzerinde daha doğru eşleşmeler sunduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle semantik bağların varlığı için Cosine > 0,5 eşik değeri kabul edilmiştir. Cosine 0,5'in üstünde olan edge'lerin semantik bağı bulunduğu kabul edilmiştir. 67111 adet edge bu eşik değerinin üstündedir. Çizelge 4.6'da cosine yakınlık değeri en yüksek 100 hashtag birlikteliği görülmektedir.

Çizelge 4.6. Cosine yakınlık değeri en yüksek 100 hashtag birlikteliği.

sıra	source_node	target_node	cosine
1	abluka38ncigununde	abluka40ncigununde	1
2	abluka37ncigununde	ablukalarkalksin	1
3	abluka39ncugununde	abluka40ncigununde	1
4	abluka37ncigununde	abluka38ncigununde	1
5	abluka37ncigununde	abluka39ncugununde	1
6	abluka39ncugununde	ablukalarkalksin	1
7	abluka40ncigununde	ablukalarkalksin	1
8	abluka37ncigununde	abluka40ncigununde	1
9	abluka38ncigununde	abluka39ncugununde	1
10	abluka38ncigununde	ablukalarkalksin	1
11	followingclup	takipgirl	0.999581
12	habar	simditekistedigim	0.998695
13	grammys	videomtv2015	0.998181
14	hayatsevince	sevgisaygibarishuzur	0.997789
15	tatilinsongunutumfamdomlartakiplesiyor	tatilkeyfinicikaranfandomlartakiplesiyor	0.997755
16	memursinavsorulari	uykumualamadigimda	0.997669
17	kahvaltihakberleri	sagliklimutluhuzurlu	0.997281
18	hayatimda1defa	memursinavsorulari	0.997159
19	11ocaksaglikcilargununde	dinkulturuveimamhatip500talepediyor	0.997124
20	hayatimda1defa	uykumualamadigimda	0.997037
21	kizimiistiyorum	seyahatetmekozgurluktur	0.996662
22	takipclub	takipedenintakipederim	0.996228
23	formasyonahayir	formasyonlular2ncioncelikliatansin	0.996174
24	boniboncuqilefandomkardeslertakiplesiyor	yarinyazilisolanperisanfandomlartakiplesiyor	0.995829
25	aktakipbasladi	yenidendirilis	0.995770
26	denizverosalindailefandomlartakiplesiyor	tatilkeyfinicikaranfandomlartakiplesiyor	0.994763
27	evlenecekleremesajim	habar	0.994569
28	gucenme	mafya	0.994378
29	tatilkeyfinicikaranfandomlartakiplesiyor	taylanvealeyfandomtakiplesmesi	0.994315
30	evlenecekleremesajim	simditekistedigim	0.994287
31	emojiliuzayilemubarekfandomlartakiplesiyor	tatilkeyfinicikaranfandomlartakiplesiyor	0.994187
32	denizverosalindailefandomlartakiplesiyor	tatilinsongunutumfamdomlartakiplesiyor	0.994070
33	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	tatilkeyfinicikaranfandomlartakiplesiyor	0.994034

Çizelge 4.6. (devam ediyor).

34	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	tatilinsongunutumfamdomlartakiplesiyor	0.993887
35	ketiketesrailetumtirrekfandomlartakiplesiyor	pazargunuietumfondomlartakiplesiyor	0.993737
36	dinkulturuveimamhatip500talepediyor	issizisvemeslekdanismanlari	0.993696
37	denizverosalindailefandomlartakiplesiyor	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	0.993587
38	enpishuyum	usandimartik	0.993363
39	70bintibbisekretercozumubekliyor	tibbisekreterlerinkadrohakki	0.993263
40	tibbisekreterlerasmdekadrohakki	tibbisekreterlererecozum	0.993076
41	giyimogretmenleriyuksekpuanlarlaatamabekli	halk	0.992892
42	ugurmumcu	vicdanlardamahkumsunuz	0.992826
43	enpishuyum	sabahkeske	0.992765
44	saglicitibbisekreterlersesleniyor	tibbisekreterlerhaklariniariyor	0.992675
45	1kasimbenimicin	gucenme	0.992343
46	dualarlasunnetiseniyeyihya	ertugrulgazi	0.992325
47	sabahkeske	usandimartik	0.992244
48	larryveziamshipperlartakiplesiyor	pazargunufandomlartakiplesiyor	0.992205
49	denizverosalindailefandomlartakiplesiyor	taylanvealeyfandomtakiplesmesi	0.992181
50	khaleesivezgiiletumfandomlartakiplesiyor	tatilinsongunutumfamdomlartakiplesiyor	0.992101
51	bizimyuvamiz	dikkat	0.992069
52	tatilinsongunutumfamdomlartakiplesiyor	taylanvealeyfandomtakiplesmesi	0.991970
53	saatinkacoldugucomezemeyenfandomlartakiplesi	yarinyazilisolanperisanfandomlartakiplesiyor	0.991820
54	potaninkraliceleri	sarimelekler	0.991807
55	pazargunuietumfondomlartakiplesiyor	pofudukornitorenkilefandomlartakiplesiyor	0.991595
56	tibbisekreterlercozumubekliyor	tibbisekreterlerinkadrohakki	0.991576
57	emojiliuzayilemubarekfandomlartakiplesiyor	tatilinsongunutumfamdomlartakiplesiyor	0.991463
58	11ocaksaglikcilargununde	issizisvemeslekdanismanlari	0.991349
59	70bintibbisekretercozumpesinde	tibbisekreterleremeginiistiyor	0.991315
60	tibbisekreterlerasmdekadrohakki	tibbisekreterlerinkadrohakki	0.991199
61	ketiketesrailetumtirrekfandomlartakiplesiyor	saatinkacoldugucomezemeyenfandomlartakiplesiyor	0.991098
62	70bintibbisekretercozumuistiyor	tibbisekreterlererecozum	0.990971
63	nissiletumfandomlarkazaniyor	sinavlardansikilanfandomlartakiplesiyor	0.990805
64	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	taylanvealeyfandomtakiplesmesi	0.990773
65	70bintibbisekretercozumubekliyor	tibbisekreterlerasmdekadrohakki	0.990758
66	saatinkacoldugucomezemeyenfandomlartakiplesi	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	0.990709
67	saatinkacoldugucomezemeyenfandomlartakiplesi	taylorindogumgunundefandomlartakiplesiyor	0.990659
68	pazargunuietumfondomlartakiplesiyor	pazargunutumkekofandomlartakiplesiyor	0.990557
69	stadyum11	stadyumeniyi	0.990479
70	tasariverildisozsizde	tavsiye	0.990457
71	noronlamutlupazarlaravedaeredektakiplesiyor	taylanvealeyfandomtakiplesmesi	0.990420
72	enpishuyum	gicikolum	0.990406
73	ketiketesrailetumtirrekfandomlartakiplesiyor	taylorindogumgunundefandomlartakiplesiyor	0.990339
74	1kasimbenimicin	mafya	0.990313
75	saripiveogumceklegvagilefandomlartakiplesi	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	0.990222
76	amsterdam	matchday	0.990070
77	denizverosalindailefandomlartakiplesiyor	emojiliuzayilemubarekfandomlartakiplesiyor	0.989729
78	tibbisekereterlerinsesiniduyun	tibbisekreterlerinkadrohakki	0.989632
79	bayangrangerilepazargunutumfandomlartakip	pofudukornitorenkilefandomlartakiplesiyor	0.989535
80	tibbisekereterlerinsesiniduyun	tibbisekreterlercozumubekliyor	0.989473
81	benlisede	sabahkeske	0.989457
82	ozelegitimalandisiatamaistemiyor	ozelegitimalandisinakarsi	0.989432
83	ketiketesrailetumtirrekfandomlartakiplesiyor	noronlamutlupazarlaravedaeredektakiplesiyoruz	0.989400
84	benlisede	enpishuyum	0.989395
85	benlisede	usandimartik	0.989209
86	emojiliuzayilemubarekfandomlartakiplesiyor	sutlumilqaciqvenutellaylacikolatasevenfandomlar	0.989114
87	benceteror	enpishuyum	0.989090
88	kazimkoyuncu	kazimkoyuncu44yasinda	0.988933
89	emojiliuzayilemubarekfandomlartakiplesiyor	taylanvealeyfandomtakiplesmesi	0.988902
90	reyelquyivenisaiselsecimgunufandomlartakipl	saripiveogumceklegvagilefandomlartakiplesiyor	0.988900

Çizelge 4.6. (devam ediyor).

91	bayangrangeriletumfandomlartakiplesiyor	okuldanbikanfandomlartakiplesiyor	0.988774
92	gicikolurum	usandimartik	0.988718
93	noronlamutlupazarlaravedaeredektakiplesiyor	quyinciqilefandomlarseritakiplesiyor	0.988537
94	kerimfrei	velikavlak	0.988421
95	hallowendanoncetumfandomlartakiplesiyor	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	0.988376
96	hzmevlana	imtihan	0.988296
97	askdrew	dondumvededimki	0.988266
98	bugeceyuregimderki	enpishuyum	0.988259
99	quyinciqilefandomlarseritakiplesiyor	taylanvealeyfandomtakiplesmesi	0.988255
100	kirezimukotatilderemmyhazelbucurilefando	saripipiveogumceklegvagilefandomlartakiplesiyor	0.988238

Çizelge 4.7’ de ise 0,5 eşik değeri uygulandıktan sonra en düşük cosine değerine sahip 100 hashtag birlikteliği gösterilmiştir. Eşik değere yaklaştıkça anlamsal yakınlığın azaldığı, ancak halen hashtag’ler arasında doğru ya da dolaylı bazı benzerlikler olduğu gözlenmektedir.

Çizelge 4.7. Cosine yakınlık değeri en düşük 100 hashtag birlikteliği.

sıra	source_node	target_node	cosine
1	draynurdagdemir	italyan	0.500002
2	hafiza2015	soma	0.500004
3	beyazshowyilbasiozel	oyunusevensaysin	0.500006
4	acil	pendik	0.500009
5	buyukturkiyeguclugetecek	milliyayinahaber	0.500010
6	ttdestekolmayageldi	weloveyouselena	0.500014
7	parkedekazandikmasadakaybetmeyecegiz	tecavuz	0.500020
8	mutlulukdediginbence	turkiyedunyagundemine	0.500021
9	5ocakadanankurtulusu	insanhaklari	0.500024
10	vururyuzeifadesihamzaaydogdusosyalinbitane	w20	0.500027
11	2015detribunde	komurudurdur	0.500031
12	bedenegitimicandir300atamahaktir	dunyafelsefegunu	0.500032
13	googledoodle	yanindayizortac	0.500034
14	cumhurbaskani	sakagibi	0.500039
15	cocuklaricinhemenbaris	encokbegendigimkapak	0.500040
16	babaevi	potaninkartallari	0.500043
17	adana2017yegiriyor	olmazdeme	0.500044
18	akpartiyapardedikmerkeziatamaya20binkadroi stedik	arenadabudamavar	0.500045
19	kurtlarvadisipusu270	twitpalas	0.500046
20	4buyuklersalonturnuvasi	stadyumonhafta	0.500048
21	kilicdaroglukonusuyor	worldtoiletday	0.500055
22	benceask	soylesenesevgili	0.500064
23	barisiedirmeyiz	hellobtchzitscl	0.500066
24	bsl	efsanetarafaraefsanetarayici	0.500067
25	mutlulukdenince	serifyusuf	0.500074
26	g20dagitilacak	geziyihatirla	0.500079
27	25kasimkadinasiddetehayir	siddetekarsidur	0.500081
28	erdemgul	yilbasibence	0.500081
29	duyugumenkotuespri	ziyaince	0.500082
30	akpisrailliseviyorcunku	hatirlatirim	0.500082
31	iyikidogdungalcinergul	kardesim	0.500083
32	rusyasavassucuisliyor	uyumatuerkiyesahipciktuerkmene	0.500085

Çizelge 4.7. (devam ediyor).

33	bittigiman	ikramiyebanaciksa	0.500089
34	favorimigeriver	hantoluyumugibisibirdahagelmez	0.500091
35	gidamuhendisialiminezaman	mahkumasartlisaliverme	0.500093
36	ahaberimedokunma	allahimaf	0.500096
37	psikolojibozulankucukayilartakiplesiyor	secimdensikilanfandomlartakiplesiyor	0.500097
38	birgaripask	mayiskralicesi	0.500099
39	burakyilmazsatilsin	stadyumgoller	0.500102
40	askateslim	paramparca	0.500103
41	egitimajansi	enazindan	0.500105
42	psikolojibozulankucukayilartakiplesiyor	yilbasimerkeztakiplesiyorherkes	0.500108
43	iyikivarsinnilayduru	iyisenelerysegulaldinc	0.500110
44	delinindelisiolsam	hayalimdekiask	0.500110
45	cagatayulusoylabesyil	inegolspor	0.500111
46	acaydimgollarimioppacedaldiyedimdiyenerler ekpopfandomutakiplesiyor	quyinciqiletumfandomlarunfollowsuztakiplesiyor	0.500113
47	aycaemre	buyukaskanes	0.500113
48	beceriyunlari	yaratincinotlar	0.500115
49	bayirbucakturkiyedir	lazkiye	0.500115
50	ahiskasoykirimim71yasinda	calintiiktidar	0.500116
51	defomsahneleriartsin	yildiztilbe	0.500120
52	seymakorkmaz	turkiyedekadinolmak	0.500122
53	burdayimde	kizlarinayarolduguerkektipi	0.500122
54	kotukediserafetin	yinegeceolunca	0.500122
55	burcuozberk	directionersarelisteningtoperfect	0.500127
56	bilgi	giresunspor	0.500129
57	cagrimerkeziolumune500atama	cagrimerkezihizmtleri haziranda500atama	0.500130
58	islambes	mcfc	0.500130
59	belkianlarsin	gsbyazarbulusmalari	0.500131
60	hesabisorulur	kursunlucamii	0.500131
61	askimbenialdatirsan	kimisidesaniyorki	0.500132
62	bulunamadi	merkeziatamakadrolarincekisiyormezunlarferyat ediyor	0.500136
63	azizgueler	kimyaya200iletakviyekurslariboskalmasin	0.500136
64	gtyapangiller	mamatopluyoruz	0.500138
65	busabah	chpliderinesoruyorum	0.500139
66	duayenlerle1gun	nihatlamuhabbet	0.500142
67	defomsahneleriartsin	emrecondeyince	0.500150
68	asikolamasam	uyandigimdailkis	0.500154
69	ozelegitimealandisiatamayahayir	yfyi2015	0.500154
70	aslindaask	karanlikask2	0.500156
71	merve	yay	0.500159
72	ihslimemurmuisimi	orkunasorun	0.500164
73	haddinizibilinvatanmilliyet	iddaa	0.500165
74	kardes	silahlarinsusmasiicin	0.500166
75	birturluogrenemedin	hayalimdekiask	0.500167
76	flash	idlip	0.500169
77	azizgulerezulmun40incigunu	cumhurbaskanimiz	0.500174
78	sontopakadar	trtbencedevmac	0.500176
79	bjk	hedef1903cocuk	0.500177
80	1hayatdiliyoruz	istanbulescort	0.500177
81	gencgelisimsempozyumu4	kanavice	0.500181
82	icimdengeceniyaziyorum	vururyuzeifadesiilkmata4binbitanesi	0.500185
83	kurdsinfreedomwar	ozyonetimleozgurkurdistan	0.500190
84	degisiklikolsun	licedavasi	0.500191
85	isvemeslekdanismanlari	isvemeslekdanismanlari3yildir	0.500191
86	kuralsiz	uykulobisi	0.500192
87	adanalicocugukadikoyedavetedin	android	0.500195
88	firat	yuva	0.500200

Çizelge 4.7. (devam ediyor).

89	arshisessiz	serkanozel	0.500205
90	ilkdokunus	yenidenkalbimegedekaldi	0.500207
91	hayatsevince	sevdamevsimindenkalan	0.500210
92	pembemetrobustiyoruz	yilmakyokdirenisvar	0.500210
93	muhammed	muhammedaltunbas	0.500214
94	aytil	benimutluetmeyeyeter	0.500219
95	beyazfutbolsizinle	taftaryandextenersunyanaliistiyor	0.500220
96	acaydingollarimioppacediyeyimdiyenerler	amacsizsayfa	0.500221
97	direnisibuyutuyoruz	kurdistandireniyor	0.500225
98	gurur	singforyou	0.500227
99	benimicinannem	karlihavalarda	0.500228
100	dunya	russasirmasabrimizitasirma	0.500230

4.2.3. İki Ağ Çalışmasının Ortak Kümesinin İncelenmesi

İki ağ çalışmasında farklı yöntemler denendiği ve farklı ön işleme prosedürleri uygulandığı için farklı düğüm setleri ile analiz yapılmıştır. İkisinin karşılaştırılabilmesi için ortak bir düğüm küme setine ihtiyaç vardır. Bu amaçla her iki çalışmanın düğüm setleri incelenmiş ve her ikisinde de bulunan hashtag'lerden ortak bir düğüm seti kümesi çıkarılmıştır.

Düğüm seti, her iki çalışmada da bulunan düğümlere indirildiğinde, ortak düğüm kümesi 7647 adet düğümden oluşmaktadır. Bu düğümler ile oluşmuş olan edge sayıları;

1. çalışmada (birlikte kullanım) 61612
2. çalışmada (semantik yakınlık) 42270 adet olarak tespit edilmiştir.

Her iki çalışmada da aynı source ve target'e sahip bağlantı sayısı ise 2247 adet olmuştur. Ortak kümedeki linkler'den en yüksek cosine değerine sahip ilk 100 linkçizelge 4.8'de görülmektedir.

Çizelge 4.8. Ortak kümenin cosine değeri en yüksek 100 hashtag birlikteliği.

sıra	source_node	target_node	weight	cosine
1	grammys	videomtv2015	2	0.998181
2	memursinavsorulari	uykumualamadigimda	8	0.997669
3	denizverosalindailefandomlartakiplesiyor	seymvepikooilefandomlartakiplesiyor	1	0.993587
4	enpishuyum	usandimartik	2	0.993363
5	potaninkraliceleri	sarimelekler	1	0.991807
6	enpishuyum	karsicinsimdenricam	2	0.987604
7	karsicinsimdenricam	usandimartik	8	0.985714

Çizelge 4.8. (devam ediyor).

8	vasippazartesitatildesene	vasipsahin	19	0.983976
9	bildigingibi	sabahkeske	3	0.981808
10	erkencitayfa	gunaydin	56	0.981453
11	ketiketesrailetumtirrekfandomlartakiplesiyor	pazargunutumkekofandomlartakiplesiyor	18	0.980222
12	pazargunuiiletumfondomlartakiplesiyor	saatinkacoldugucomezemeyenfandomlartaki	1	0.980144
13	sarayinsultanlari	yenilmezarmada	16	0.979736
14	dondumvededimki	muminleresoruyorum	7	0.977386
15	cumartesi gunutumkekofandomlartakiplesiyor	limovevillyiletumfondomlartakiplesiyor	13	0.974053
16	hadisis	hadisiserif	45	0.973578
17	hayatimda l defa	uzulmekistemiyorsan	17	0.973401
18	bakanaydin	karsicinsimdenricam	4	0.971745
19	fenerinmacivar	matchday	13	0.969590
20	khalesiveezgiiletumfondomlartakiplesiyor	secimdensikilanfandomlartakiplesiyor	1	0.967353
21	benceteror	coksevdikcunku	2	0.967325
22	haftasonununmutlulugunuyasayanfandomlarta kiplesiyor	larryveziamskipperlartakiplesiyor	1	0.966975
23	osh radyo	rad yoders	6	0.966907
24	benherzaman	sevdimcunku	1	0.966404
25	quyinci qiletumfandomlarunfollowsuztakiplesiyor	reyelquyinvenisaisilesecimgunufandomlartakiplesiyor	7	0.965501
26	a9tv	sevgi	4	0.963256
27	besiktas	eurocup	9	0.962717
28	larryveziamskipperlartakiplesiyor	pofudukornitorenkilefandomlartakiplesiy	6	0.962627
29	1kasimda	formasyonahayir	22	0.962346
30	hadisi	hadisiserif	45	0.960070
31	aleyilekardesfandomlartakiplesiyor	denizverosalindailefandomlartakiplesiyor	16	0.959462
32	hadisiser	hadisiserif	18	0.959214
33	besiktas	besiktaslilarlayeniyltakiplesmesi	1	0.959164
34	hadis	ufkayolculuk4	18	0.958623
35	hadisiserif	kuran	2	0.958311
36	3aralik	3aralikdunyaengellilergunu	3	0.957922
37	15binikabuletmiyoruzok	ekformasyonkontenjani	5	0.957652
38	50binformasyonistiyoruz	yokformasyonsesimiziduy	1	0.956995
39	art	iran	4	0.956701
40	formasyonbekliyoruzok	formasyonyoksaisteyok	1	0.955495
41	gorevdehaksizyükselme	gorevdeyükselmehaksizligi	4	0.953706
42	pazargunutumkekofandomlartakiplesiyor	quyinci qilefandomlarseritakiplesiyor	19	0.951722
43	fenerinmacivar	rakibimizantalya	1	0.951400
44	besiktas	hedef1903cocuk	34	0.950940
45	ekformasyonkontenjani	formasyonasinirkoyulamaz	2	0.950776
46	haftasonununmutlulugunuyasayanfandomlarta kiplesiyor	pofudukornitorenkilefandomlartakiplesiy or	3	0.950090
47	hadisiserif	mucizebu	2	0.949451
48	enaz50binformasyon	yokformasyonsesimiziduy	1	0.948762
49	dursunozbekistifa	yonetimistifa	24	0.948639
50	tatil	vasipsahin	5	0.947370
51	fenerinminmacivar	fenerinmacivar	1	0.946463
52	euroleague	fenerbahce	47	0.946113
53	egitim	yds	2	0.945486
54	ifsahane	turk	46	0.945426
55	namaz	namazuykudanhayiridir	2	0.945209
56	istifa	yonetimistifa	1	0.944568
57	istenirseonlenir	kadincinayetlerionlenebilir	9	0.943837
58	besiktas	besiktaslilarbutagda	5	0.943008
59	acilyuva	yuva	1	0.942771
60	mutluluk	mutlulukheryerde	2	0.942245
61	4buyuklersalonturnuvasi	acunturnuvasi	1	0.940007
62	aleyvecatlakfandomlartakiplesmesi	bellatrixilemukofandomlartakiplesiyor	2	0.939931

Çizelge 4.8. (devam ediyor).

63	dursunozbek	yonetimistifa	1	0.939776
64	gorevdehaksizyükselme	torpilimyok	4	0.938166
65	fenerinmacivar	saldirfener	29	0.937959
66	hadisiserif	yusuflarozgurolsun	4	0.937840
67	balerinheriivepofuduqkatyiletumfandomlartak iplesiyor	pandaliceileamacsizpazartakiplesmesi	13	0.931991
68	fenerbahce	fenerinmacivar	657	0.931829
69	katliamakarsidirenis	simditekistedigim	19	0.931478
70	a9tv	sevgisevgisevgi	2	0.931135
71	iran	sunnikatiliiranvesuud	3	0.930816
72	yeniyilagenbakis	yilinsongunundenben	1	0.929957
73	quyinciqiletumfandomlarunfollowsuztakiplesi	secimdensikilanfandomlartakiplesiyor	1	0.928824
74	formasyonasinirkoyulamaz	hakkimiziveryok	1	0.928798
75	isci	taseronakadro	2	0.928716
76	nehaltiyedigibilmeyenfandomlartakiplesiyor	nesquikqueeniletakiples	2	0.928715
77	furkanilepazargunusikilanlartakiplesiyor	pazargunutumkekofandomlartakiplesiyor	15	0.928137
78	fenerinmacivar	saldirkanarya	12	0.926945
79	furkanilepazargunusikilanlartakiplesiyor	ketiketesrailetumtirrefandomlartakiplesi	3	0.926079
80	ozgecanaslan	ozgecanlaricinadalet	23	0.925931
81	gorevdeyükselmehaksizligi	torpilimyok	168	0.924637
82	gthb20bin	ziraatmuhendisleri	72	0.924464
83	nesquikqueeniletakiples	rosalindavedenizilefandomlartakiplesiyor	1	0.924372
84	dirensrdf	espyalnizdegildir	2	0.921707
85	euroleague	fenerinmacivar	42	0.921508
86	cop21	paris	10	0.921311
87	hadisi	yusuflarozgurolsun	2	0.921235
88	formasyonasinirkoyulamaz	formasyonverdirmeartikmeb	1	0.920964
89	aycabegen	ayem	6	0.920405
90	isci	iscinayeti	2	0.918707
91	50binformasyonunutma	yokformasyonsesimiziduy	1	0.918458
92	formasyonaekkontenjanistiyoruz	formasyonasinirkoyulamaz	5	0.917971
93	hadisi	mucizebu	1	0.917956
94	akit	rtuk	1	0.917288
95	1kasimdaoyumhdpye	unutmayanlarhdpdiyor	5	0.917174
96	stopgenocideofturkmen	turkmendagindakatliamvar	91	0.916619
97	3aralikdunyaengellilergunu	engelolmadestekol	1	0.916425
98	4kartalyuvasitarftarorganizasyonu	besiktas	2	0.916388
99	fenerbahce	sarimelekler	10	0.916349
100	ozgecan	ozgecandavasi	1	0.915676

Çizelge 4.9'daise weight değeri en yüksek 100 kayıt listelenmektedir.

Çizelge 4.9. Ortak kümenin weight değeri en yüksek 100 hashtag birlikteliği.

Sıra	source_node	target_node	weight	cosine
1	kan	trombosit	1692	0.534923
2	felsefegrubuderslerizorunluolsun	felsefeye200atama	978	0.699474
3	bulunamadi	kan	867	0.934924
4	istanbul	kayipkopek	778	0.581675
5	enguzelveda	kirazmevsimi	746	0.688602
6	fenerbahce	fenerinmacivar	657	0.931829
7	haberler	sondakika	565	0.567821
8	ayem	kismetseolur	529	0.542444
9	ios	sondakika	509	0.625632
10	katildevlet	tahirelci	431	0.799151

Çizelge 4.9. (devam ediyor).

11	oykullan	sandikbekcisiyiz	419	0.741754
12	haber	teknoloji	417	0.512513
13	besiktas	liderbesiktas	416	0.805977
14	halep	suriye	398	0.672756
15	ayseogretmenyalnizdegildir	beyazshow	397	0.784369
16	gunesinkizlari	kirgincicekler	368	0.733586
17	kirazmevsimi	onsuzhayat	351	0.804346
18	1kasimdaoyumhdpye	inadinasandiga	344	0.790663
19	dikkathirsizvar	oykullan	342	0.655703
20	haydioylarhdpye	oykullan	315	0.693133
21	silvan	silvanasesver	311	0.854268
22	fakirelink	fenerinmacivar	308	0.636742
23	kirazmevsimi	olurmoulur	301	0.822944
24	silvan	silvandakatliamvar	294	0.751603
25	izmir	izmirescort	285	0.969175
26	oykullan	secim2015	276	0.661902
27	istanbul	yuva	272	0.845655
28	gunesinkizlari	hoscakal	264	0.523281
29	fenerbahce	uel	263	0.668108
30	gundem	sondakika	256	0.621562
31	polislikpuani60olsun	pomem60puanolsun	250	0.641501
32	silvanasesver	silvandakatliamvar	246	0.751010
33	gunesinkizlari	yenidenbaslayalim	244	0.637711
34	emeklilikteyasatakilanlar	eyt	232	0.545640
35	akpartigeliyor	istikraricinoylarakolsun	229	0.676332
36	oykullan	oyver	221	0.556416
37	ikiannearasinda	kirazmevsimi	220	0.834359
38	bendensakladigin	kirazmevsimi	219	0.841205
39	dikkathirsizvar	sandikbekcisiyiz	214	0.554955
40	gunesinkizlari	hicvazgecmedim	210	0.630215
41	destek	kan	205	0.542339
42	mtvstars	videomtv2015	203	0.542631
43	benceask	gunesinkizlari	200	0.563247
44	besiktas	besiktasinmacivar	198	0.891653
45	10kasim	aturkdemek	192	0.624625
46	tahirelci	tahirelciolumsuzdur	192	0.584371
47	haydibismillah	secim2015	191	0.652151
48	konyapostasi	sondakika	190	0.668196
49	gunesinkizlari	kaybedinceanladim	183	0.580042
50	kirgincicekler	seninicin	179	0.596105
51	oyveotesi	oyver	174	0.728052
52	halep	rus	172	0.670021
53	10kasim	benimicinaturk	172	0.521288
54	haberk	sondakika	171	0.620506
55	destek	trombosit	171	0.564847
56	gorevdeyükselmehaksizligi	torpilimyok	168	0.924637
57	delibal	delibalvizyonda	166	0.879865
58	gsbgm	yenibirnefes	165	0.866928
59	katilpkk	tahirelci	165	0.632318
60	bayirbucakturkmenleri	turkmen	160	0.891473
61	hadis	ufkayolculuk	160	0.671894
62	kiralikask	kirgincicekler	152	0.567650
63	bulunamadi	destek	144	0.507550
64	madaya	suriye	142	0.537630
65	10kasim	aniyoruzariyoruz	141	0.748568
66	nusaybin	nusaybinesesver	137	0.785667
67	alanlaradirenise	cizreyesilopiyesesver	136	0.528207

Çizelge 4.9. (devam ediyor).

68	fakirelink	fenerbahce	135	0.581370
69	acil	dualarimizoykuyle	133	0.642581
70	10kasim	izinsilinmez	132	0.763063
71	kararsenin	sandigason2	129	0.673029
72	akpyeoyvermemcunku	oyveroyunlariniboz	129	0.538051
73	kirgincicekler	paramparca	127	0.911588
74	hilafethaberleri	islamdevleti	127	0.741461
75	mahkumakapsamliaf	mahkumunumuduenveryilmaz	127	0.721910
76	10kasim	unutulmaz	125	0.505166
77	ask	love	124	0.631946
78	kurdistanelcisiniugurluyor	tahirelci	122	0.693477
79	besiktas	gururlan	115	0.845125
80	gunesinkizlari	paramparca	114	0.678513
81	bigbrothertr	bigbrotherturkiye	113	0.596171
82	haydibismillahturkiye	tekbasinaisbasina	113	0.593766
83	berkoktay	iliskidurumukarisik	112	0.831906
84	oyver	secim2015	110	0.527799
85	10kasim	atamizindeyiz	109	0.813521
86	idilekalpolalim	kalbimizseninle	109	0.633599
87	izmir	karsiyaka	108	0.784168
88	acil	samsun	107	0.755687
89	filistin	israil	105	0.837944
90	delibal	sinema	103	0.639291
91	bayirbucak	turkmendagi	99	0.673277
92	iliskidurumukarisik	kertenkele	97	0.506515
93	silvanasesver	silvankobanedir	97	0.502790
94	askyeniden	isteaskyeniden	96	0.614009
95	haydibismillah	tekbasinaisbasina	95	0.645107
96	herseyimoldun	inadinaask	94	0.563012
97	dikkathirsizvar	hirsizakpoycaliyor	93	0.686132
98	stopgenocideofurkmen	turkmendagindakatliamvar	91	0.916619
99	sur	surasesver	91	0.901303
100	galatasaray	sarayinsultanlari	91	0.674890

Çizelge 4.8 ve 4.9’da, hashtag’lerin birlikte kullanımları ile semantik yakınlıklarının belli oranda ilişkili oldukları görülmekle birlikte bu ilişkinin nasıl bir korelasyona sahip olduğu 5. Bölüm’de detaylı olarak incelenecektir.

Çalışmamızın bu bölümünde hedeflenen hashtag birliktelik ve semantik yakınlık ağları oluşturulmuş, aynı zamanda bu iki ağın ortak düğüm (hashtag) ve linklerinin tanımlandığı bir de kesişim ağı elde edilmiştir. Bu kesişim ağı, hem birliktelik ağından gelen “weight” değerlerini, hem de semantik ağdan gelen “cosine” değerlerini içerdiğinden hashtag’lerin birlikte kullanımlarının ne derece doğru ve anlamlı olduğu ile ilgili de önemli bilgiler taşımaktadır. Bu 3 farklı ağ ile ilgili analizler bir sonraki bölümde detaylandırılacaktır.

BÖLÜM 5

AĞ ANALİZİ SONUÇLARI

5.1. GEPHI İLE AĞ ANALİZİ

5.1.1. Gephi Yazılımı

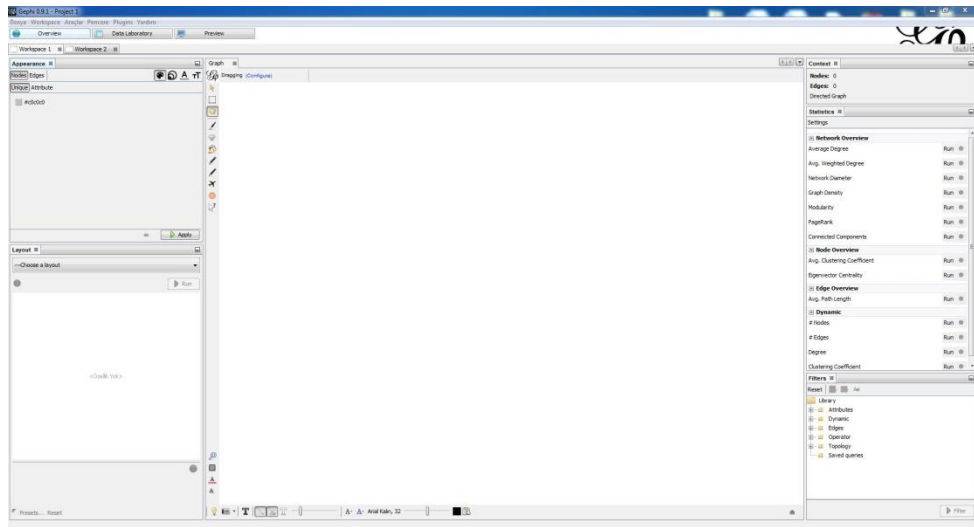
Gerçek kompleks ağlar genellikle çok sayıda düğüm ve linkten oluşurlar. Bu ağların düğüm ve link yapılarının analizi bazı karmaşık işlemler bütünü ile mümkündür. Bu işlemlerin başında düğümler arasında düğümler arasında en kısa yolların bulunması, kümelenme katsayısının tespiti, derece dağılımlarının hesaplanıp grafiğe dökülmesi gibi tekdüze olmayan fonksiyonlar gelmektedir. Aynı zamanda düğüm ve link sayısı oldukça fazla olan bu ağların görselleştirilmesi de algoritmik ve grafiksel açıdan farklı yaklaşımları gerektirir.

Çizelge 5.1. İnteraktif görselleştirme ve veri analiz programı örnekleri [9].

Yazılım	Platform	Lisans	Görselleştirme	Analiz	Açıklama
Gephi	Windows, Linux, Mac OS X	Açık Kaynak Kodlu Ücretsiz	VAR	VAR	Her türlü ağı görselleştirebilir. Yönlü ve yönsüz linkleri işleyebilir. Metrik analizler yapılabilir. 1 milyon adet düğüm ve linki görselleştirebilir. ForceAtlas ve GeoLayout gibi yerleştirme algoritmalarını kullanılır. 2 ve 3 boyutlu görselleştirme yapabilir. Java tabanlı olarak çalışmaktadır.
Pajek	Windows	Ücretsiz	VAR	VAR	Büyük boyutlu ağlar analiz edebilir ve görselleştirebilir. Bilimsel işbirliği ağları, internet ağı ve atf ağları gibi ağların işlenmesi ve görselleştirilmesi için özel araçları vardır.
Graphviz	Windows, Linux, Mac OS	Ücretsiz	VAR	YOK	Açık kaynak kodlu Graf ve Network görselleştirme yazılımıdır. Görselleştirme işlemi için farklı yerleştirme algoritmaları kullanılır
R	Windows, Linux, Mac OS	Ücretsiz	VAR	VAR	Açık kaynak kodlu bir programlama dili ve görselleştirme yazılımıdır. Ara yüz yerine kullanıcı tarafından verilen kodlar ile çalışır.
CytoScape	Windows, Linux, Mac OS	Ücretsiz	VAR	VAR	Moleküler etkileşim ve biyolojik ağları görselleştirmek için geliştirilen ancak her türlü kompleks ağları görselleştirebilen açık kaynak kodlu, Java tabanlı bir görselleştirme ve analiz yazılımıdır.

Gelişen ağ bilimi, beraberinde bir takım ağ analiz yazılımlarının da ortaya çıkmasını sağlamıştır. En çok bilinen yazılımlara örnek olarak Gephi, CytoScape, Pajek, Graphviz, Rve CytoScape programları gösterilebilir [9]. Çizelge 5.1’de bu progamlara ait temel özellikler gösterilmiştir.

Bu yazılımlar arasından, ücretsiz olarak sunulması, görselleştirme seçeneklerinin daha gelişmiş olması ve akademik çalışmalarda daha çok tercih edilmesi nedeniyle, çalışmamızda Gephi yazılımı kullanılmıştır.

Şekil 5.1. Gephi yazılımı ara yüzü.

Şekil 5.1’de Gephi yazılımının ara yüzü görülmektedir. Gephi yazılımında işlemler temel üç pencere altında gerçekleştirilmektedir. Bunlar overview penceresi, data laboratory penceresi ve preview penceresidir.

Overview Penceresi: Bu bölümde kompleks ağa ilişkin genel bilgiler yer alır. Temel görselleştirme ayarları bu bölümde yapılır. Yine bu bölümde yerleştirme algoritmasının seçimi işlevi ve metrik analizler yer alır. Partition, Ranking, Layouts, Context, Statistics ve Filters bölümleri bulunur.

Data Laboratory Penceresi: Bu bölümde düğümlere ve linklere ait veritabanı bulunur. Ağa yeni düğümlerin ve linklerin eklenmesi bu bölümde gerçekleşir. Yine var olan düğümlerde yapılmak istenilen değişiklikler bu bölümde yapılır. Veriyi

dışarıdan csv, gexf gibi çeşitli formatlarda almak, ya da csv formatında dışa aktarmak mümkündür.

*Preview Penceresi:*Bu bölümde detaylı görselleştirme ayarları ve ağ görseli mevcuttur. Kurulmuş olan ağa ait görüntü üzerinde değişiklikler ve ince ayarlar (büyüklük, renk, şekil vb.) bu bölümde yapılır.

5.1.2. Gephi Temel Analiz Sonuçları

Çalışmamızda birliktelik ve semantik olmak üzere iki yaklaşım sergilenmiş ve iki farklı ağ kurulmuştur. Bu iki ağa ait veriler analiz edildikten sonra, iki ağın ortak kümesine ait veriler de üçüncü bir alt ağ olarak analiz edilmiştir. Çizelge 5.2’de iki ağa ve ortak kümelerine ait düğüm ve link sayıları verilmiştir. Bu düğüm ve linkler kullanılarak yapılan Gephi analiz sonuçları Çizelge 5.3’de görülmektedir.

Çizelge 5.2. Ağlara ait düğüm ve link sayıları.

	Düğüm sayısı	Link sayısı
Birliktelik ağı	34 111	197 675
Semantik ağ	10 169	67 111
Ortak küme	7 647	2 247

Çizelge 5.3. Gephi yazılımı analiz sonuçları.

	Birliktelik ağı	Semantik ağ	Ortak küme
Average degree	11,59	17,493	2,613
Average weighted degree	52,597	17,493	53,059
Network diameter	12	14	15
Modularity	0,728	0,872	0,948
Average clustering coefficient	0,559	0,626	0,479
Eigenvector centrality	0,215	0,459	0,092
Average Path length	3,821	5,818	4,23

Temel analiz sonuçlarında öncelikle semantik ağın ortalama derece (average degree) değerinin birliktelik ağına göre yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, semantik olarak ilişkili olan bazı tag'ların Tweet'lerde birlikte kullanılmamış olduğunun bir göstergesidir. Bunun temel sebeplerinden bir tanesi bu tag'ların aynı zaman penceresine ait olmamaları olabilir. 4 aya yakın süren veri toplama sürecinin başında ve sonunda kullanılmış iki farklı tag semantik olarak bağlantılı olsa da birlikte kullanılması mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla semantik ağ zaman kavramından bağımsız, birlikte kullanım ağı ise zamana bağımlı bir yapıda olduğundan ortalama derecelere yansıyan bu sonuç beklenen bir durumdur. Bununla birlikte semantik ağda yapısı gereği link ağırlıkları olmayıp birlikte kullanım ağı için ayrıca "weighted degree" değerleri söz konusudur.

Ağın çapı, en kısa mesafelerin en uzunudur. Bu değer düşük olması, ağın iç bağlılığının daha yüksek olduğunun bir göstergesidir. Diameter değerleri incelendiğinde semantik ağın yüksek ortalama dereceye rağmen daha büyük çapa sahip olduğu görülmektedir. Birliktelik ağında düşük ortalama dereceye rağmen çapın daha düşük olması, anlamsal ilişki olmamasına rağmen birlikte kullanılmış tag'ların bir sonucudur. Böylece anlamsal olarak ilgisiz tag'lar arasında da bağlar kurulmuş, bu da ağın çapını düşürücü etki yapmıştır. Bu durum Çizelge 5.3'ün sonunda yer alan average path degree (ortalama yol uzunluğu) değerlerinde de etkisini göstermiş, en düşük ortalama yol uzunluğu değeri birliktelik ağında elde edilmiştir.

Ortalama yol uzunluğu değerinin tüm ağlarda düşük olduğu görülmektedir. Gerçek ağların önemli özelliklerinden olan "small-world" özelliği, hashtag ağlarında da dikkat çekici biçimde küçük düğümler arası uzunluklar ile kendini göstermektedir.

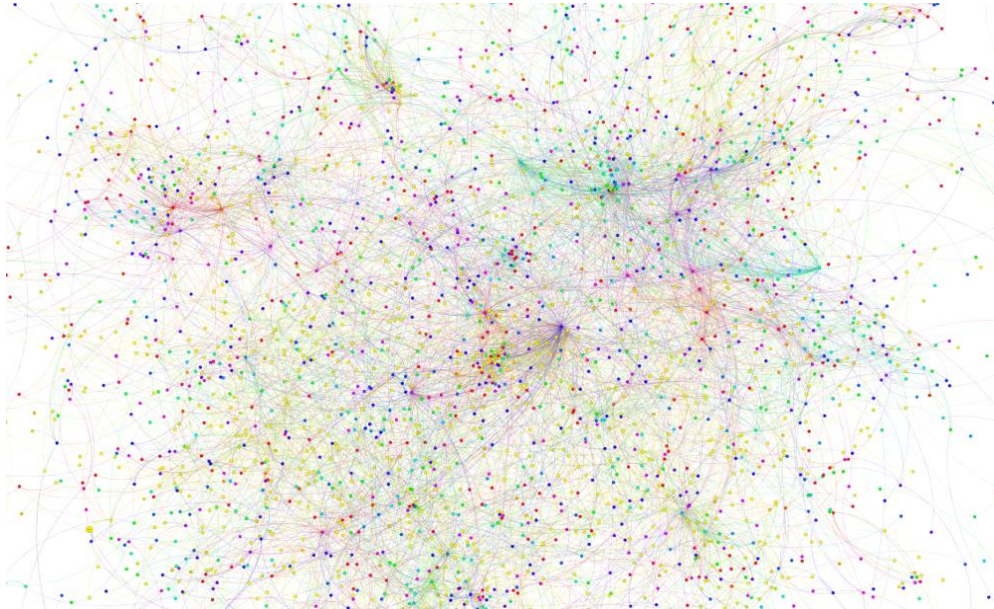
Yine gerçek ağların önemli özelliklerinden ikisi yüksek kümelenme ve modülerliktir. Bu kavramlar 1. Bölüm'de açıklanmıştır. Semantik ağın birliktelik ağına göre daha yüksek kümelenme ve modülerlik sergilediği görülmektedir. Bu durum üzerinde de semantik ağın zamandan bağımsız oluşu etkili olmuştur. Zaman bağımlılığına rağmen birliktelik ağının da semantik ağa yakın kümelenme ve modülerlik değerleri sergilemesi ilgi çekicidir. Literatürdeki gerçek ağ çalışmaları ile uyumlu olan bu

özellikler, hashtag ağlarının da iyi bir “self-organization” sistem prototipi olduğunu göstermektedir.

5.1.3. Ağ Görselleri

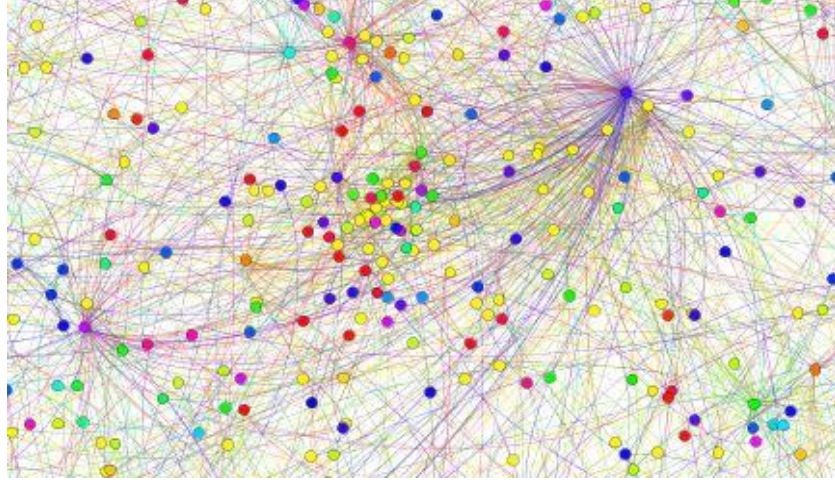
5.1.3.1. Birliktelik Ağı Görseli

Hashtag'lerin birlikte kullanımlarına göre oluşturulan ağda 34 111 adet düğüm ve 197 675 adet link bulunmaktadır. Düğüm ve link sayısının çok fazla olması sebebiyle Gephi'de oluşturulan ağ görsel olarak çok karışık olduğundan dolayı düğüm ve linklere Gephi yazılımında filtre uygulanmıştır. Ağırlık (weight) değeri 10'dan küçük linkler devre dışı bırakılarak link sayısı 12 149 adete indirilmiştir. Bunun ardından düğüm derece değeri filtresi uygulanmıştır. Bu filtre uygulanırken düğüm derece değeri 10'dan küçük olan düğümler ve bu düğümlerin linkleri devre dışı bırakılmıştır. Bu işlemin ardından düğümlerin %25,2 adeti görselleştirilerek 8 595 adet düğüm, linklerin %4,53 adeti görselleştirilerek 8949 adet link ile Şekil 5.2'de verilen ağ görseli oluşturulmuştur.

Şekil 5.2. Birliktelik ağı görseli.

Şekil 5.2’de verilen ağ görselindeki düğüm ve linklere ait bir bölümden yakın görünüm Şekil 5.3’te verilmiştir.

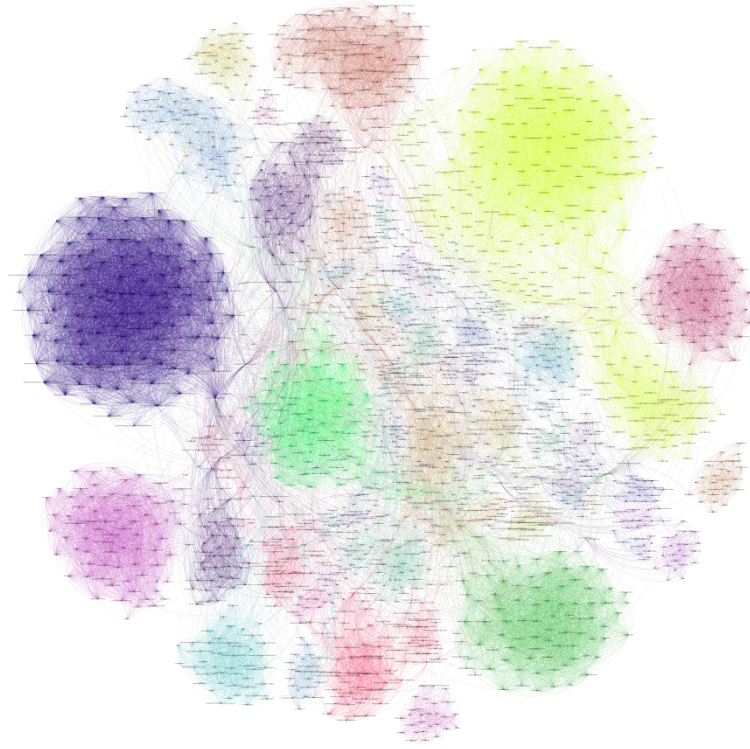

Şekil 5.3. Birliktelik ağı görseli yakın görünümü.

5.1.3.2. Semantik Ağı Görseli

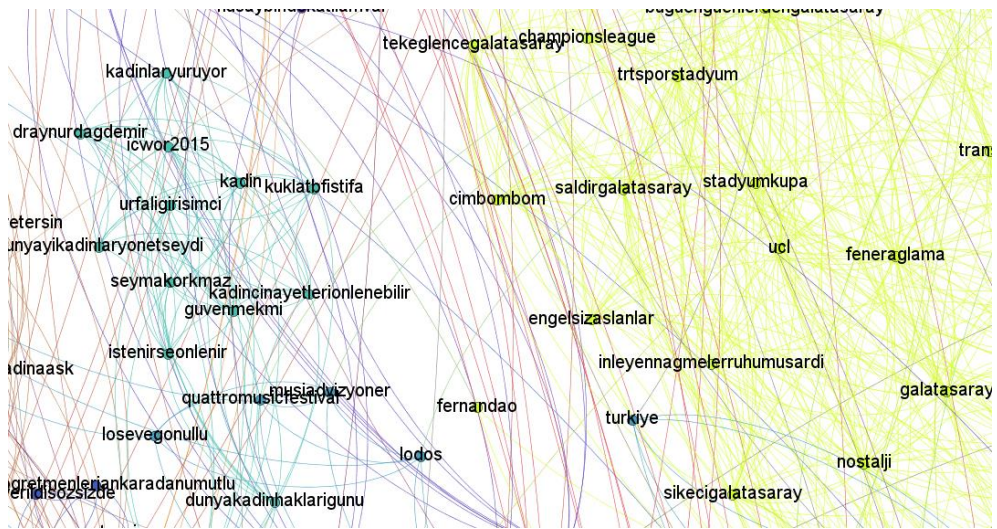
Hashtag’lerin semantik yakınlığına göre oluşturulan ağda 10 169 adet düğüm ve 67 111 adet link bulunmaktadır. Görselleştirme yapılırken düğüm derece filtresi 20’den küçük olanların devre dışı bırakılması olarak uygulanmıştır. Filtreleme işlemi ardından 2105 düğüm (%20,7) ve 36311 link (%54,11) ile 5.4’de verilen ağ görseli oluşturulmuştur.

Semantik yakınlığa göre analiz edilerek oluşturulan bu ağa ait görselde görüldüğü gibi kümelenmeler belirgin olarak oluşmuştur. Kümelenmenin bu ağda çok yüksek olmasının en temel sebebi semantik yakınlığın zamandan bağımsız bir yapıda olması olarak gösterilebilir.

Şekil 5.4. Semantik ağı görseli.

Bu ağıın yakın görünümünün gösterildiği Şekil 5.5’de görüleceği gibi, sarı bölüm “saldırgalatasaray”, ”stadyumkupa”, “sikecigalatasaray”, “cimbombom” gibi futbol ile alakalı ve semantik yakınlığı bulunan kelimelerden oluşmaktadır. Mavi bölüm ise “kadin”, “kadincinayetlerionlenebilir”, “istenirseonlenir”, “dunyakadinhaklarigunu” gibi yine semantik olarak yakınlığı bulunan kelimelerin kümelendiği bölümdür.

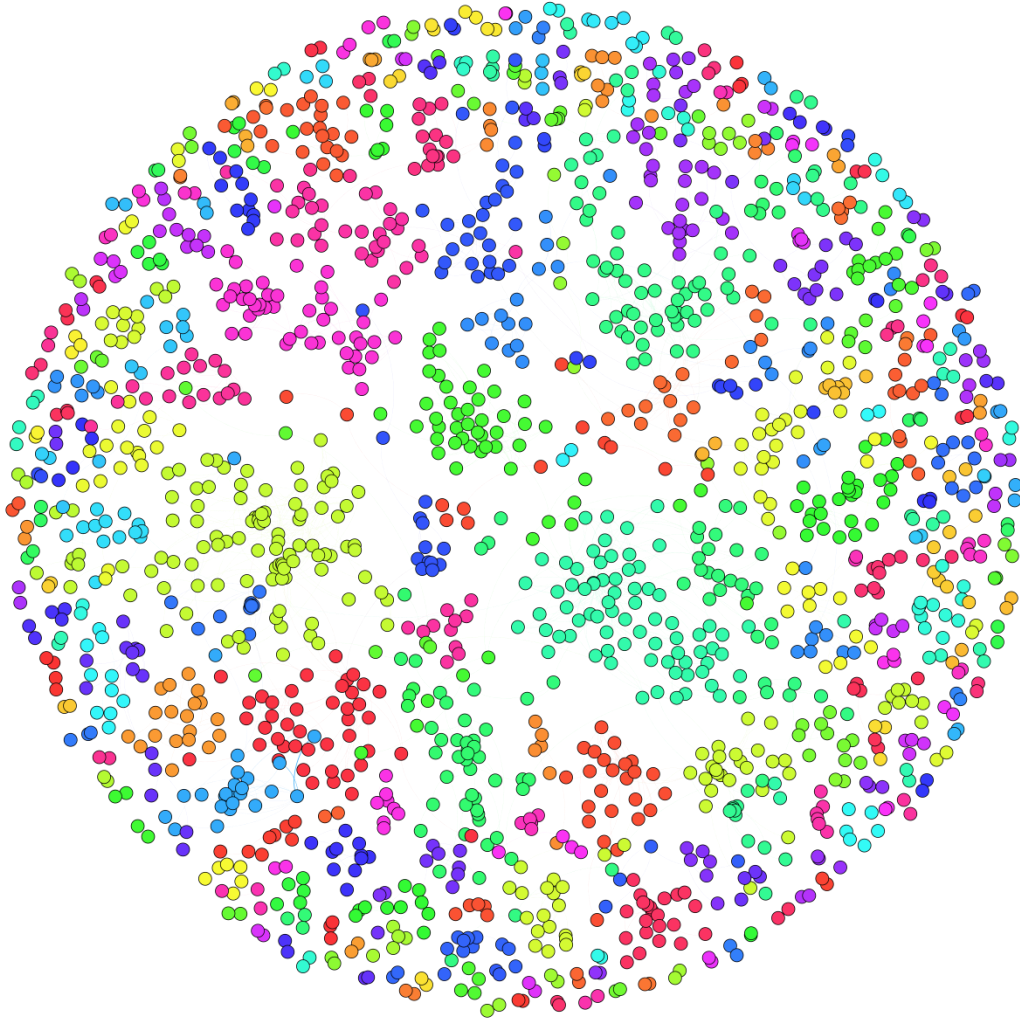

Şekil 5.5. Semantik ağı görseli yakın görünümü.

5.1.3.3. Ortak Küme Ağı Görseli

Hashtag'lerin birlikte kullanımları ve semantik yakınlığına göre oluşturulan ağların ortak kümesinde 7 647 adet düğüm ve 2 247 adet link bulunmaktadır. Ağın görselleştirilmesi yapılmadan önce düğüm derecesi 0 olan düğümler devre dışı bırakılarak 1 785 düğüm ve 2 247 adet link ile Şekil 5.6'da verilen ağ görseli oluşturulmuştur.

Düğüm derece değerlerine göre renklendirme uygulanmıştır. Düğüm derece değerleri, birbirine yakın olan düğümlerin kümelenmeleri Şekil 5.6'da gözlemlenmektedir.

Şekil 5.6. Birliktelik ağı ile semantik ağı ortak kümesi görseli.

5.2. DETAYLI DÜĞÜM VE LİNK ANALİZİ

Gephi’de yapılan analizlerin sonucunda Çizelge 5.3’teki çıktılar ile birlikte derece dağılım grafiği elde edilebilmektedir. İleri istatistiksel analizler ve derece dağılımının logaritmik eksenlerde çizimi, eğri uydurma gibi çalışmalar için MATLAB gibi bir analiz ortamına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle çalışmamızın Gephi ayağından elde edilen işlenmiş veri (nodes ve edges tabloları) MATLAB’a aktarılarak, ileri hesaplama ve analiz prosedürleri gerçekleştirilmiştir.

5.2.1. Düğüm Analizleri

Bu bölümde düğümlerin tekil ve ağırlık derecelerine ait dağılım grafikleri çizdirilmiştir. Power-law uyumunun anlaşılabilmesi için eğri uydurma çalışmalarına da yer verilmiştir.

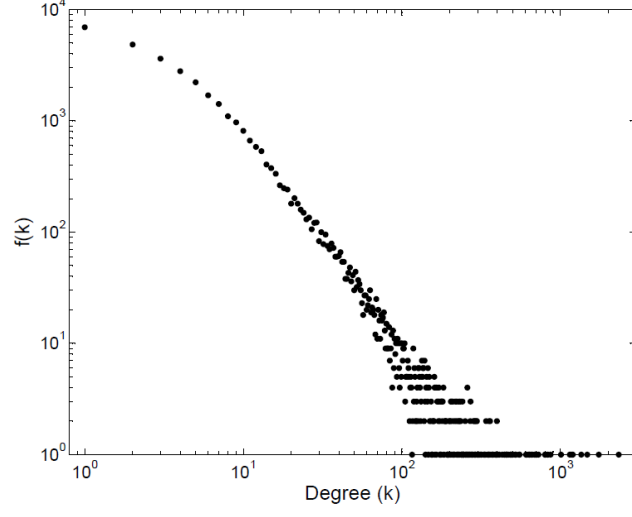
5.2.1.1. Derece Dağılımlarının Saçılmış Grafikleri (Scatter)

Düğüm derecelerinin gerçekleşme frekanslarına ait scatter dağılımlar Şekil 5.7, 5.8 ve 5.9’da görülmektedir. Grafiklerdeki her nokta, ağda ilgili dereceden kaç adet düğüm bulunduğunu ifade etmektedir. Gerçek ağlar genellikle scale-free özellik sergilediğinden bu durumun anlaşılabilmesi için çizimlerde logaritmik (log-log) eksenler kullanılmıştır.

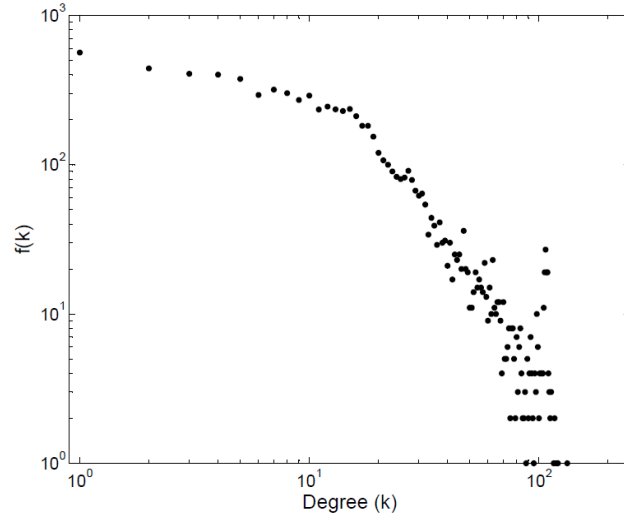
Saçılmış frekans grafikleri, aslında birer olasılık dağılım fonksiyonu değildirler ve sağ tarafa doğru sıklaşan yapıları nedeniyle power-law uyumları çok net biçimde teşhis edilemeyebilir. Ancak yine de log-log ekseninde doğru ile uyumlu düşüş karakteristikleri, power-law uyumu hakkında fikir verebilir.

Şekil 5.7’deki birliktelik ağı scatter dağılımı ve Şekil 5.9’daki ortak ağ scatter dağılımı power-law uyumlu oldukları izlenimi vermektedirler. Şekil 5.8’deki semantik ağa ait grafik ise bir düşük k saturasyon bölgesinin ardından power-law uyumlu kuyruk rejimine sahip izlenimi vermektedir. Bu izlenimlerin doğrulanması

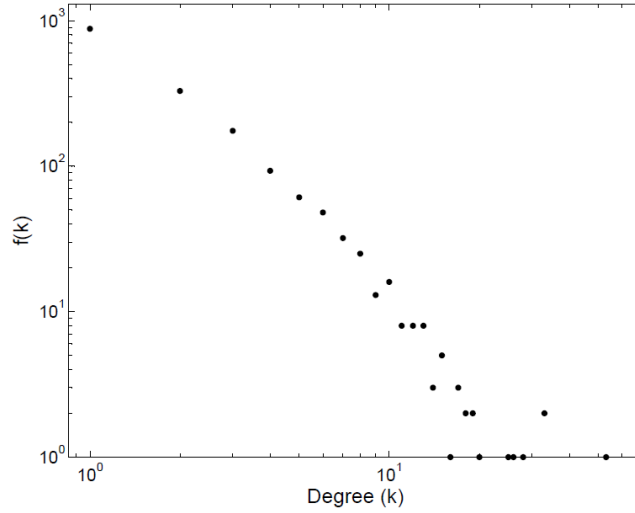
için sonraki bölümde log-binning uygulanmış olasılık yoğunluk fonksiyonlarından faydalanılacaktır.

Şekil 5.7. Birliktelik ağı dağıtık gösterimi.

Şekil 5.8. Semantik ağı dağıtık gösterimi.

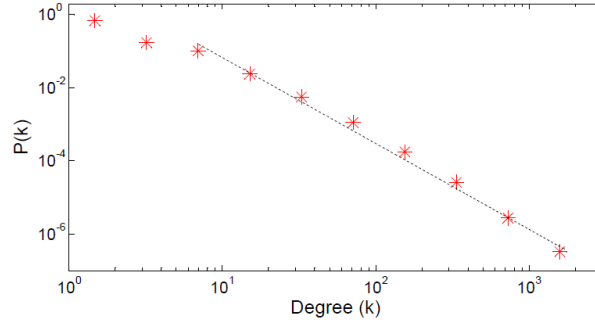
Şekil 5.9. Ortak küme dağıtık gösterimi.

5.2.1.2. Derece Dağılımlarının Toplanmış Grafikleri (Log-binned Degree Distribution)

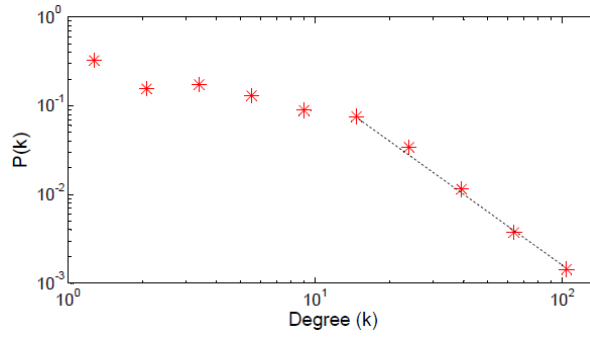
Önceki bölümdeki scatter çizimlerin olasılık yoğunluk fonksiyonuna dönüştürülmesi için logaritmik eksenle eşit aralıklı noktalar tespit edilip, bu noktalar etrafında sık olarak yoğunlaşmış noktaların ortalamasının tek bir nokta ile ifade edilmesi sağlanmıştır. Bu işleme log-binning adı verilmektedir. Log-binning uygulandıktan sonra elde edilen noktalar, toplamları 1 olacak şekilde normalize edildiğinde ise artık grafikler olasılık yoğunluk fonksiyonuna dönüşmüş olur. Şekil 5.10, 5.11 ve 5.12’de üç farklı ağımıza ait log-binning uygulanmış ve normalize edilmiş derece dağılımları gösterilmiştir. Ayrıca bir önceki bölümde varlıklarını sorguladığımız power-law uyumlu bölgelere eğri uydurularak scale-free topolojileri doğrulanmıştır.

Şekil 5.10’deki birliktelik ağı ve Şekil 5.12’deki ortak küme ağının derece dağılımları büyük ölçüde power-law uyumludur. Eğri eğimleri sırasıyla 2,35 ve 2,5’dir.

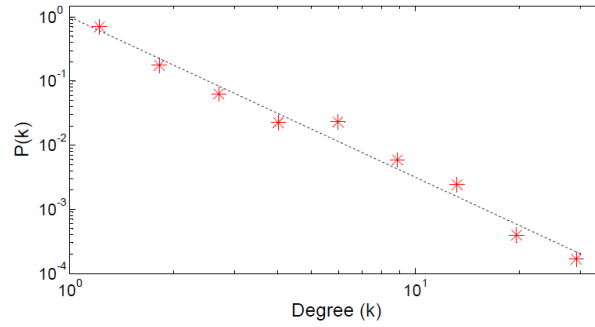
Şekil 5.11’deki semantik ağ ise soldaki düşük k satürasyon bölgesinin devamında 2,0 eğimine sahip bir power-law uyumlu bölgeye sahiptir. Dolayısıyla her 3 ağında scale-free olduğu sonucuna varılmıştır.

Şekil 5.10. Birliktelik ağı toplanmış derece dağılımı.

Şekil 5.11. Semantik ağı toplanmış derece dağılımı.

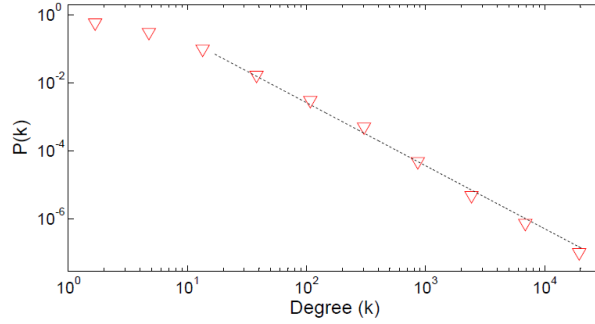

Şekil 5.12. Ortak küme toplanmış derece dağılımı.

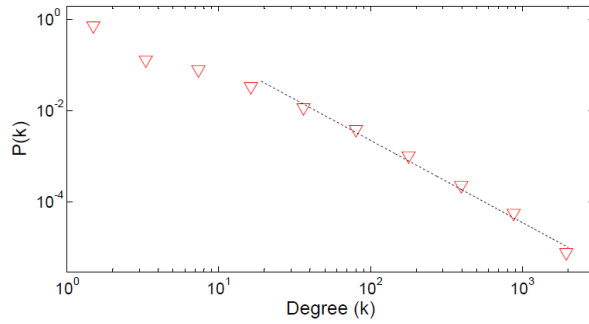
5.2.1.3. Ağırlıklı Derece Dağılımlarının Toplanmış Grafikleri (Log-binned Weighted Degree Distribution)

Tez çalışmamızda yer alan birliktelik ağı ve bu ağın ortak ağıdaki uzantısı bir ağırlıklı ağıdır (weighted network). Ağırlıklı ağlarda aynı düğüme doğru yapılan tekrarlı bağlantılar da dikkate alınarak o düğüme ait “weighted degree” değeri 1 arttırılır. Ağırlıksız ağlarda ise aynı düğüme yapılan tekrarlı bağlantılar göz ardı edilir.

Birliktelik ağı ve ortak ağ üzerinde yaptığımız ağırlıklı derece dağılımı analizlerinin sonuçları Şekil 5.13 ve 5.14'deki grafiklerde sunulmuştur. Bu dağılımlar da sırasıyla 1,85 ve 1,8 eğimlerine sahip olup scale-free uyumludur.

Şekil 5.13. Birliktelik ağı toplanmış ağırlıklı derece dağılımı.

Şekil 5.14. Ortak küme toplanmış ağırlıklı derece dağılımı.

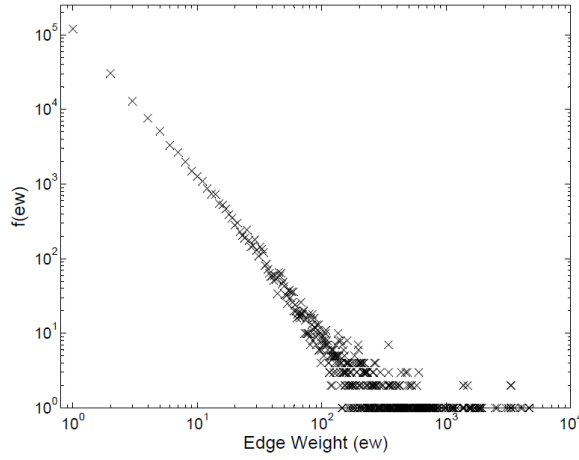
5.2.2. Link Analizleri

Düğümler arası kurulan linklerin özelliklerinin daha anlaşılır kılınması amacıyla mevcut veriler çeşitli analizlerden geçirilerek görsel hale getirilmiştir.

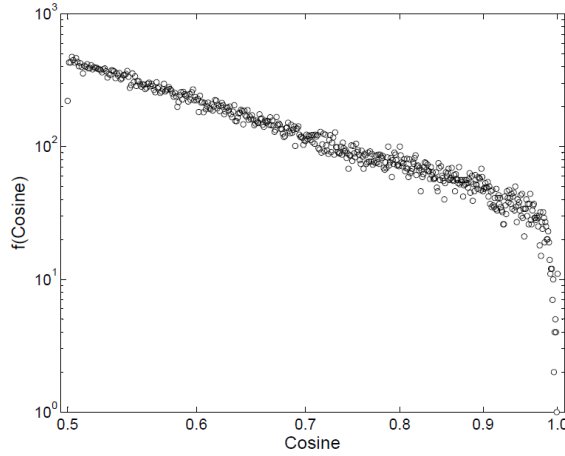
5.2.2.1. Link (Edge) Weight Dağılımlarının Scatter Grafikleri

Kompleks ağlarda tekrarlanan linkler de ağırlıklandırılarak değerlendirilebilir. Tez çalışmamızdaki hashtag birliktelik ağı linkleri ağırlıklandırılarak değerlendirildiği için link ağırlık dağılımı da (scatter) hesaplanmış ve Şekil 5.15'de çizdirilmiştir. Aynı dağılım ortak ağ için de hesaplanarak Şekil 5.17'de çizdirilmiştir.

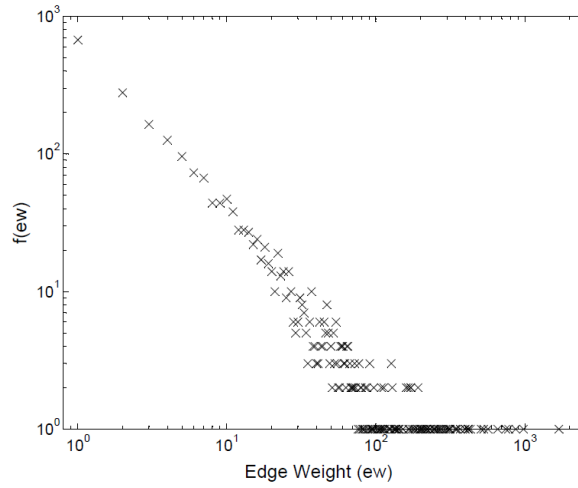
Semantik ağda linklerin tekrarı söz konusu olmadığından ağırlık değerleri yoktur. Ancak her link, 0,5 eşik değerinden büyük bir cosine benzerlik değerine sahiptir. dolayısıyla linklerin cosine değerlerinin de scatter dağılımı çizdirilmiş, Şekil 5.16'da sunulmuştur. Ortak küme düğümleri, hem birlikte kullanım açısından gelen ağırlık değerlerine, hem de semantik ağdan gelen cosine değerlerine sahiptir. Dolayısıyla bu ağ için de cosine dağılımı çizdirilebilir. Söz konusu dağılım scatter olarak Şekil 5.18'de sunulmuştur.

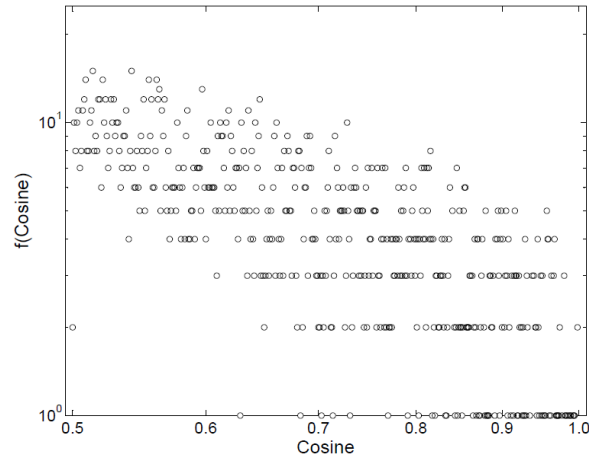
Şekil 5.15. Birliktelik ağırlıklarının dağılımı gösterimi.

Şekil 5.16. Semantik ağırlıklarına ait cosine değerlerinin frekans dağılımı (scatter).

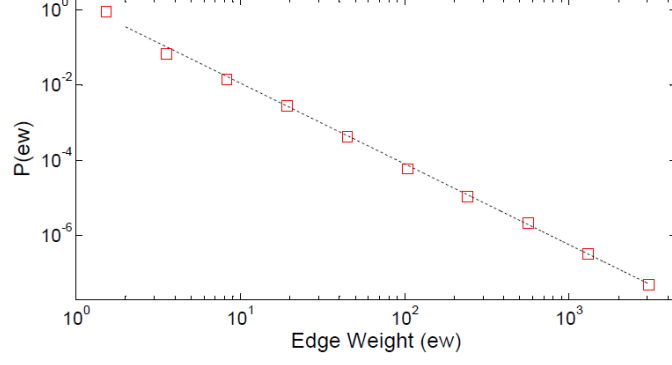
Şekil 5.17. Ortak küme linklerin ağırlık değerlerinin frekans dağılımı (scatter).

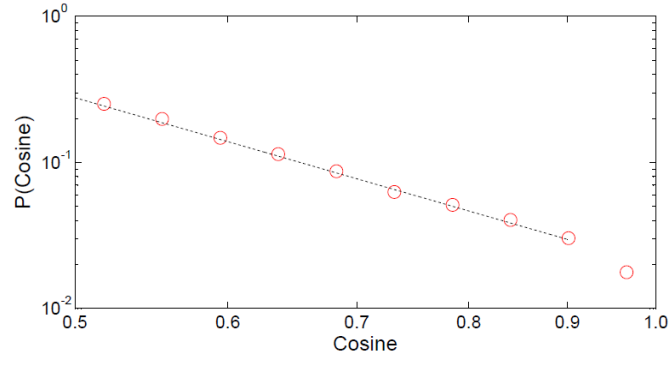
Şekil 5.18. Ortak küme linklerine ait cosine değerlerinin frekans dağılımı (scatter).

Edge weight ve cosine değerlerine ait scatter grafikleri incelendiğinde yine power-law uyumu dikkat çekmektedir. Ancak bu uyumun tam olarak ortaya koyulması için saçılmış çizimlerin olasılık yoğunluk fonksiyonuna dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu grafikteki verilere log-binning ve normalizasyon uygulanarak dağılım grafikleri elde edilmiş ve Şekil 5.19, 5.20, 5.21 ve 5.22’de sunulmuştur. Şekil 5.19’daki birliktelik ağı, Şekil 5.20’deki semantik ağ ve Şekil 5.21’deki ortak kümenin weight değerine ait grafiklerin power-law ilkesine uyumlu oldukları gözlemlenmektedir. Eğri eğimleri sırasıyla 2,15, 3,8 ve 1,9’dur.

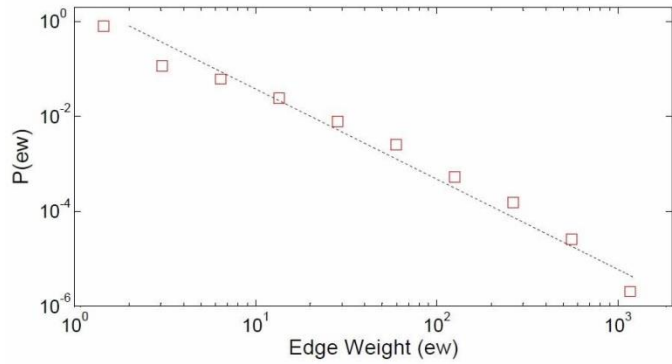
Ortak küme ağının cosine dağılımı Şekil 5.22’de gösterilmiştir. Sağdaki saturasyon bölgesinden önce 2,2 eğime sahip bir power-law uyuma sahiptir.

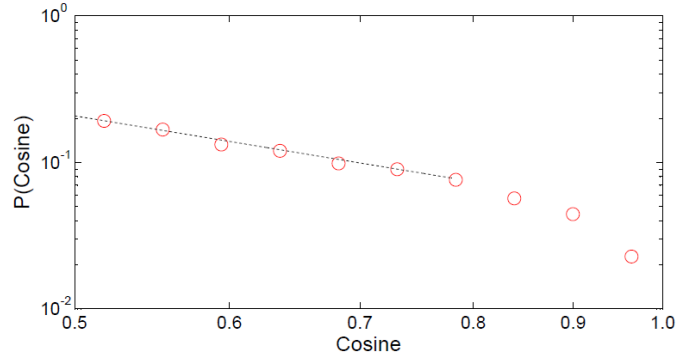
Şekil 5.19. Birliktelik ağı linklerinin ağırlık dağılımı (Log-binned).

Şekil 5.20. Semantik ağı linklerinin ağırlık dağılımı (Log-binned).

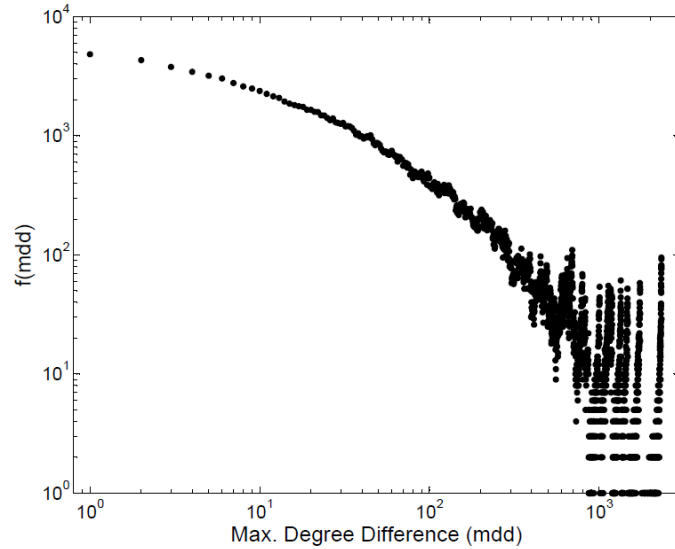
Şekil 5.21. Ortak küme linklerinin ağırlık dağılımı (Log-binned).

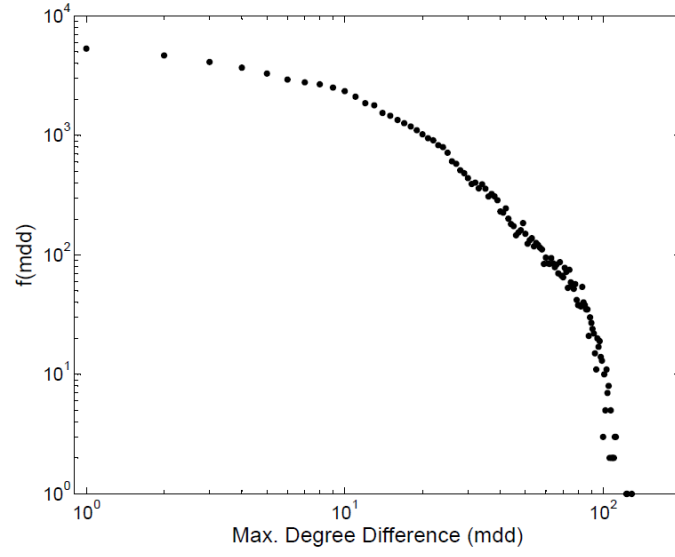
Şekil 5.22. Ortak küme linklerinin cosine dağılımı (Log-binned).

5.2.2.2. Maximum Degree Difference Scatter Grafikleri

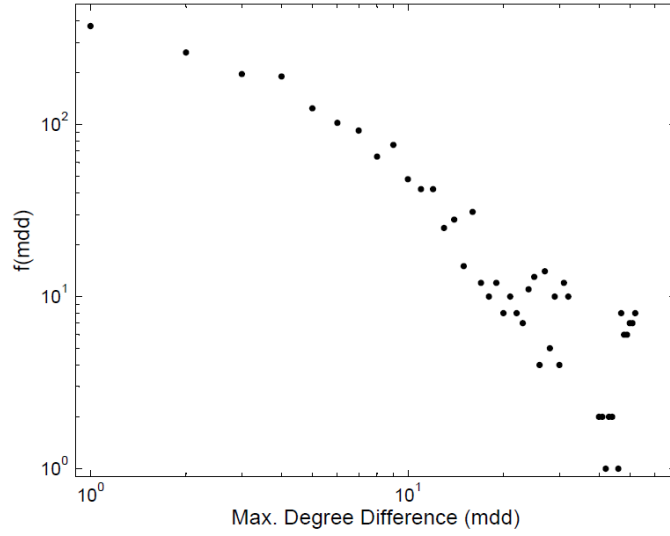
Standart dağılım prosedürleri dışında tezimiz kapsamında düğümlerin bağlanma tercihleri de incelenmiştir. Bu bölümdeki analizde, her linkin iki ucundaki düğümlerin derece farklarına ait dağılım, öncelikle saçılmış scatter grafikleri ile, sonra da logaritmik eş aralıklı dağılım grafikleri ile ifade edilmiştir. Linklerin bağladığı düğümlerin derecelerinin hesaplanmasında ağın son hali, dolayısıyla düğümlerin nihai (maksimum) dereceleri baz alınmıştır. Şekil 5.23, 5.24 ve 5.25’de scatter çizimler, Şekil 5.26, 5.27 ve 5.28’de ise dağılım grafikleri sunulmuştur.

Şekil 5.23. Birliktelik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin, ağın son halindeki maksimum derecelerinin farklarına ait frekans dağılımı (scatter).

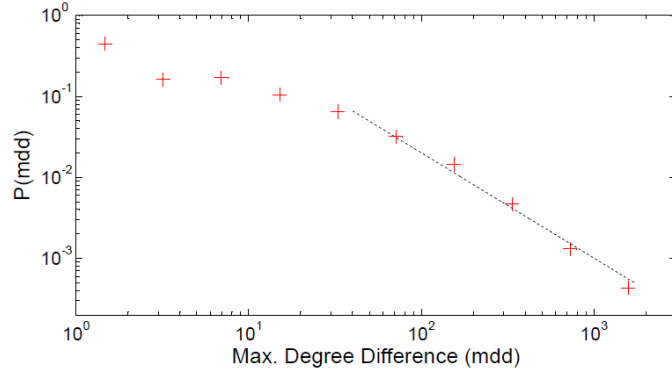

Şekil 5.24. Semantik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin, ağın son halindeki maksimum derecelerinin farklarına ait frekans dağılımı (scatter).

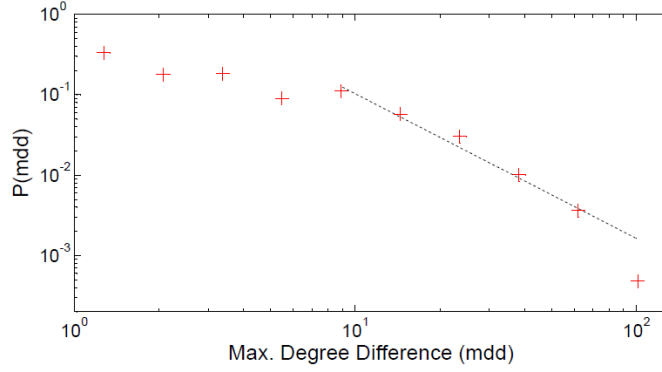

Şekil 5.25. Ortak kümeye ait linklerin bağladığı düğümlerin, ağın son halindeki maksimum derecelerinin farklarına ait frekans dağılımı (scatter).

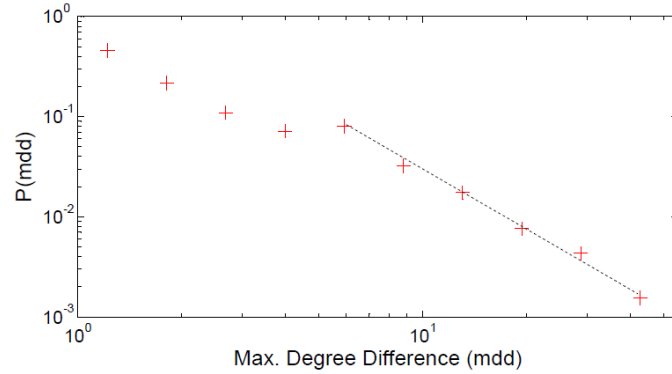
Şekil 5.23, 5.24 ve 5.25'deki scatter çizimler, Şekil 5.26, 5.27 ve 5.28'dekigibi eş aralıklı olasılık yoğunluk fonksiyonuna dönüştürüldüklerinde 3 ağımızın da sol tarafta oluşmuş olan bir saturasyon bölgesinin ardından power-law uyumlu hale geldiği görülmektedir. Birliktelik ağı, semantik ağ ve ortak küme ağına ait eğimler sırasıyla 1,3, 1,8 ve 2,0'dır.

Şekil 5.26. Birliktelik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin ağıın son halindeki maksimum derecelerinin farkına ait dağılım grafiği (Log-binned).

Şekil 5.27. Semantik ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin ağıın son halindeki maksimum derecelerinin farkına ait dağılım grafiği (Log-binned).

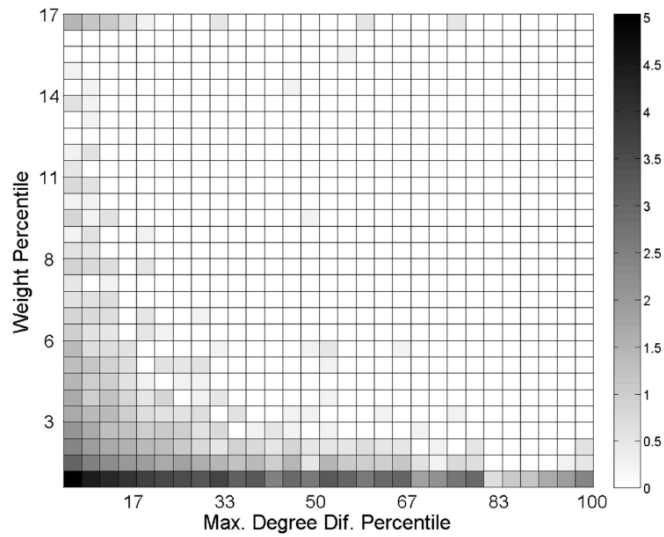
Şekil 5.28. Ortak küme ağına ait linklerin bağladığı düğümlerin ağıın son halindeki maksimum derecelerinin farkına ait dağılım grafiği (Log-binned).

Derece dağılımı haricindeki parametrelere ait dağılımlarda da power-law uyumuna rastlanması, gerçel ağlarda rastlanan bir durumdur [64]. Çalışmamızda derece dağılımı haricinde link ağırlık ve cosine dağılımları ile birlikte linklerin bağladığı

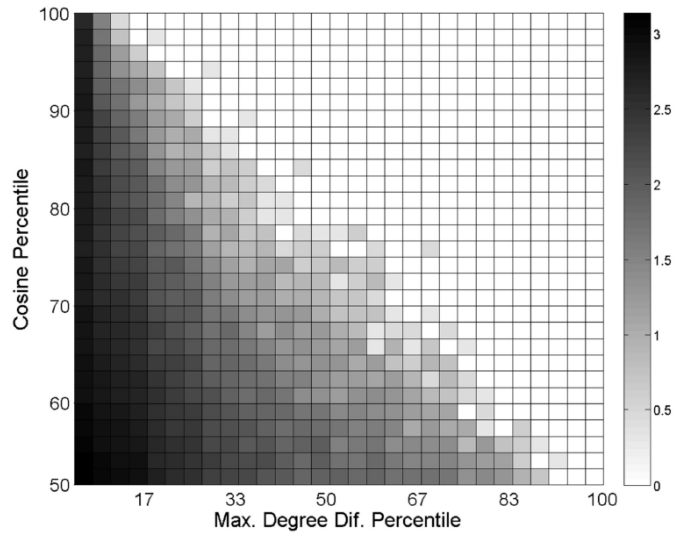
düğümlemlerin derece farklarına ait dağılımlar da power-law uyumlu çıkmış, bu uyumun gerçel sistemlerin çoğu istatistiğine yansıyan universal bir kural olduğu bir kez daha ortaya koyulmuştur.

5.2.2.5. 2 Boyutlu Yüzdeli Dağılım Grafikleri (Percentile)

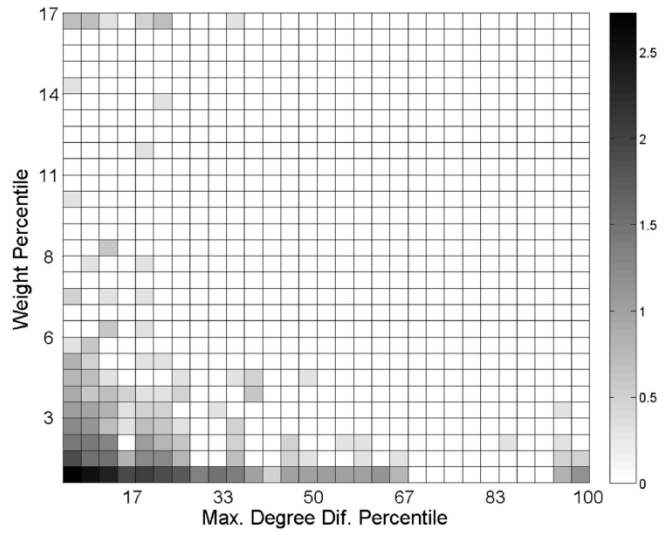
Ağlarda bulunan linklerin ağırlıklarının ve linklerin bağladığı düğümlerin maksimum derece farklarının yüzde dağılımı cinsinden görselleştirilmesi Şekil 5.29, 5.30, 5.31, 5.32 ve 5.33'te verilmiştir. Percentile olarak isimlendirilen bu grafiklerde [65] her iki eksenle ilgili değerler, o parametreye ait maksimum değerin yüzdesi şeklinde ifade edilmiştir. Grafikteki noktaların renkleri, yanlarındaki renk skalası gibi koyulaştıkça artan yoğunluğu ifade etmekte, ancak renk skalasındaki değerlere ($\sim 0-5$ aralığı) göre üstel olarak (10^x) ölçeklenmektedir. Yani örnek olarak Şekil 5.29'da yatay eksenle %17, dikey eksenle %3 skalalarına karşılık gelen noktanın koyuluk değeri $\sim 1,5$ ise, ilgili derece farkı – link ağırlığı ikilisinin ağda gerçekleştirdiği $\sim 10^{1,5}$ linkin var olduğu anlaşılmaktadır.

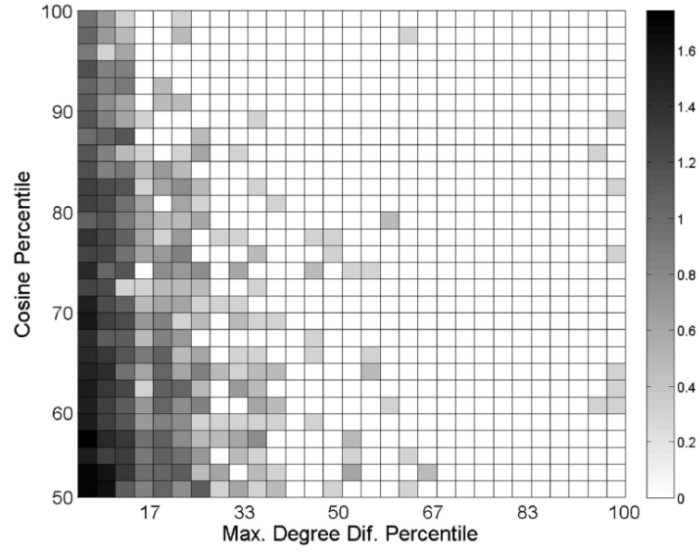
Şekil 5.29. Birliktelik ağına ait link ağırlığı – maksimum derece farkı percentile grafiği.

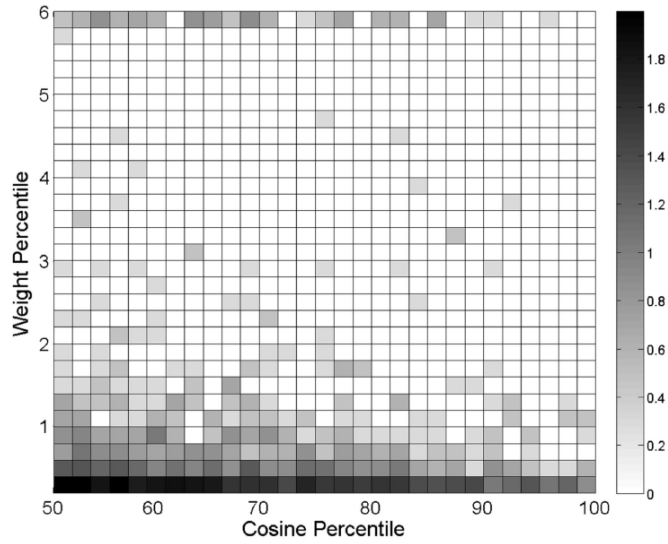
Şekil 5.30. Semantik ağına ait cosine – maksimum derece farkı percentile grafiği.

Şekil 5.31. Ortak küme ağına ait link ağırlığı – maksimum derece farkı percentile grafiği.

Şekil 5.32. Ortak küme ağına ait cosine – maksimum derece farkı percentile grafiği.

Şekil 5.33. Ortak küme ağına ait link ağırlığı – cosine farkı percentile grafiği.

Percentile grafiklerinin yorumlanmasına Şekil 5.29 ile başlayacak olursak, bu grafikte link ağırlıklarının ilk %6'lık, özellikle de %1'lik aralıkta yoğunlaştığı, buna karşılık linklerin bağladığı düğümlerin derece farkı skalasının her aralığında (% 0-100) düğüm çiftlerine rastlandığı görülmektedir. Birliktelik ağındaki baskın durumun, ağırlığı çok düşük linklerin (~%1) her aralıkta dereceye sahip düğümleri birbirine bağladığı bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Link ağırlığı arttığında ise bu linklerin bağladığı düğümlerin daha çok birbirine yakın dereceye sahip düğümler

olduğu görülmektedir. Derece farkı yüksek olan eşleşmelerin, orta-yüksek ağırlığa sahip olamadığı, hep çok düşük (<%3) ağırlıkta rastlandığı anlaşılmaktadır.

Şekil 5.30'da ise semantik ağda linklere ait cosine değerlerinin derece farkları ile ilişkisi görülmektedir. Bu grafiğin verdiği ilk izlenim, her iki parametrenin de her ölçüğünde (% 0-100) linklere rastlandığı yönündedir, ancak ağdaki linklerde bu iki parametrenin ters orantılı bir şekilde oluşum gösterdiği görülmektedir. Yani linklerin cosine değeri arttıkça, bağladığı düğümlerin derece farklarının azaldığı, derece farkı arttıkça da daha düşük cosine değerlerine sahip olma eğiliminin baskın olduğu bir tablo mevcuttur. Cosine eksenini üzerindeki yoğunluk dağılımı daha homojen iken, derece farkı ekseninde sol kısmın (<%50) daha yoğun olduğu görülmektedir.

Birliktelik ve semantik ağlarına ait Şekil 5.29 ve 5.30'da göze çarpan temel fark, linklerin cosine dağılımı daha homojen iken ağırlık dağılımının çok düşük ağırlıklarda sıkışmış olmasıdır. Bu durumu etkileyen temel neden olarak önceki bölümde bahsedilen, semantik ağın zamandan bağımsız olarak anlamsal olarak yakın olan tüm hashtag'leri bağlaması, birliktelik ağının ise zaman bağımlı olması nedeniyle eş zamanlı hashtag'ler arasında ömrü çabuk biten, yerini sürekli yenilenen yeni hashtag'lerin yine kısa süreli ve sınırlı birlikteliklerine bırakan yapıda olması gösterilebilir.

Şekil 5.31'de ise, birliktelik ağı ve semantik ağda ortak olarak kullanılan düğüm ve linklere ait ağırlık-derece farkı percentile grafiği görülmektedir. Bu grafik Şekil 5.29'daki birliktelik ağı percentile grafiği ile çok benzer özelliklere sahiptir, ancak iki ağın kesişim kümesini temsil ettiği için çok daha az sayıda düğüm ve linkten oluşmaktadır. Birliktelik ağının semantik olarak da doğrulanmış alt kümesinin, birliktelik ağı ile benzer özellik sergilemesi, birliktelik ağı yapısının organizasyon prensipleri açısından semantik alt kümesi ile benzerlik taşıdığını göstermektedir. Yani semantik olarak doğrulanmamış çok sayıdaki link de aslında semantik alt küme (kesişim kümesi) ile aynı prensipler ile organize olmaktadır.

Şekil 5.32'deki cosine-derece farkı percentile grafiği ise, yine birliktelik ve semantik ağlarının ortak kümesinden üretilmiş olup Şekil 5.30'daki semantik ağa ait grafik ile

karşılaştırılmalıdır. Bu grafik, Şekil 5.30'daki homojen ve kurallı dağılımın aksine daha rassal ve derece farkı skalasının sol tarafında daha çok kümelenmiş karakterdedir. Cosine eksenini boyunca düzgün dağılım yine gözlenmektedir. Ancak derece fark ekseninin sağ kısmının seyrekleşmiş olması, semantik ağın birlikte kullanımını da içeren alt kümesinin daha çok yakın dereceli (<%50) düğüm birlikteliklerinden oluştuğunu göstermektedir. Buradan da anlaşıldığı gibi saf semantik ağ her alanda daha fazla homojen dağılım sergilemektedir.

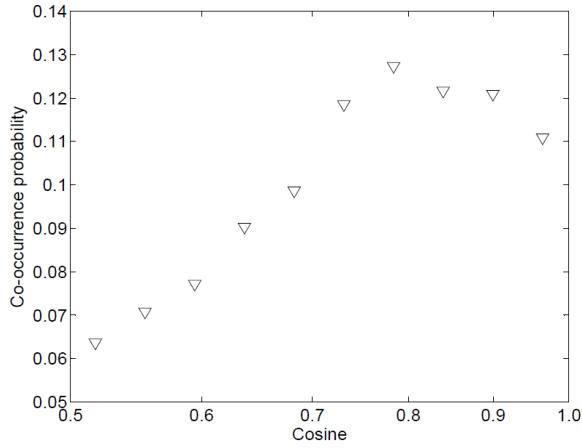
Ortak küme ağındaki linkler, iki ağın kesişimini ifade ettiğinden hem cosine, hem de weight değerlerine sahiptirler. Bu ağdaki semantik yakınlık belirtisi olan cosine ile birlikte kullanım eğiliminin göstergesi olan weight değerlerinin birbiri ile ilişkisi Şekil 5.33'de gösterilmiştir. Yine zaman bağımsız yapının gereği olan homojen cosine dağılımı ile birlikte düşük yüzdelere (<%2) sıkışmış weight dağılımı dikkat çekmektedir. Grafiğin dikkat çekici bir özelliği de çok yüksek cosine değerlerinden ziyade, 0,5'e daha yakın olan (~%50-70) cosine skalasının biraz daha yüksek weight değerleri ile eşleşme eğilimi göstermesidir.

5.2.3. Birlikte Kullanım Ve Semantik Yakınlık İlişkisinin Sorgulanması

Bu bölümde oluşturulmuş olan birliktelik ağı ve semantik ağın ortak kümelerinde bulunan linkler dikkate alınarak birbirleri ile olan ilişkileri analiz edilmiştir. Bu analizler hashtag'lerin cosine yakınlıklarına göre birlikte kullanılma ihtimalleri ve hashtag'lerin ağırlıklarına göre cosine yakınlık kurma ihtimalleridir.

5.2.3.1. Hashtag'lerin Cosine Yakınlıklarına Göre Birlikte Kullanılma Olasılıkları

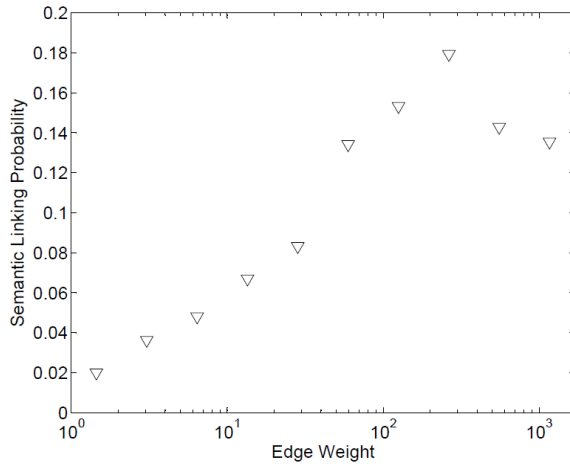
Yapılan analiz sonucunda cosine yakınlığı yüksek olan linklerin birlikte kullanılma ihtimallerinin de yüksek olduğu, yani aralarında doğru orantı olduğu görülmüştür. Bu analize ait grafik şekil 5.34'te görülmektedir.

Şekil 5.34. Hashtag'lerin semantik yakınlığa (cosine) bağlı olarak birlikte kullanılma olasılık dağılımı.

5.2.3.2. Hashtag'lerin Birlikte Kullanılma Sıklıklarına Göre Cosine Yakınlıklarının Yüksek Olma Olasılıkları

Yapılan analiz sonucunda birlikte sık kullanılan linklerin yani ağırlığı yüksek olan linklerin cosine yakınlıklarının da yüksek olma ihtimali olduğu görülmüştür. Bu analize ait grafik şekil 5.35'de görülmektedir.

Şekil 5.35. Hashtag'lerin birlikte kullanım ağırlıklarına göre semantik yakınlık kurma olasılıkları.

Şekil 5.34 ve 5.35'deki grafikler sırasıyla semantik yakınlığa bağlı olarak birlikte kullanım ve birlikte kullanım eğilimine bağlı olarak semantik yakınlık dağılımlarını göstermekte, bu dağılımlar ise yüksek oranda benzerlik sergilemektedir. Bu

benzerliği nicel olarak ifade etmek için bu dağılımların korelasyonu hesaplanmış ve 0,9728 olarak bulunmuştur.

Gerek her iki grafikte de değişkenlerin birbiri ile doğru orantılı değişimleri, gerekse iki dağılımın yüksek oranda korelasyona sahip olması, sosyal ağlarda hashtag'lerin birlikte kullanımının anlamsal olarak da yüksek doğrulukta gerçekteştiğinin bir göstergesidir. Ancak bu durum, iki ağın kesişim kümesi olan nispeten çok küçük bir veri seti için ortaya koyulmuştur.

Birliktelik ve semantik ağları tek başına değerlendirildiklerinde kesişim ağına göre çok fazla düğüm ve link içermektedir (Çizelge 5.2). Bu durumun oluşmasında semantik sebepler dışında, her iki ağın oluşturulması esnasında farklı ön işleme proseslerinden geçirilmesi de önemli bir etkidir. Bu nedenle birliktelik ağı ve semantik ağ aslında önemli bir miktarda ortak olmayan düğüm de içermektedir. Bu nedenle hashtag'lerin birlikte kullanımının semantik doğruluğu ancak iki ağın kesişim kümesi olan 7 647 düğüm ve 2 247 link için en sağlıklı biçimde sorgulanabilir. Öte yandan bu iki ağın kesişim kümesini oluşturan 7 647 düğümün her iki ağ üzerindeki izdüşümleri de ayrıca incelendiğinde, bu düğümlerin birliktelik ve semantik ağlarda sırasıyla 61 612 ve 42 270 adet linke sahip olduğu görülmekte, bu iki izdüşüm de aslında 4. Ve 5. alt ağlar olarak çalışmamıza farklı bir derinlik getirmektedir. Bu ağlar sırasıyla indirgenmiş birliktelik ve indirgenmiş semantik ağlar olarak isimlendirilebilir.

İndirgenmiş birliktelik ağı linkleri, ortak ağ linkleri ile karşılaştırıldığında (düğüm kümeleri ortak) bu birlikte kullanımların hangi oranda semantik doğruluğu sahip olduğunu tanımlayabilir. Bu amaçla indirgenmiş birliktelik ağı linkleri incelendiğinde 61 612 adet linkin, ortak ağda yer alan 2 247 tanesinin semantik olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla Twitter ortamında birlikte kullanılan hashtag'lerin istatistiksel olarak semantik olarak doğruluk oranı % 3,64 olarak kabul edilebilir.

Benzer biçimde indirgenmiş semantik ağ linkleri ile ortak ağ linkleri ile karşılaştırıldığında (ortak düğümler) yakın anlamdaki hashtag'lerin ne oranda birlikte

kullanıma sahip olduğu hakkında bilgi sahibi olunabilir. İndirgenmiş semantik ağdaki 42 270 adet linkin 2 247 tanesinin ortak ağda doğrulanmış (birlikte kullanılmış) olduğu görülmekte, bu da %5,31 oranında birlikte kullanıma sahip olduklarını ifade etmektedir. Ancak unutulmamalıdırki birlikte kullanım ağı zaman bağımlı olduğundan tüm semantik yakınlıkların birlikte kullanıma dönüşebilmesi beklenemez.

Hashtag'lerin birlikte kullanımlarının %3,64 oranında semantik doğruluklarının olması ve semantik yakınlıklarının %5,31 oranında birlikte kullanıma yatkın olması verilerine bakılarak, semantik yakınlığın birlikte kullanıma göre daha yüksek doğrulukta olduğu söylenebilir. Bunda daha önce belirtildiği gibi semantik ağın zamandan bağımsız bir yapıda olup, anlamsal yakınlık kurması gösterilebilir. Hem kurulmuş ağın görsel çıktılarında semantik ağdaki belirgin kümelenme hem de detaylı analizlerinden yola çıkılarak semantik yakınlığın, birlikte kullanıma göre daha doğru sonuç verdiği sonucuna ulaşılabilir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Twitter mikroblog sitesinden elde edilen veriler kullanılarak hashtag etiket ağı analizi yapılan bu çalışmada 2 farklı yaklaşım uygulanmıştır. Bunlar; hashtag birlikte kullanım ağı ve hashtag semantik yakınlık ağıdır. İki ağ birbirinden bağımsız olarak ve farklı yöntemler ile analiz edilmiştir.

Üzerinde çalışılan iki ağın birbirinden farklı özelliklere sahip olması sebebi ile veri işleme aşamasında farklı yöntemler kullanılmıştır. Bu farklılıkların en başında ağ kurulurken izlenen yol gelmektedir. Birliktelik ağı oluşturulurken birden fazla hashtag'in birlikte kullanıldığı Twitter metinleri dikkate alınırken, semantik ağın oluşturulmasında anlamsal olarak analiz yapılacağından, sadece bir hashtag kullanılmış Tweet metinleri dikkate alınmıştır.

Birliktelik ağı incelendiğinde hashtag'lerin birlikte kullanımlarının zamana ve olaylara bağlı olduğu görülmüştür. Ancak semantik olarak incelenen semantik ağın zamandan bağımsız olması sebebi ile linklerin tanımlanmasında hashtag'lerin hangi zaman diliminde kullanıldığına bir önemi olmadığı gözlemlenmiştir.

Oluşturulmuş iki ağın ortak düğüm ve linklerinden ortak küme ağı oluşturulmuş ve incelenmiştir. Gerek birliktelik ağı, gerekse semantik ağına ait derece dağılımlarında tipik "self-organization" karakteristiği olan güç yasası uyumluluğu gözlenmektedir. Bu uyum ortak ağda daha kusursuz yapıdadır. Bu da semantik olarak da doğrulanmış birlikte kullanımların daha saf organizasyona sahip olduğunun bir göstergesidir.

Derece dağılımları ile birlikte, ağlara ait link ağırlık dağılımları da (edge weight) güç yasası uyumlu olarak gözlemlenmiştir. Semantik ağda ise ağırlık yerine cosine yakınlık değeri incelenmiştir. Linklerin cosine yakınlığına ait dağılım da benzer biçimde güç yasası uyumludur. Bu durum literatürde ilk defa bu tez çalışmasında deneysel olarak ortaya koyulmuştur. Linklerin her iki ucundaki düğümlerin derece farklarına ait dağılım da yine literatürde örneği olmayan bir dağılım çalışmasıdır. Bu dağılımlar da gerek birliktelik, gerek semantik, gerekse de ortak ağlarda güç yasası uyumludur.

Ortak ağ analiz sonuçlarına göre, hem semantik yakınlığı olan hashtag'lerin birlikte kullanılma potansiyeli sahip oldukları, hem de birlikte kullanılan hashtag'lerin anlamsal olarak yakın oldukları sonucuna varılmıştır.

Birliktelik ağının ve semantik ağının ortak küme ağındaki düğümlere indirgenmesi ile oluşturulan indirgenmiş alt ağlar incelenerek o ağa ait istatistikî veriler elde edilmiştir. İndirgenmiş birliktelik ağının %3,64 oranında semantik yakınlık doğruluğuna sahip olduğu, indirgenmiş semantik ağın ise %5,31 oranında birlikte kullanımistatistiği sergilediği gözlenmiştir. Bu rakamlarda yola çıkarak Twitter kullanıcılarının birlikte tag kullanım eylemlerinin sadece anlamsal yakınlığa bağlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun sözlük tabanlı semantik yakınlık haricinde de kullanıcıların bilgisi dahilinde olan örtülü anlamsal ilişkilerden, ya da popüler taglar altında görüntülenerek Twitter'da popülerleşme amacı güdüyor olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

6.2. ÖNERİLER

Çalışmada önışleme aşamalarında kelimeler olabildiğince arındırılmıştır. Tükçe dil yapısından kaynaklanan, kelimelerin kökünü çıkarma işleminin zorluğu çalışmanın doğruluğunu olumsuz etkilemiştir. Kelimeler kök haline getirilerek incelendiğinde aynı köke fakat farklı çekimlere sahip kelimeler de aynı parametre ile ifade edileceğinden semantik olarak daha doğru sonuçlar elde edilebilecektir. Bununla birlikte Twitter'daki karakter kısıtlamasının sebep olduğu bazı olumsuzlukları

gidermek için de daha ileri dil işleme yordamları kullanılarak semantik hassasiyet artırılabilir.

Semantik analiz yapılırken veri setindeki en çok kullanılan 1000 kelime içinden günlük dil kullanımını da göz önünde bulundurularak 500 kelimelik bir parametre seti oluşturulmuştur. Parametre seti daha fazla sayıda kelimedenden oluşturulduğunda ve kelimelerin seçiminde daha fazla kriter göz önünde bulundurulduğunda hashtag'lerin semantik yakınlıklarını hesaplamada daha doğru sonuçlar alınacaktır.

Öte yandan bu tez çalışmasında hashtag'lerin Türkçe yazılmış metinler üzerinden birliktelik analizi yapılmıştır. Ön işleme çalışmaları ve kelime seti seçimi farklı dillere yönelik yapıldığında bu çalışma diğer dillere de uygulanabilir. Çeşitli diller arasında da özellikle hashtag'lerin birlikte kullanım ağı istatistikleri karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR

1. Boccaletti, S., Latora, V., Moreno, Y., Chavez, M. and Hwang, D. U., “Complex networks: structure and dynamics”, *Physics Reports*, 424: 175-308 (2006).
2. Barrat, A., Barthélemy, M. and Vespignani, A., “Dynamical Processes on Complex Networks,1st ed.”, *Cambridge University Press*, New York, 1-3, 11-13, 26, 27 (2008).
3. Van der Hofstad, R., “Random Graphs and Complex Networks, Vol. I”,*Department of Mathematics and Computer Science, Eindhoven University of Technology*, Eindhoven, Netherlands, 1, 2, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 33, 34 (2014).
4. Estrada, E., “Graph and Network Theory,Mathematical Tools for Physicist”, 2nd d., Grinfeld, M., *Wiley-Vch*, Weinheim, 134, 135, 137-139 (2015).
5. Caldarelli, G. and Vespignani, A., “Preliminaries and basic definitions in network theory”, Large scale structure and dynamics of complex networks from information technology to finance and natural science,Caldarelli, G. and Vespignani, A.,*World Scientific Publishing Co.*, Singapore, 2, 3, 5, 6 ,12-15, 205-207 (2007).
6. Barrat, A., Barthélemy, M. and Vespignani, A., “Dynamical Processes on Complex Networks,1st ed.”, *Cambridge University Press*, New York, 1-3, 11-13, 26, 27 (2008).
7. Akal, Ş., “Gerçek ve model ağların karakteristik özelliklerinin karşılaştırılması”, *Marmara Üni. Öneri Dergisi.*, 11 (41): 251-272 (2014).
8. Van Steen, M., “An Introduction to Graph Theory and Complex Networks,1st ed.”,*Maarten van Steen*,11,12, 133-150, 166,167, 172,173, 187-195, 212-214, 225-227 (2010).
9. Demir, S., “Türkiye’de mühendislik alanındaki bilimsel işbirliği ağı haritasının analizi ve görselleştirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, *Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Karabük, 5, 8, 10-11, 15-17, 21, 49-50 (2015).
10. Türker, İ., “Türkiye’deki bilimsel işbirliği ağı ve dinamikleri”, Doktora Tezi, *Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Karabük, 11-15, 27, 28, 30-38, 48-50, 60-63 (2013).
11. İnternet: Network Science, “Node Degree Distribution Random Networks Versus Scale-Free Power-Law Networks”, http://www.network-science.org/powerlaw_scalefree_node_degree_distribution.html (2014).

12. Costa, L., Rodrigues, F., and Cristino, A., "Complex networks: the key to systems biology", *Genetics and Molecular Biology*, 31 (3): 591-601 (2008).
13. Clauset, A., Shalizi, C. R. and Newman, M. E. J., "Power-law distributions in empirical data", *SIAM Review*, 51(4): 661-703 (2009).
14. İnternet: Odd's Blog, "Eight Properties of Social Network", <http://oddllee.blogspot.com.tr/2007/09/eight-properties-of-social-network-14.html>(2014).
15. Caldarelli, G., "Scale-Free Networks Complex Webs in Nature and Technology, 1st ed.", *Oxford University Press*, New York, 39-41, 130-250, 185-205, 208-210, 214, 215, 227, 228, 231-234 (2007).
16. Handcock, M., Raftery, A., Tantrum, J., "Model-based clustering for social Networks", *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*, 170 (2): 301-354 (2007).
17. Zhang, Z., Zhang, J., "A big world inside small-world Networks", *Plos one*, 4 (5): e5686 (2009).
18. Newman, M., "Modularity and community structure in networks", *Proceedings of the national academy of sciences*, 103 (23): 8577-8582 (2006).
19. Newman, M. E. J., "Networks:An Introduction", *Oxford University Press*, New York, 15-100,28-32,36-40,63-67, 79-82, 168-222 (2010).
20. Albert, R. and Barabási, A. L., "Statistical mechanics of complex networks", *Reviews of Modern Physics*, 74: 47-97 (2002).
21. İnternet: World Wide Web Size, "The Size of the World Wide Web (The Internet)",<http://www.worldwidewebsite.com> (2016).
22. Huang, C.Y., Sun, C.T., and Lin, H. C., "Influence of local information on social simulations in small-world network models",*Journal of Artificial Societies and Social Simulation*, 8 (4): 1-26 (2005).
23. Donato, D., Laura, L., Leonardi, S., and Millozzi, S., "The web as a graph: How far we are", *ACM Transactions on Internet Technology*, 7(1): 4 (2007).
24. İnternet: Large Networks Visulization Tool, "World Wide Web", <http://lanet-vi.fi.uba.ar/gallery.php>(2016).
25. İnternet: Large Networks Visulization Tool, "Internet Routers", <http://lanet-vi.fi.uba.ar/gallery.php> (2016).

26. İnternet: Hurriyet Daily News “Explained: How 76 Million People Were Hit By Turkey’s Worst Blackout Since 1999”, <http://www.hurriyetaailynews.com/explained-how-76-million-people-were-hit-by-turkeys-worst-blackout-since-1999.aspx?pageID=238&nID=80442&NewsCatID=374> (2016).
27. İnternet: Northwestern University, “Researchers Show Complex Networks Have Some Skeletons”, http://www.mccormick.northwestern.edu/news/articles/2012/06/article_brockmann-networks-skeletons.html (2016).
28. İnternet: KargoTurk, “Dağıtım Ağı”, <http://www.kargoturk.com.tr/dagitim-agi/>(2016).
29. İnternet: Strategic Informatics, “Social Network Data Visualization”, <http://www.strategicinformatics.com/?p=804> (2016).
30. İnternet: Large Networks Visulization Tool, “Scientific Collaborations”,<http://lanet-vi.fi.uba.ar/gallery.php> (2016).
31. Leskovec, J. and Horvitz, E., “Planetary-scale views on an instant-messaging network”, *WWW '08 Proceeding of the 17th International Conference on World Wide Web*, Beijing, 915-924 (2008).
32. Watts, D. J. and Strogatz, S.H., “Collective dynamics of ‘small-world’ networks”, *Nature*, 393 (4): 440-442 (1998).
33. Albert, R., Jeong, H. and Barabási, A. L., “Error and attack tolerance of complex networks”, *Nature*, 406(27): 378-382 (2000).
34. Aksüt M., Ateş, S., Balaban, S., “Lise öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerine ilişkin tutumları”, *XVI. Türkiye’de İnternet Konferansı*, Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, İzmir (2011).
35. İnternet: Statista, “Number of monthly active Facebook users worldwide as of 1st quarter 2016 (in millions)”,<http://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-Facebook-users-worldwide> (2016).
36. İnternet: World Knowing,” Top 10 Most Facebook User Country In The World”,<http://worldknowing.com/top-10-most-Facebook-user-country-in-the-world/> (2016).
37. İnternet: Twitter,”Şirket”,<https://about.Twitter.com/tr/company> (2016).
38. İnternet: TeknolojiOku, “Rakamlarla Türkiye’de Twitter istatistikleri”,<http://www.teknolojioku.com/foto-galeri/rakamlarla-turkiyede-Twitter-istatistikleri-2387.html?p=5> (2016).
39. İnternet: Twitter, “Getting Started | Twitter Developers”, <https://dev.Twitter.com/start> (2016).

40. İnternet: Twitter, "Using the Twitter Search API | Twitter Developers", <https://dev.Twitter.com/docs/using-search> (2016).
41. İnternet: Twitter, "The Streaming APIs | Twitter Developers", <https://dev.Twitter.com/docs/api/streaming> (2016).
42. İnternet: "Twitter API Tutorial – Aggregating Tweets: Search API vs. Streaming API", <http://140dev.com/Twitter-api-programming-tutorials/aggregating-Tweets-search-api-vs-streaming-api/> (2016).
43. İnternet: 140DEV, "140dev Streaming API Framework ", <http://140dev.com/free-Twitter-api-source-code-library/> (2016).
44. İnternet: 140DEV, "Free Source Code – Twitter Database Server: Code Architecture", <http://140dev.com/free-Twitter-api-source-code-library/Twitter-database-server/code-architecture/>(2016).
45. İnternet: 140DEV, "Free Source Code – Twitter Database Server: Phirehose Library", <http://140dev.com/free-Twitter-api-source-code-library/Twitter-database-server/phirehose/> (2016).
46. Tekir, S., "Semantik bilginin analizi ve modellenmesi", Doktora Tezi, *Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir, 9-10 (2010).
47. Mohler, M., and Mihalcea, R., "Text-to-text semantic similarity for automatic short answer grading" *Proceedings of the 12th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics, Association for Computational Linguistics*, Singapore,567-575 (2009).
48. Takale, Sheetal A., and Sushma S. Nandgaonkar. "Measuring semantic similarity between words using web documents." *International Journal of Advanced Computer Science and Applications (IJACSA)*, 1(4) (2010).
49. İlhan, S., Duru, N., Karagöz, Ş., ve Sağır, M., "Metin madenciliği ile soru cevaplama sistemi", *ELECO 2008*, Bursa, 356-359 (2008).
50. Daconta, M., Obrst, L., and Smith, K., "The semantic web: a guide to the future of XML, web services, and knowledge management",*John Wiley & Sons*, Indianapolis, 1-4 (2003).
51. Meng, L., Huang, R., Gu, J., "A review of semantic similarity measures in wordnet", *International Journal of Hybrid Information Technology*, 6 (1): 1-12 (2013).
52. Bollegala, D., Matsuo, Y., and Ishizuka, M.,"An integrated approach to measuring semantic similarity between words using information available on the web", *NAACL HLT 2007 - Human Language Technologies 2007: The Conference of the North American Chapter of the Association for*

- Computational Linguistics*, Proceedings of the Main Conference, Rochester, NY, 340-347 (2007).
53. Sowa, J., "Principles of semantic networks", *Morgan Kaufmann*, California, 1-10 (1991).
 54. Dao, T., Simpson, T., "Measuring Similarity between sentences." *WordNet. Net, Tech. Rep* (2005).
 55. İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu, "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2015", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660> (2016).
 56. Martinez-Gil, J., and Aldana-Montes, J., "Semantic similarity measurement using historical google search patterns", *Information Systems Frontiers*, 15 (3): 399-410 (2013).
 57. Kamatchi, M., and Sundaram, N., "Measuring semantic similarity between words and improving word similarity by augmenting pmi", *International Journal of Emerging Trends & Technology in Computer Science*, 3 (6): 167-171 (2014).
 58. Karthiga, M., and Sankarananth, S., "A semantic search engine using semantic similarity measure between words", *International Journal of Scientific and Engineering Research*, 4 (5): 82-86, (2013).
 59. Landauer, T., Foltz, P., and Laham, D., "An introduction to latent semantic analysis", *Discourse processes*, 25 (2-3): 259-284 (1998).
 60. İnternet: eTicaretMag, "Türkiye E-Ticaret Perakende Pazar Büyüklüğü [İnfografik]", <http://eticaretmag.com/turkiye-e-ticaret-perakende-pazar-buyuklugu-infografik> (2016).
 61. Albitar, S., Fournier, S., and Espinasse, B., "An effective TF/IDF-based text-to-text semantic similarity measure for text classification", *Web Information Systems Engineering–WISE*, Springer International Publishing, 105-114 (2014).
 62. Joachims, T., "A Probabilistic Analysis of the Rocchio Algorithm with TFIDF for Text Categorization", *In Proceedings of ICML-97, 14th International Conference on Machine Learning*, Nashville, 143-151 (1997).
 63. Rajendra, L., Wang, Q., and Raj, J., "Recommending News Articles using Cosine Similarity Function", *SAS Global Forum*, Washington, 1886-1893 (2014).
 64. Li, C., and Chen, G., "Network connection strengths: Another power-law?.", *arXiv preprint cond-mat/0311333* (2003).
 65. Onnela, J., Arbesman, S., Gonzalez, M., Barabasi, A., Christakis, N., "Geographic constraints on social network groups", *PLoS one*, 6(4): e16939(2011).

ÖZGEÇMİŞ

Eyüb Ekmel SULAK 1984 yılında Ereğli’de doğdu; ilk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamladı. Ereğli Yabancı Dil Ağırlıklı Lise'den 2002 yılında mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi bölümü Bilgisayar ve Kontrol Teknolojisi’nde öğrenime başlayıp 2009 yılında orta derece ile mezun oldu. 2008 ile 2010 yılları arasında özel sektörde çeşitli görevlerde yer aldıktan sonra 2010 yılında Karabük Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda öğretim görevlisi olarak göreve başladı. Halen Karabük Üniversitesi’ndeki görevine devam etmektedir. Evli ve 1 çocuk babasıdır.

ADRES BİLGİLERİ

Adres : Karabük Üniversitesi
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Teknik Bilimler Meslek
Yüksekokulu
Balıklarkayası Mevkii / KARABÜK

Tel : (505) 4058669

E-posta : ekmelsulak@karabuk.edu.tr